

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Hannele Tahvanainen

Vanhempainohjauksen kehittäminen Foniatrian poliklinikalla kielihäiriöisen lapsen kuntouttavan arjen rakentumiseksi.

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sairaanhoidaja YAMK

Kuntoutuksen tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

24.11.2019

<p>Tekijä Otsikko</p> <p>Sivumäärä Aika</p>	<p>Hannele Tahvanainen Vanhempainohjauksen kehittäminen Foniatrian poliklinikalla kielihäiriöisen lapsen kuntouttavan arjen rakentumiseksi.</p> <p>60 sivua + 6 liitettä 24.11.2019</p>
<p>Tutkinto</p>	<p>Sairaanhoidaja YAMK</p>
<p>Tutkinto-ohjelma</p>	<p>Kuntoutuksen tutkinto-ohjelma</p>
<p>Ohjaajat</p>	<p>Yliopettaja Salla Sipari Yliopettaja Pekka Paalasmaa</p>
<p>Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tarkoituksena oli kehittää vanhempainohjausta Foniatrian poliklinikalla. Tavoitteena oli kielihäiriöisen lapsen kuntouttavan arjen rakentuminen.</p> <p>Tutkimuksellisessa kehittämistyössä käytettiin toimintatutkimuksellista lähestymistapaa. Aineiston keruu toteutui laadullisin menetelmin kahdessa vaiheessa. Ensimmäisen aineiston keruu toteutui vanhempien teemahaastatteluilla. Haastattelujen tuloksena tuotettiin aineistoa siitä, mitä on hyvä ohjaus kuntouttavan arjen rakentumiseksi lasten vanhempien näkökulmasta. Toinen aineiston keruu toteutui ammattilaisista muodostetun kehittäjäryhmän yhteiskehittelyllä Learning Cafe-menetelmää käyttäen. Tuloksena saatiin aineistoa siitä, mitä on hyvä ohjaus kuntouttavan arjen rakentumiseksi ammattilaisten näkökulmasta huomioiden lasten vanhempien näkökulma. Molemmat aineistot analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.</p> <p>Tutkimuksellisen kehittämistyön tuotoksena syntyi kuvaus hyvästä vanhempien ohjauskäytännöstä kielihäiriöisten lasten kuntouttavan arjen rakentumiseksi. Hyvä vanhempainohjaus kielihäiriöisen lapsen kuntouttavan arjen rakentumiseksi tulee linkittyä tiiviisti osaksi lapsen kuntoutumisen rakentumista ja perheen arkea. Merkityksellistä on huomioida perheen kokonaistilanne. Hyvä vanhempainohjaus rakentuu vanhemman ja ammattilaisen molemminpuolisesta tutustumisesta, yhdessä pohtien ja yhdessä tehden asioita yksilöllisen tarpeen mukaan. Hyvä vanhempainohjaus edellyttää luottamusta, kannustusta ja ammattilaisen aktiivista roolia. Merkityksellistä on jatkuvuus ja rajapintojakin ylittävä yhteistyö lapsen kuntoutumista tukevista toimijoista muodostuvan verkoston kanssa.</p> <p>Kehittämistyön seuraava vaihe on tuloksien vieminen käytäntöön. Tutkimuksellisen kehittämistyön tuloksia voidaan hyödyntää lähdetäessä kehittämään monitahoista yhteistoimintaa (varhaiskasvatus/koulu, perusterveydenhuolto, kuntouttavataho sekä maksajatahot).</p>	
<p>Avainsanat</p>	<p>Vanhempainohjaus, kielihäiriöisen lapsen kuntoutuminen, kuntouttava arki.</p>

Author Title	Hannele Tahvanainen Development of parental guidance at Phoniatric Outpatient Clinic to build the daily rehabilitation of developmental language disordered children.
Number of Pages Date	60 pages + 6 appendices 24.11.2019
Degree	Master of Health Care
Degree Programme	Rehabilitation
Instructors	Salla Sipari, Principal Lecturer Pekka Paalasmaa, Principal Lecturer
<p>The purpose of this thesis was to develop guidance of parents to children with developmental language disorders and development of rehabilitative life at the Phoniatric Outpatient Clinic. The thesis was carried out as a part of daily work.</p> <p>The development project followed an action research approach. The investigations covered theme interviews of parents and material produced by a team of professionals working together to provide guidance for building a rehabilitative daily life from a professional perspective, taking into account the parents' point of view. All data was analyzed using data-driven content analysis.</p> <p>As a result of research based development work, a description of good parental guidance practices for the development of children's rehabilitative daily life emerged. The results also showed that it is important to consider the overall situation of the family, and secure continuity and cross-border cooperation with the network supporting the child's rehabilitation.</p> <p>The results lead to a conclusion, that good parental guidance is important and should be closely linked to the child's rehabilitation and family life. Finally, the importance of building trust between parents and professionals and knowing each other are essential to enable successful parental guidance.</p> <p>The next step in the development work is to put the results into practice. The results can be utilized in development of multifaceted interactions in early childhood education, primary education, social services and health care.</p>	
Keywords	the guidance of parents, developmental language disorder child rehabilitation, rehabilitative everyday

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Lapsen kuntouttava arki	2
2.1	Kielihäiriöisen lapsen kuntoutuminen	2
2.2	Lapsen kuntoutumista tukeva arki	4
3	Lasten vanhempien ohjaukset käytännöt kuntoutuksessa	5
4	Tutkimuksellisen kehittämistyön toimintaympäristö ja –kulttuuri	7
5	Tutkimuksellisen kehittämistyön tarkoitus ja tavoite	8
6	Menetelmälliset ratkaisut	8
6.1	Tutkimuksellinen lähestymistapa	8
6.2	Tiedontuottajien valinta ja kuvaus	9
6.3	Aineiston kerääminen	11
6.4	Aineiston analysointi	13
6.5	Tutkimuksellisen kehittämistyön eteneminen	14
7	Kielihäiriöisen lapsen kuntouttavan arjen rakentuminen	15
7.1	Hyvä vanhempainohjaus vanhempien näkökulmasta	15
7.2	Hyvä vanhempainohjaus ammattilaisten näkökulmasta	27
8	Hyvä vanhempainohjaukset käytäntö kuntouttavan arjen rakentumiseksi	33
9	Pohdinta	37
9.1	Tulosten tarkastelu	37
9.2	Kehittämistyön prosessi, menetelmälliset ratkaisut ja eettisyys	44
9.3	Tutkimuksellisen kehittämistyön hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet	48
	Lähteet	55
	Liitteet	
	Liite 1. TIEDOTE LAPSEN VANHEMMALLE TUTKIMUKSELLISESTA KEHITTÄMISTYÖSTÄ	
	Liite 2. TIEDOTE AMMATTILAISLLE TUTKIMUKSELLISESTA KEHITTÄMISTYÖSTÄ	
	Liite 3. SUOSTUMUS TUTKIMUKSELLISEEN KEHITTÄMISTYÖHÖN OSALLISTUMISEEN	
	Liite 4. AMMATTILAISTEN YHTEISKEHITTELYN TEEMAT	
	Liite 5. VANHEMPIEN TEEMAHAASTATTELUN TEEMAT	
	Liite 6. NÄYTE SISÄLLÖNANALYYSISTÄ	

1 Johdanto

2000- luvulla tärkeäksi osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämissuunnitelmia ovat tulleet lapsiperhepalveluiden uudistaminen. Tavoitteena uudistamisessa on luoda lapsiperheiden arkielämään jalkautuvia ja lapsen kehitystä tukevia ennaltaehkäiseviä hoito ja kuntoutusmuotoja. (Autti-Rämö & Säilä & Vuori 2016: 122.) Hallituksen kärkihankkeisiin lukeutuvan Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) tavoitteena on nykyistä lapsi- ja perhelähtöisemmät, vaikuttavammat, kustannustehokkaammat ja paremmin yhteen sovitettut palvelut sekä toimintakulttuurin uudistaminen. Tavoitellaan vanhemmuuden vahvistamista ja tukea antavien matalan kynnyksen palveluiden syntymistä. (Aula ym. 2016: 17-19.)

Kuntoutuksen uudistamiskomitean raportissa (2017) lapsiperheille kohdistuvien palveluiden kohdalla tuotiin merkityksellisenä asiana esille lapsen arjen toimijoiden roolin tuominen keskiöön jokaisessa kuntoutusprosessin vaiheessa. Olennaista on lapsen ja vanhempien osallisuus sekä moniammatillinen työskentely. (Kuntoutuksen uudistamiskomitea 2017: 47.) Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin (HUS) strategiset painopisteet mukailevat yleistä kehittämissuunnitelmien suuntausta ja kuntoutusparadigman muutosta korostettaessa asiakaslähtöisyyttä, asiakaskokemusta, vaikuttavuutta ja perusterveydenhuoltoyhteistyötä (HUS talousarvio 2019 ja taloussuunnitelma 2019 – 2021: 15-16). Ohjausteema korostuu kaikissa lapsiperhepalveluiden uudistamisessa.

Lasten ja nuorten kehityksellisen kielihäiriön (Developmental Language Disorder) hyvään hoitoon ja kuntoutukseen kuuluvat vanhempien ohjaaminen, sitouttaminen ja vanhempien ja lapsen aktiivisen osallistumisen tukeminen. Perheen varhainen ohjaus edistävät lasten taitoja ja käyttäytymisen suotuisaa kehitystä. Kehityksellistä kielihäiriötä on Suomessa aiemmin kutsuttu dysfasiaksi ja kielelliseksi erityisvaikeudeksi (Specific Language Impairment, SLI). (Kehityksellinen kielihäiriö, Käypä hoito -suositus 2019, Ervast 2019.) Tässä tutkimuksellisessa kehittämissuunnitelmässä käytetään pelkästään lyhennettä kielihäiriö. Tällä hetkellä on hyvin tietoa millaiset piirteet vuorovaikutuksessa ja lapsen kanssa toimivien aikuisten toiminnassa tukevat kielenkehitystä. Merkittävää on saada tämä tieto käyttöön mahdollisimman varhain lapsen ja perheen arkeen nivoutuen. (Ahonen & Haapasalo 2008: 494-495.)

Kuntoutuminen ajatellaan yksilön ja ympäristön väliseksi muutosprosessiksi, jolloin ympäristöön vaikuttaminen on merkityksellistä ja tärkeää (Autti-Rämö & Salminen 2016: 14-17). WHO:n kehittämä toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus (International Classification of Functioning, Disability and Health, ICF) tuo esille ympäristön tärkeyden ja merkityksen yksilön toimintakykyyn sekä mahdollisuuden tukea kuntoutujaa. Näin kuntoutujan lähiympäristössä toimivien ohjauksen kehittäminen ja ympäristöön vaikuttaminen auttavat suoraan kuntoutujaa yksilötasolla.

Yhteisötasolla hyvällä ohjauksella pystytään auttamaan lapsen ja hänen perheen mielekkään ja sujuvan arjen rakentumisessa. Ohjauksen keinoin on mahdollista tukea lapsen lähiympäristön auttamista lapsen tavoitteiden saavuttamisessa. Kun lapsen lähiympäristö ja heidän voimavarat saadaan valjastettua lapsen hyödyksi, edistetään myös kuntoutuksen tuloksellisuutta. (Harra 2014: 104 -107.)

Tutkimuksellisen kehittämistyön tarkoituksena on kehittää vanhempainohjausta Foniatrian poliklinikalla. Tavoitteena on kielihäiriöisen lapsen kuntouttavan arjen rakentuminen. Kehittämistyön tuotos on kuvaus hyvästä vanhempien ohjauskäytännöstä kielihäiriöisen lapsen kuntouttavan arjen rakentumiseksi, jota voidaan hyödyntää myöhemmin lähdettäessä kehittämään monitahoista yhteistoimintaa (varhaiskasvatus/koulu, perusterveydenhuolto, kuntouttavataho sekä maksajatahot).

2 Lapsen kuntouttava arki

2.1 Kielihäiriöisen lapsen kuntoutuminen

Lapsen kuntoutuksen tarkoituksena on turvata ja edistää lapsen toimintakykyä sekä kehitystä ja osallistumista ikätasoihin tekemisiin hänen omassa arjessaan ja toimintaympäristössään (Vänskä & Pollari & Sipari 2016: 8-9). Kuntoutus on aina luonteeltaan oppimis- ja kehitysprosessi (Järvikoski 2013: 48), johon vaikuttavat yksilö- ja ympäristötekijöiden lisäksi lapsen kasvun ja kehityksen herkkyysskaudet (Kauppila & Sipari & Suho- nen-Polvi 2016: 110-114).

Lapsen puheen ja kielen kuntoutuksen osalta parhaisiin tuloksiin päästään, kun yhdistetään lapseen kohdistuvia yksilöllisiä menetelmiä ja yhteisöllisiä kuntoutuksen keinoja. Mikäli lapsen puheen ja kielenkehitys etenee poikkeavasti, tulisi lapsen vanhempien ja

muiden tärkeiden vuorovaikutuskumppanien olla tietoisia, millainen heidän oma kielellinen käyttäytyminen tukee lapsen kehitystä. Toisaalta heidän tulisi tietää myös minkä uuden kehityksellisen taidon hallintaa lapselta voidaan seuraavaksi odottaa. (Launonen 2011: 246-251.) Vanhempien lapsensa kanssa tehtävällä kielellisten taitojen harjoittelulla on vaikutuksia lapsen kielellisiin taitoihin sekä puheen ymmärtämisen että tuottamisen osalta (Roberts & Kaiser 2011: 180-199). Lapsen kuntoutumisen lähtökohtia ovat lapsen omat voimavarat ja vahvuudet, mutta myös huoltajien tuen tarpeeseen vastaaminen vahvistaa lapsen hyvinvointia (Kauppila ym. 2016: 110-114). Tärkeää on tiedostaa, että lapsen viestintä ja kielenkehitys eivät ole erillinen asia lapsen elämässä (Laakso 2014: 45).

Kielenkehitys on biologisista lähtökohdistaan huolimatta vahvasti sidoksissa vuorovaikutukseen ympäristön kanssa (Aro & Siiskonen 2014: 189). Vuorovaikutus toisten ihmisten kanssa on lapsille tärkeintä ja vuorovaikutusta tukemalla tuetaan myös kielenkehitystä (Ketonen ym. 2014: 201). Lapsen vuorovaikutustilanteita ja oppimista voidaan tukea muun muassa säännöllisellä päivärytmillä, selkeillä säännöillä, asioiden ja toiminnan ennakoinnilla, havainnollistamisella, ympäristön suunnittelulla ja välineiden valinnoilla (Aro & Siiskonen 2014: 188-199).

Lapsen kielenkehityksen tukemiseen ja kuntouttamiseen käytetään puhetta tukevaa ja korvaavaa kommunikointia, jota ovat esimerkiksi viittomien, kuvien, graafisten ja koskettavien merkkien käyttö. Puhetta tukevista ja korvaavista kommunikointikeinoista (Augmentive and Alternative Communication, AAC) tässä työssä käytetään lyhennettä AAC –menetelmät. Käytettävän menetelmän valinta on aina lapsen, hänen lähiympäristön ja asiantuntijoiden yhteistyötä. Puhetta tukevien ja korvaavien keinojen avulla pyritään vahvistamaan lapsen mahdollisuuksia vuorovaikutukseen, viestintään ja itseilmaisuuun. Käytettävien keinojen tavoitteena on, että kielellisestä vaikeudesta huolimatta lapsen toimintakyky vahvistuu ja osallistuminen ikätasoiisiin tekemisiin hänen omassa arjessa ja toimintaympäristössä mahdollistuu. (Ketonen ym. 2014: 202-215.) Vanhempien ohjaamisella lapsen kielenkäytön tukemisessa on todettu olevan merkitystä vanhempien kykyyn käyttää AAC-menetelmiä (Roberts & Kaiser 2015: 686-693).

Ervast (2019) Käypä hoito suosituksen näytönastekatsauksessa tuo esille, kuinka muun muassa vanhempien varhaisella ohjauksella voidaan edistää lapsen kielellisten taitojen kehitystä. Vanhempien saamalla ohjauksella lapsen kielellisten taitojen harjoitteluun on

vaikutusta siihen, että he käyttävät enemmän kielellisiä keinoja lapsen kanssa toimimisessa. Vanhempien ohjaamisen ja neuvomisen on tärkeä sisältyä osaksi kielihäiriö lapsen kuntoutusta. (Ervast 2019.)

2.2 Lapsen kuntoutumista tukeva arki

Lapsen kuntoutumisen tulisi ensisijaisesti olla hänen ja hänen perheen arkeen integroituvaa jatkuvaa toimintaa, jossa arjen asioiden toteutuminen tapahtuu kuntoutumista tukevilla toimintatavoilla tiedostaen niiden päämäärä ja merkitys. Lapsen kehittymistä, oppimista ja kuntoutumista perhepiirissä ja arjessa on ammattilaisten mahdollista tukea vahvistamalla perhettä ja sen lähiympäristöä osallistumaan aktiivisesti arvioimaan, päättämään ja löytämään sopivia ratkaisuja ongelmatilanteisiin. Kuntoutuminen ei ole erillisiä toimenpiteitä tiettyinä ajankohtina vaan kuntouttavasta arjesta puhuttaessa kuntoutumisen tavoitteet ovat sisällytetty suoraan lapsen joka päiväisiin arjen rutiineihin. (Kauppila ym. 2016: 115- 121.) Päivittäisissä arjen rutiineissa lapsi oppii ja kehittyy jäljittelemällä ja osallistumalla yhteiseen toimintaan ja tekemällä päivittäisiä askareita. Rutiinit jäsentävät lapsen päivää auttaen rakentamaan mielekkäitä kokonaisuuksia. (Matilainen 2008: 23-25.) Päivittäiset arjen toimintatilanteet sisältävät suuren määrän mahdollisuuksia harjoitella moninaisissa vuorovaikutustilanteissa päivittäisiä toimintoja mihin mikään yksittäinen terapia ei kykene (Määttä 1999: 54, Harra 2014: 107).

Ekologisten teorioiden mukaan lapsi kehittyy ja oppii vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Lapsen arjen keskeinen paikka ja kasvuympäristö ovat koti, jossa lapsi ja hänen perhe rakentavat arkiset käytännöt heidän omien mahdollisuuksien ja tarpeiden mukaan. (Määttä & Rantala 2016: 68, 87.) Erityistä tukea tarvitsevan lapsen oppimisen ja kuntoutumisen tukemiseksi perhe joutuu usein muuttamaan ja mukauttamaan omaa toimintaansa. Perhekulttuurin puitteissa, huomioiden perheen tarpeet ja voimavarat, voidaan perheen arkea muuttaa lapsen kuntoutumista tukevaksi tarvittaessa yhteistoimin kuntoutuksen ammattilaisten kanssa. Lapsen kuntoutuksessa perhekeskeinen toimintatapa ottaa huomioon koko perheen eikä ainoastaan lasta. Perhelähtöisyydessä huomioidaan perheen tarpeet, toiveet, odotukset ja näkemykset lapsen kuntoutuksesta. (Kauppila ym. 2016: 115-121.)

Arjessa oppiminen ja lapsen mukaan ottaminen arjen tilanteisiin ei aina ole yksinkertaista ja itsestään selvää. Tarvitaan suunnittelua ja valmistautumista. Pystyäkseen ammattilai-

senä nivomaan lapsen harjoittelun ja taitojen soveltamisen lapsen arkeen, tarvitaan jalkautumista lapsen lähiympäristöön ja erityistason osaamisen konsultaatiota. (Sipari 2008: 74-77.)

Kuntouttava arki rakentuu yhteistoiminnassa ja yhteisöllisesti. Kuntoutuksen määrittelyyn edistävän toimintakykyä, joten sitä ei voi erottaa lapsen arjesta ja elämästä. Kuntoutuksessa tulee huomioida koko elämänkirjo, mutta koko elämä ei voi olla kuntoutusta. (Sipari 2008: 102-112.) Lapsen näkökulmasta kuntoutumisen päämääränä painottuvat osallistuminen ja mahdollisimman hyvät omatoimisuustaidot. Vanhempien päämääränä painottuvat arjen sujuvuus ja elämänhallinta. (Sipari 2008: 114-116.)

3 Lasten vanhempien ohjauksetkäytännöt kuntoutuksessa

Vanhempainohjausta ei voi erottaa lapsen kuntoutumisesta ja kuntoutusprosessista, koska kyseessä on lapsen toimintakyvyn edistäminen (Kauppila ym. 2016: 110-115). Vanhempainohjaus perustuu kumppanuuteen ja tätä yhteistoimintaa määrittää lapsen arjen tarpeet, toimintakyky ja tavoitteet. Kumppanuuden perustana ovat kunnioitus, luottamus, sekä pyrkimys rakentaa neuvottelevaa toimintatapaa. Ratkaisuja lapsen kuntoutumisen eri vaiheissa etsitään yhdessä vastavuoroisesti neuvotellen vanhempien kanssa. Keskeistä on lämmin ja luottamuksellinen vuorovaikutussuhde. Yhteistoiminnan rakentaminen vaatii aikaa ja panostusta, jossa jatkuvuus ja pysyvyys ovat tärkeitä. (Jeglinsky & Sipari 2015: 47-55.)

Ohjaus ymmärretään tavoitteelliseksi oppimisprosessiksi, johon eri osapuolet sitoutuvat ja jolla pyritään ohjattavan toimijuuden vahvistumiseen (Vehviläinen 2014: 12). Ohjauksen lähtökohtana ovat yksilöllisten vahvuuksien ja mahdollisuuksien tunnistaminen sekä ympäristön voimavarojen rakentuminen ja ratkaisukeskeisyys. Perinteisesti helposti tunnistetaan asioiden haasteet ja ongelmat. Pyrittäessä vahvistamaan vanhempien toimijuutta, ohjauksessa sanoitetaan vahvuuksia ja voimavaroja, jotka auttavat haasteiden ylittämässä. Vanhempien ohjauksen tulee kiinnittyä lapsen arjen rutiineihin ja vahvasti yksilölliseen perhekulttuuriin. Yhteinen toiminta päivittyy tarpeiden mukaan ja keskittyy arjessa ilmi nousevien tarpeiden ratkaisemiseen. Yhteisen toiminnan kehittämiseksi hyödynnetään eri osapuolten kokemuksia ja näkemyksiä. (Vehviläinen 2014: 20-30, 197-219, Harra 2014: 26-28.)

Sipari & Vänskä & Lönnqvist (2018) kirjoittavat Läheisen hyvä ohjauskäytäntö terapia-työssä -projektiin liittyen tehdystä kirjallisuushausta. Siinä osoitetaan, että kuntoutujan

läheisten aktiivinen rooli kuntoutuksessa ei ole itsestään selvää ja lähiympäristön voimavaroja ja asiantuntemusta ei vielä aina riittävästi huomioida kuntoutumisen rakentamisessa. Läheisten merkitys kuntoutujan toimintakyvyn vahvistumiselle on kuitenkin tunnistettu useissa tutkimuksissa ja enenevässä määrin kansainvälisesti kehitetään käytänteitä, joissa läheinen osallistuu aktiivisena toimijana kuntoutuksen moniasiantuntijaisen tiimiin (Foster ym. 2012). Hyviä ohjauskäytänteitä on tutkittu ja kehitetty eniten lasten kuntoutuksessa (esim. Rush ym. 2003; Baldwin ym. 2013), joka on pitkään perustunut perhelähtöisyyteen ja lapsen arjessa merkityksellisen toiminnan tukemiseen yhteistoiminnassa (Sipari ym. 2017). (Ks. Sipari & Vänskä & Lönnqvist: 2018.)

Kirjallisuudesta löytyy vielä niukasti vahvaa tutkimuspohjaa ympäristön ohjauksesta. Tämän voi tulkita niin, että ollaan vasta vaiheessa, jossa tutustutaan siihen, miten ympäristötekijöitä huomioidaan kuntoutusprosessissa. Mitä on ympäristön ohjaus, kun halutaan ympäristön ja läheisten kanssa tehdä hyvää yhteistoimintaa.

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön hyvän vanhempainohjauskäytännön kehittäminen pohjautuu ymmärrykseen, että ohjaustoimissa on kyse yhteistoiminnallisesta oppimisprosessista, jonka tulisi saumattomasti liittyä lapsen kuntoutusprosessiin. (Kauppila ym. 2016: 110-115., Sipari & Vänskä & Pollari 2017a: 24.) Vanhempainohjaus perustuu kumppanuuteen ja tätä yhteistoimintaa määrittää lapsen arjen tarpeet, toimintakyky ja tavoitteet. (Jeglinsky & Sipari 2015: 47-55.) Ohjaus ymmärretään tavoitteelliseksi prosessiksi, johon eri osapuolet sitoutuvat ja jolla pyritään ohjattavan toimijuuden vahvistamiseen (Vehviläinen 2014: 12).

Vanhempainohjauksen lähtökohtana ovat yksilöllisten vahvuuksien ja mahdollisuuksien tunnistaminen sekä ympäristön voimavarojen rakentuminen ja ratkaisukeskeisyys. Vanhempainohjauksen tulee kiinnittyä lapsen arjen rutiineihin ja vahvasti yksilölliseen perhekulttuuriin. Yhteinen toiminta päivittyy tarpeiden mukaan ja keskittyy arjessa ilmi nousevien tarpeiden ratkaisemiseen. Yhteisen toiminnan kehittämiseksi hyödynnetään eri osapuolten kokemuksia ja näkemyksiä. (Vehviläinen 2014: 20-30, 197-219, Harra 2014: 26-28.)

Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä hyvällä vanhempainohjauksen käytännöllä tarkoitetaan käytäntöä, joka selkeyttää ja sujuvoittaa toimintaa sekä ammattilaisen että vanhempien kannalta. Hyvä käytäntö pyrkii lisäämään muun muassa vanhemman hyvän

kohtaamisen kokemusta ja toiminnan tulemista joustavammaksi. (Korhonen & Julkunen & Karjalainen & Muuri & Seppänen-Järvelä 2007: 45-46.)

4 Tutkimuksellisen kehittämistyön toimintaympäristö ja –kulttuuri

24 kunnan muodostamalla HUS alueella vaikea-asteisia lasten puheen ja kielenkehityksen erityisvaikeuksia ja niihin liittyviä kommunikoinnin ja oppimisen ongelmia erikoissairaanhoidon tasolla tutkitaan ja hoidetaan HUSn Foniatrian poliklinikalla. Foniatrian poliklinikalla lapsen kehityksen ja taitojen arviointi, tutkiminen ja kuntoutuksen suunnittelu toteutuvat foniatrian erikoislääkärien johdolla. Foniatrit toimivat yhteistyössä moniammatillisen työryhmän kanssa lapsen tilanteen vaativassa määrin. Moniammatillinen työryhmä muodostuu foniatreista, puheterapeuteista, neuropsykologeista, psykologeista, toimintaterapeutista, foneetikosta, sosiaalityöntekijöistä, varhaiskasvatuksen erityisopettajasta, AAC – ohjaajasta, kuntoutusohjaajasta ja toimisto- ja hoitohenkilökunnasta.

Lapset, joilla on puheen ja kielenkehityksen vaikeutta, ovat monen eri ammattialan edustajien asiakkaita sekä Foniatrian poliklinikalla, että monen eri sektorin asiakkaita yhteiskunnan palvelujärjestelmässä. Foniatrian yksikössä useiden työntekijöiden työnkuvaan kuuluu vanhempien ohjaaminen. Jokainen ammattikunta on muodostanut omat ohjauskäytänteet ja ne liittyvät juuri sen työntekijän viitekehykseen. Tämä tutkimuksellinen kehittämistyö luo mahdollisuuden rakentaa yhteistä ymmärrystä kielihäiriöisten lasten vanhempien ohjaukseen ja tuo tarvittavaa tietoa vanhemmilta heihin kohdistuvan ohjauksen kehittämiseen.

5 Tutkimuksellisen kehittämistyön tarkoitus ja tavoite

Tutkimuksellisen kehittämistyön tarkoituksena oli kehittää vanhempainohjausta Foniat-
rian poliklinikalla. Tavoitteena oli kielihäiriöisen lapsen kuntouttavan arjen rakentuminen.

Kehittämistehtävät:

- 1) Selvittää mitä oli hyvä ohjaus kuntouttavan arjen rakentumiseksi lasten vanhem-
pien näkökulmasta.
- 2) Selvittää mitä oli hyvä ohjaus kuntouttavan arjen rakentumiseksi ammattilaisten
näkökulmasta huomioiden lasten vanhempien näkökulma.

Tutkimuksellisen kehittämistyön tuotos oli kuvaus hyvästä vanhempien ohjauksen käytän-
nöstä kielihäiriöisen lapsen kuntouttavan arjen rakentumiseksi lasten vanhempien ja am-
mattilaisten näkökulmasta.

6 Menetelmälliset ratkaisut

6.1 Tutkimuksellinen lähestymistapa

Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä käytettiin toimintatutkimuksellista lähestymis-
tapaa. Tämä lähestymistapa soveltui parhaiten, kun tarkoituksena oli luoda uutta tietoa
ja yhteistä ymmärrystä vanhempainohjaukseen kielihäiriöisen lapsen kuntouttavan arjen
rakentumiseksi. Toimintatutkimuksellinen lähestymistapa mahdollisti sekä vanhempien
että heidän kanssa työskentelevien työntekijöiden mukaan ottamisen osallistujiksi tutki-
mukseen ja kehittämiseen. (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2009: 58-60.)

Valittavaa lähestymistapaa puolsi sen olennainen piirre hakea käytäntöön sovellettavaa
ja hyödynnettävää tietoa käytänteiden kehittämiseen. Lähestymistapa tarjosi järjestel-
mällisen kehyksen vanhempainohjauksen kehittämiseen. Tutkimuksellisen kehittämis-
työntekijän rooli oli organisoija, osallistaja, aineiston analysoija ja kehittämistyön eteen-
päin viejä. (Heikkinen 2015: 204-216).

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön prosessi eteni, toimintatutkimukselle ominaisella
tavalla, jatkuvana syklisenä prosessina. Tiedonhankinta toteutui pieninä sykleinä niin,

että ne koostuivat suunnittelusta, toteutuksesta, havainnoinnista sekä arvioinnista. (Toikko & Rantanen 2009: 66-67.) Kokonaisuudessaan tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä toteutui syklin suunnitteluvaihe, joka tuotti kuvauksen hyvästä vanhempainohjauksesta kielihäiriöisen lapsen kuntouttavan arjen rakentumiseksi. Kehittämistyö muodostaa lähtökohdan toimintatapojen kehittämiseksi. Toimintatavan vienti toteutusvaiheeseen eli käyttöön ottoon sekä havainnointi ja reflektointi jäivät työyhteisön toteutettavaksi. (Ojasalo ym. 2009: 60-61.)

Tutkimuksellista kehittämistyötä ohjasi sekä praktinen että kriittinen tiedonintressi. Pyrkimyksenä oli luoda parempaa ymmärrystä ja uudenlaista tietoa vanhempainohjauksesta kielihäiriöisen lapsen kuntouttavan arjen rakentumiseksi. Haluttiin tietää, miten vanhempainohjaus voitaisiin tehdä paremmin. Pyrkimyksenä oli löytää tietoa, joka palvelee ohjauksikäytänteiden kehittämistä. (Heikkinen 2015: 204-205.) Yhdessä tehtävän kehittämisen hyötyjä oli vanhempien mukaan ottaminen kehittämiseen tiedontuottajina. Foniatrian poliklinikalla ei ole usein otettu vanhempia mukaan heidän omien palveluiden kehittämiseen eikä tutkimukseen osallistuvat työntekijät olleet usein tehneet tällaista kehittämistyötä yhdessä moniammatillisesti. Kaikki osallistujat saivat kokemuksia omalla toiminnalla vaikuttamisen mahdollisuuksista olosuhteisiin. (Toikko & Rantanen 2009: 44-46.)

6.2 Tiedontuottajien valinta ja kuvaus

Kehitettäessä Foniatrian poliklinikan vanhempainohjausta oli perusteltua valita tiedontuottajiksi Foniatrian poliklinikan lapsiasiakkaiden vanhempia ja heidän kanssa työskenteleviä ammattilaisia. Heillä oletettiin olevan eniten kokemusta ja asiantuntemusta suhteessa tutkittavaan aiheeseen (Kananen 2008: 37). Toimintatutkimuksen luonteen mukaisesti tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä ei pyritty yleistykseen, vaan muun muassa kuvaamaan ilmiötä ja kehittämään tiettyä toimintaa (Tuomi & Sarajarvi 2018: 97-99).

Kehittämistyöhön osallistui neljä vanhempaa, joiden lapsi on kielen kehityksen häiriön vuoksi Foniatrian poliklinikalla seurannassa. Haastateltavat vanhemmat, jotka osallistuivat kehittämistyöhön, olivat Foniatrian poliklinikalla jaksotyypisiin poliklinikkatutkimuksiin osallistuvien lasten vanhempia. Vanhemmille kerrottiin mahdollisuudesta osallistua tutkimukselliseen kehittämistyöhön ensimmäisenä päivänä heidän saapuessa polikli-

nikka tutkimusjaksolle. Kehittämistyöntekijä antoi henkilökohtaisesti kutsun osallistua kehittämistyöhön eli tutkimustiedotteen vanhemmille (Liite 1) riittävän kattavien tietojen saamiseksi osallistumispäätöksen tekemiseen. Tiedotteessa oli tietoja kehittämistyön tarkoituksesta ja tavoitteesta sekä osallistumisen vapaaehtoisuudesta, anonyymiydestä ja oikeudesta keskeyttää osallistuminen.

Kehittämistyöhön mukaan tulleet vanhemmat olivat neljä ensimmäistä vapaaehtoista kehittämistyöhön osallistumisesta kiinnostunutta vanhempaa. Kaikki neljä vanhempaa ilmoittivat halukkuudesta osallistua vapaaehtoisesti kehittämistyöhön heti kutsun esittämisen yhteydessä ja tapaamiset sovittiin vanhempien toiveesta toteutettavaksi lapsen tutkimusjakson aikana Foniatrian poliklinikan tiloissa. Kaikki tapaamiset toteutuivat kahden päivän sisällä kutsun antamisesta. Edellytyksenä vanhemmalle kehittämistyöhön osallistumisessa oli riittävä suomenkielentaito, koska tulkkia ei käytetty. Jokainen kehittämistyöhön osallistunut allekirjoitti henkilökohtaisen suostumusasiakirjan (Liite 3) tapaamisen aluksi.

Ammattilaisten näkökulman esille saamiseksi kehittämistyöhön pyydettiin osallistumaan Foniatrian poliklinikalla työskenteleviä moniammatillisiin työryhmän työntekijöitä. Tavoitteena oli, että kehittämistyöhön osallistuisi jokaisen ammattiryhmän edustaja moniammatillisen ryhmän saamiseksi. Myös ammatillisille kehittämistyöhön osallistuminen oli vapaaehtoista. He saivat keskeyttää tai perua osallistumisensa, milloin tahansa ilmoittamalla siitä tutkimuksen toteuttajalle. Ammatillisille kehittämistyöhön osallistuminen tapahtui heidän työajalla. Kehittämistyöntekijä lähetti jokaiselle Foniatrian poliklinikan työntekijälle sähköpostilla kutsun osallistua kehittämistyöhön ensimmäisen kerran kesäkuussa ja uudestaan elokuussa 2019. Työntekijöillä oli mahdollisuus ilmoittaa vapaaehtoisesta osallistumisestaan kehittämistyöhön sähköpostilla tai puhelimitse.

Yhteensä 9 ammattilaista ilmoittautui etukäteen osallistuvansa kehittämistyöhön, joista yksi perui ilmoittautumisensa ennen tapaamisen toteutumista. Jokaiselle etukäteen ilmoittautuneelle lähetettiin sähköpostilla viikkoa ennen tapaamista ammatillisille suunnattu tutkimushenkilötiedote (Liite 2) ja teemat (Liite 4) tiedoksi mistä tapaamisessa keskustellaan. Ennen tapaamisen alkamista vielä yksi ammatilainen ilmoitti halukkuuden osallistua kehittämistyöhön. Hänet otettiin mukaan kehittäjäryhmään tarjoten mahdollisuus lukea tutkimushenkilötiedote ennen tapaamisen alkamista. Jokainen osallistunut työntekijä allekirjoitti henkilökohtaisen suostumuksen (Liite 3) tapaamisen aluksi.

6.3 Aineiston kerääminen

Tutkimuksellisen kehittämistyön aineistonkeruu toteutui laadullisin menetelmin. Ensimmäiseen kehittämistehtävään aineisto kerättiin teemahaastatteluilla, jossa aihepiirit, teemat (Liite 5), olivat kaikille samat, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys muuttuivat yksilöllisesti (Hirsjärvi & Hurme 2001: 48). Teemahaastattelun teemat ovat muodostettu tutkimuksellisen kehittämistyön aihetta kuvaavien ilmiöiden ja käsitteiden pohjalta (Hirsjärvi & Hurme 2001: 66). Teemahaastattelu mahdollisti kysymysten esittämisen suoraan kehitettävän ohjauksen kohteelle eli lasten vanhemmille. Haastateltavilla oli mahdollisuus tuoda esille mielipiteensä ja kertoa omista kokemuksistaan. (Eskola & Vastamäki 2015: 27–44.) Haastattelun etu oli joustavuus, kun haastattelijalla oli mahdollisuus toistaa kysymys, selventää ilmaisua ja käydä keskustelua haastateltavan kanssa (Tuomi & Sarajärvi 2018: 85).

Toiseen kehittämistehtävään aineistonkeruumenetelmänä käytettiin yhteiskehittelyä Oppimiskahvila eli Learning Cafe –menetelmää käyttäen. Yhteiskehittelyssä, joka sopii tutkimukselliseen kehittämistoimintaan, keskeistä on yhteisöllinen osaaminen ja muutoksen tekeminen yhdessä kaikkien toimijoiden kanssa. Yhteiskehittely toteutui käyttöympäristössään ja hyödyt saatiin heti käytäntöön. (Ojasalo ym. 2015: 158-177.) Menetelmänä Learning Cafe aktivoi osallistujia, lisää yhteistä ymmärrystä ja herättää keskustelua (Laaksonen & Koskinen & Salminen 2011: 39-47). Aineiston keräämisen vaiheittainen prosessi on kuvattu taulukossa 1.

Taulukko 1. Tutkimuksellisen kehittämistyön aineistonkeruun vaiheet.

Kehittämisprosessi	Aineiston keruu ja analysointi	Tulos
Selvittää mitä on hyvä ohjaus kuntouttavan arjen rakentumiseksi lasten vanhempien näkökulmasta.	Teemahaastattelu → Aineistolähtöinen sisällönanalyysi.	Kuvaus mitä on hyvä ohjaus kuntouttavan arjen rakentumiseksi lasten vanhempien näkökulmasta.
Selvittää mitä on hyvä ohjaus kuntouttavan arjen rakentumiseksi ammattilaisten näkökulmasta huomioiden lasten vanhempien näkökulma.	Yhteiskehittely Learning Cafe menetelmällä → Aineistolähtöinen sisällönanalyysi.	Kuvaus mitä on hyvä ohjaus kuntouttavan arjen rakentumiseksi ammattilaisten näkökulmasta.
		Kuvaus hyvästä ohjauksen käytännöstä kielihäiriöisen lapsen kuntouttavan arjen rakentumiseksi vanhempien ja ammattilaisten näkökulmasta.

Vanhempien teemahaastattelut toteutettiin vanhempien toiveesta Foniatrian poliklinikalla. Vanhemmille tarjottiin mahdollisuutta toteuttaa haastattelu myös muussa vanhemman ehdottamassa ja haastatteluun soveltuvassa tilassa erikseen sovittuna ajankohdaksi. Haasteluja varten varattiin rauhallinen tila, jossa haastattelu toteutui keskeyttämättä. Haastatteluteemat käytiin läpi joustavassa järjestyksessä. Kaikkiin neljään haastatteluun oli varattu aikaa 1- 1,5 tuntia ja kaikki haastattelut nauhoitettiin. Ensimmäinen nauhoitettu haastattelu kesti 1 tunnin 4 minuuttia, toinen haastattelu kesti 1 tunnin ja 2 minuuttia, kolmas haastattelu kesti 1 tunnin 9 minuuttia ja neljäs haastattelu kesti 59 minuuttia. Kaikkien teemahaastattelujen aineistoista tehtyä yhteenvetoa käytettiin kehittämistyön seuraavassa vaiheessa yhteiskehittelyn työskentelyn pohjana.

Kehittämistyön seuraavassa vaiheessa toteutettiin 9 kehittämistyöhön osallistuneen ammattilaisen kanssa yhteiskehittely Learning Cafe –menetelmää käyttäen. Tilaisuus toteutui Foniatrian poliklinikan tiloissa 1 tunnin 40 minuutin kestoisena tapaamisena korvaten yhden viikoittaisen koko työryhmää koskevan poliklinikkakokouksen. Learning Cafessa työskenneltiin samojen teemojen mukaisesti kuin vanhempien teemahaastatteluissa. Selkeästi rajatut keskustelun aiheet varmistivat, että osallistujat pääsivät hyödyntämään asiantuntijuuttaan tehokkaasti lyhyessä ajassa. (Laaksonen ym. 2011: 39-47.)

Yhteiskehittely tilaisuus aloitettiin kehittämistyöntekijän aloituspuheenvuorolla esitellen lyhyesti tutkimuksellisen kehittämistyön vaiheet, tilaisuuden tavoitteet ja aikataulun. Samaan aikaan pöydässä oli tarjolla juotavaa ja pientä syötävää kahvilanomaisen tunnelman luomiseksi (Laaksonen ym. 2011: 40). Tämän jälkeen kehittämistyöntekijä esitteli miniluennolla yhteisen ymmärtämisen pohjaksi vanhempien haastatteluista tehdyn yhteenvedon. Tiedontuottaminen toteutettiin jakamalla osallistujat kahteen lähes yhtä suureen ryhmään. Molemmat ryhmät siirtyivät omiin pöytiin muodostaen pöytäseurueen. Molemmissa pöydissä valittiin puheenjohtaja, joka kirjasi ja pysyi paikallaan koko yhteiskehittelyn ajan. Muut osallistujat vaihtoivat pöytää ja jatkoivat keskustelua uusien teemojen äärellä, kun puheenjohtaja oli esitellyt lyhyesti edellisen pöytäseurueen ajatukset. Pöytiin jaettuihin tyhjiin papereihin ryhmät saivat vapaasti kirjoittaa ideoita ja ajatuksiaan.

Lopuksi puheenjohtajat esittelivät papereille tehdyt tuotokset koko ryhmälle. Tuotosten esittelyn jälkeen oli varattu aikaa vielä 15 minuuttia yhteiselle loppukeskustelulle. Loppukeskustelussa varmistettiin erityisesti, että puheenjohtajana toimineet osallistujat saivat tilaisuuden tuoda näkemyksiään esille siihen teemaan liittyen, joissa he eivät olleet mukana (Salonen & Eloranta & Hautala & Kinos 2017: 58). Loppukeskustelu mahdollisti kaikille osallistujille kommentoida, täydentää ja tarkentaa esitettyjä asioita (Laaksonen ym. 2011: 40-42). Puheenjohtajien tuotosten esittelyt ja loppukeskustelu tallennettiin nauhoittamalla. Äänitettyä aineistoa tuli yhteensä 35 minuuttia.

6.4 Aineiston analysointi

Teemahaastatteluilla ja yhteiskehittely menetelmällä saatu aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä pyrkien luomaan tutkimusaineistosta tiivis, selkeä ja informatiivinen kokonaisuus (Sarajärvi & Tuomi 2013: 108). Aineiston analysointi eteni vaiheittain. Ensin nauhoitetut aineistot litterointiin kokonaisuudessaan sanasta sanaan teks-

timuotoon (Vilkkä 2015: 137 – 138). Teemahaastatteluiden litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 31 sivua (Arial 11, riviväli 1). Yhteiskehittelyn litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 6 sivua (Arial 11, riviväli 1).

Aineistot luettiin kokonaisuutena huolella useamman kerran läpi ennen siirtymistä analyysin seuraavaan vaiheeseen (Hirsjärvi & Hurme 2000: 143). Analysointia ohjasivat kehittämistehtävät, jotka olivat kysymysmuotoon muuttamalla tehty analyysikysymyksiksi. Aineiston analyysiyksikkönä käytettiin lauseenosaa ja ajatuskokonaisuutta. (Sarajärvi & Tuomi 2013: 108-110.) Litteroidusta aineistosta lähdettiin etsimään analyysikysymyksen vastaavia ilmauksia alleviivaten ne ja kopioiden ne myöhemmin analyysitaulukoon. Analyysitaulukossa samaa kuvaavat ilmaisut ryhmiteltiin allekkain. Alkuperäiset ilmaukset pelkistettiin ja pelkistettyjä ilmauksia luokiteltiin alaluokkiin yhdistävien tekijöiden mukaisesti. Osa alaluokista ryhmittyi vielä yläluokiksi (Kts. näyte Liite 6). Aineiston analysointi jäi yläluokka- ja osittain alaluokka tasolle, jolloin säilytettiin konkreettinen taso. (Sarajärvi & Tuomi 2013: 110 - 113.)

6.5 Tutkimuksellisen kehittämistyön eteneminen

Foniatrian poliklinikan henkilökunnan ja tiiviissä yhteistyössä mukana olevien lasten kuntouttajien kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta, vanhempien ohjauskäytäntöjen kehittäminen nousi keskeiseksi ja ajankohtaiseksi aiheeksi. Kuntouttavien puheterapeuttien puolelta nousi esille toive, että kuntoutussuunnitelman laativa taho voisi osaltaan valmistaa jo vanhempia tulevaan yhteistyöhön kuntouttavan terapeutin kanssa. Tutkimuksellisen kehittämistyön eteneminen on kuvattu taulukossa 2.

Taulukko 2. Tutkimuksellisen kehittämistyön eteneminen.

Aika	Toteutus ja osallistujat	Paikka
Syksy 2017 - Kevät 2018	Kehittämistyön ideointia, tarve- ja aiheanalyysit.	Foniatrian poliklinikka Metropolia
Kesä - syksy 2018	Tutkimussuunnitelman työstäminen.	Metropolia
Tammi –toukokuu 2019	Eettisen toimikunnan lausunnon ja tutkimusluvan hakeminen.	HUS
Helmi- toukokuu 2019	Teoreettisen viitekehyksen täydentäminen. Aineistonkeruun suunnit- telu.	

Kesäkuu 2019	Vanhempien haastattelut. Aineistojen alustava analysointi.	Foniatrian poliklinikka
Syyskuu 2019	Yhteiskehittely ammattilaisille.	Foniatrian poliklinikka
Syys-marraskuu 2019	Aineiston analysointi ja raportin kirjoittaminen.	
Marraskuu 2019	Kehittämistyön palautus.	
Joulukuu 2019	Kehittämistyön julkistaminen.	Vienti Theseukseen ja HUS Tietu-järjestelmään

Kehittämistyön suunnitelmavaihe alkoi kesällä 2018. HUSn Eettinen toimikunta antoi tutkimukselliseen kehittämistyöhön puoltavan lausunnon 4.4.2019 ja HUS myönsi tutkimukselliselle kehittämistyölle tutkimusluvan 22.5.2019. HUSsta tutkimusluvan saamisen jälkeen aloitettiin aineiston kerääminen ja se toteutui kahdessa vaiheessa. Ensimmäinen aineisto analysointiin alustavasti vieden siitä yhteenveto sytykkeeksi kehittämistyölle seuraavan aineistonkeruuseen. Lopulliset aineistojen analysoinnit tehtiin lokakuussa ja raportti valmistui marraskuussa 2019. Raportti julkaistiin joulukuussa 2019 Theseus-tietokannassa. Lisäksi valmis raportti toimitettiin HUS tutkimuslupa käytänteiden mukaisesti tutkimusluvan myöntäjälle HUS Tietu-järjestelmään lisättäväksi.

7 Kielihäiriöisen lapsen kuntouttavan arjen rakentuminen

7.1 Hyvä vanhempainohjaus vanhempien näkökulmasta

Vanhempien näkökulmasta hyvän vanhempainohjauksen tekijät olivat perheeseen ja heidän arkeen, ammattilaisen toimintaan, yhdessä tekemiseen ja kumppanuuteen sekä ohjauksen käytäntöihin liittyviä.

Perheeseen ja heidän arkeen (Kuvio 1.) liittyen hyvä vanhempainohjaus kuntouttavan arjen rakentumiseksi oli, että perheen päivittäinen arki ja rutiinit tulee olla keskiössä, lapsen kanssa harjoiteltavat asiat liittyvät perheen arjen tekemisiin ja niitä voidaan tehdä tutussa arkiympäristössä, lapsen terapian tavoitteista puhutaan ja ne laaditaan ensisijaisesti lapsen kuntoutumista painottaen, tutustumista perheeseen ja heidän arkeen, perheen kokonaisvaltaista huomioonottamista, vanhemmat tulevat kuulluksi ja vanhemman oman oivaltamisen ja ymmärtämisen tukemista.

Perhe ja heidän arki

- Lapsi, vanhemmat ja perheen arki ovat keskiössä.
- Lapsen kanssa harjoiteltavat asiat liittyvät perheen arjen tekemisiin ja niitä voidaan tehdä tutussa arkiympäristössä,
- Lapsen terapian tavoitteista puhutaan ja ne laaditaan ensisijaisesti lapsen kuntoutumista painottaen
- Tutustumista perheeseen ja heidän arkeen.
- Perheen kokonaisvaltaista huomioonottamista.
- Vanhemmat tulevat kuulluksi.
- Vanhemman oman oivaltamisen ja ymmärtämisen tukemista.

Kuvio 1. Perhe ja heidän arki liittyvät hyvään vanhempainohjaukseen kuntouttavan arjen rakentumiseksi vanhempien näkökulmasta.

Lapsen kanssa harjoiteltavat asiat liittyvät perheen arjen tekemisiin ja niitä voidaan tehdä tutussa arkiympäristössä, jotta harjoitusten tekeminen ei vaadi vanhemmilta turhaa ylimääräistä kulkemista heille entuudestaan vieraaseen paikkaan. Ammatilaisen ehdottaessa uusia harjoituksia lapsen kanssa tehtäväksi hänen tulisi käyttää hyvin konkreettisia esimerkkejä siitä, mitä tehdä ja kuinka linkittää asia perheen arjen tekemiseen. Lapsen terapian tavoitteista puhuttaessa vanhemmille ja tavoitteita laadittaessa koettiin tärkeänä painottaa, että tavoitteet laaditaan ensisijaisesti lapsen kuntoutumista varten eikä esimerkiksi Kelaa varten.

Tutustutaan perheeseen ja heidän arkeen ennakkoon lukemalla saatavissa olevaa informaatiota, tekemättä kuitenkaan ennakkopäätelmiä tai asettamatta mielikuvia. Perheen auttaminen arjessa edellyttää vanhempien mielestä tutustumista lapsen lisäksi lapsen arkeen, siihen miten arki sujuu ja mitä arjessa tehdään sekä keitä lapsen arkeen kuuluu. Tulisi olla ymmärrystä lapsen omasta tavasta toimia. Tämän koettiin edellyttävän lapsen tuntemisen lisäksi myös jossain määrin perheenkin tuntemista. Vanhemmille tarjotaan erilaisia keinoja välittää tietoa lapsen arjesta ammatilaiselle esimerkiksi valokuvia lähettämällä. Tiedon välittäminen auttaa ammatilaista tutustumaan lapsen elämään ja siihen mitä hän arjessaan tekee.

Perheen kokonaisvaltaiseen huomioonottamiseen liittyi lapsen ja vanhemman tarpeiden huomioiminen ennen ohjaustilanteen aloittamista. Myös silloin, kun tarpeita ei olisi verbaalisesti kerrottu. Lapsen kohdalla saattoi olla kyse tarpeesta vanhemman läsnäoloon. Ammatilaisen huomattessa vanhemman olevan ärtynyt ja tarvitsevan hetken lepoa, ehdotettiin tarjoamaan vanhemmalle lupaa tehdä jotain muuta ennen ohjaustilanteen aloittamista. Hyvässä vanhempainohjauksessa koettiin tärkeänä ottaa huomioon, millainen

tilanne lapsen kotona on. Aina kuitenkin lapsen parasta ajatellen. Vanhempainohjauksessa tulisi huomioida se, mitä vanhemmat pystyvät tekemään ja miten he toimivat. Molempien vanhempien näkemykset tulee myös ottaa huomioon. Inhimillisellä otteella huomioidaan perheen kokonaisuikatauluja ja arjentelemisiä niin, että arki ei täyty liiaksi lapsen kuntoutukseen liittyvistä asioista.

Vanhemmat kokivat tärkeänä, että heillä on lupa pitää huolta omasta ajasta ja jaksamisestaan. Tämän huomiointi tuli esille esimerkiksi vanhempainohjauksen ajankohdasta sopimisen yhteydessä. Vanhempainohjauksessa tulisi huomioida, että vanhempi on totunut ja sopeutunut siihen, millainen hänen lapsi on. Vanhempi ei välttämättä tämän vuoksi osaa vastata heti kysymykseen, mikä on vaikeaa lapsen kanssa toimimisessa. Huomioidaan, että lapsen kasvaessa AAC -menetelmien tulee kasvaa lapsen mukana ja vanhemmilla riittää näin aina uutta opittavaa. Huomioitavaa on myös vanhempien tiedonhalu lapsen asioihin liittyen. Hyvään vanhempainohjaukseen koettiin kuuluvan, että ymmärretään lapsen kommunikoinnin apuvälineiden voivan olla lapsen lähiympäristössä toimiville uusilla asioilla, vaikka ne olisivatkin vanhemmille ja ammattilaisille jo tuttuja.

Vanhempien kuulluksi tuleminen koettiin kokonaisuudessaan tärkeänä hyvässä vanhempainohjauksessa. Vanhempien kuulluksi tuleminen lapsen kommunikoinnin apuvälinettä valittaessa oli merkityksellistä, jotta apuväline saadaan aktiiviseen käyttöön arjessa ja se tukee perheen juuri sen hetkistä tilannetta. Koettiin tärkeänä, että vanhemmat tulisivat kuulluksi myös tapaamisissa, joissa on mukana useita ammattilaisia. Vanhempien kuulluksi tuleminen on tärkeää heidän huomatessa lapsen kielenkehityksessä olevan haasteita myös kaksikielisissä perheissä. Koettiin, että vanhemman esille tuomaan huoleen tulisi tartutaan aiemmin. Prosessien tulisi edetä nopeammin ja lapsi tulisi tutkia aiemmin kuin 3 ½ vuotiaana. Vanhemmat toivoivat saavansa ajantasaisesti ratkaisuvaihtoehtoja arjen tilanteisiin. Pienestä pitäen tarjotaan vanhemmille kuvia lapsen kanssa käytettäväksi, jotta siihen muodostuisi rutiini.

Vanhemman oman oivalluksen ja ymmärtämisen tukeminen koettiin hyvin merkitykselliseksi hyvässä vanhempainohjauksessa kuntouttavan arjen rakentumiseksi. Vanhemmat kuvasivat, että vanhemman tulee itse tajuta ja huomata kuinka lapsen kommunikation apuväline on hyvä juttu ja kuinka siitä on apua lapselle arjen tilanteissa. Koettiin tärkeänä ymmärtää, että AAC -menetelmien käytön oppiminen on prosessi eikä vanhemman oppiminen tapahdu toisen ihmisen sanomana, käskemänä tai pakottamana.

Kuvakommunikaatiokansion käytön omaksuminen vaatii paljon käytännön, konkreettisia tilanteita.

Vanhemmat toivat esille, että heidän pitää ensisijaisesti ymmärtää, mitä kielihäiriö on ja miten se vaikuttaa lapseen. Esimerkiksi vanhemman mieltä rauhoittaa, kun hän ymmärtää kuinka kielihäiriö peilautuu lapsen käytökseen. Lapsi ei ole tahallaan ilkeä tai pelleile vaan lapsi on esimerkiksi itsekkin ahdistunut siitä, ettei pysty toimimaan sen mukaan mitä häneltä odotetaan. Koettiin, että saatuaan tietoa kielihäiriöstä, vanhempi pystyy asettamaan lapselle kohdistuvat odotukset hänelle sopivalle tasolle.

Hyvässä vanhempainohjauksessa tuetaan vanhempaa löytämään sopiva aktiivisuudentaso lapsen kanssa harjoitteluun, huomioiden Suomen koulujärjestelmä ja kulttuuri. Vanhemmat toivat esille, että eri kulttuureissa ajatellaan lapsen asioista eri tavoin. Vanhemmat voivat tämän vuoksi tarvita tietoa ja tukea joko lisätäkseen tai vähentääkseen omaa aktiivisuutta esimerkiksi suhteessa lapsen kanssa harjoitteluun.

Ammattilaisen toimintaan (Kuvio 2.) liittyen hyvä vanhempainohjaus kuntouttavan arjen rakentumiseksi oli, että puhutaan ja toimitaan konkreettisesti, huomioidaan, että ammattilaisen persoonalla on suuri merkitys ja ammattilaisen toivotaan olevan tavallaan kaveri, on kulttuuritietämystä, kärsivällisyyttä, osoitetaan kiinnostusta ja halua auttaa, ammattilaisella on aktiivinen rooli, avoin suhtautuminen perheen asioihin ja tarpeen mukaan ohjataan eteenpäin sekä itsensä ja ohjaustilanteen taustoittaminen.

Ammattilaisen toiminta

- Puhutaan ja toimitaan konkreettisesti.
- Huomioidaan, että ammattilaisen persoonalla on suuri merkitys.
- Ammattilaisen toivotaan olevan tavallaan kaveri.
- Ammattilaisella on kulttuuritietämystä.
- Kärsivällisyyttä.
- Osoitetaan kiinnostusta ja halua auttaa.
- Ammattilaisella on aktiivinen rooli.
- Avoin suhtautuminen perheen asioihin ja tarpeen mukaan ohjaaminen eteenpäin.
- Itsensä ja ohjaustilanteen taustoittaminen.

Kuvio 2. Ammattilaisen toiminta liittyy hyvään vanhempainohjaukseen kuntouttavan arjen rakentumiseksi vanhempien näkökulmasta.

Puhutaan ja toimitaan konkreettisesti, kun ohjataan vanhempaa siinä, mitä hänen pitäisi tehdä. Vanhempi koki tarvitsevansa konkreettisen tiedon siitä, mitä hänen pitää ensiksi

tehdä ennenkuin hän voi lähteä kehittämään omaa toimintaansa. Koettiin, että vanhempien sitoutumista lapsen asioihin tukee, kun hänelle kerrotaan konkreettisesti, millaisia vaikutuksia lapsen kanssa tehtävällä harjoittelulla on. Konkreettisuus tuli esille myös kuvien käyttöönnoton ohjauksessa. Perheelle oli ohjattu esimerkiksi, miten kuvia voi sijoittaa kotiin. Vanhemman näkökulmasta kommunikaatioapuvälineiden käytön opettelu on hyvä tapahtua joskus ihan kädestä pitäen. Vanhempi odottaa, että vahvuuksista ja haasteista puhutaan reippaasti, niin kuin asiat ovat ja missä sillä hetkellä mennään.

Huomioidaan, että ammattilaisen persoonalla on suuri merkitys vanhemmille ja heidän mielestä myös lapselle. Ammattilaisen toivotaan olevan tavallaan kaveri tarkoittaen, että vanhemman ja ammattilaisen ei tarvitse ystäväystyä täysin. Ammattilaisen ei toivota myöskään suhtautuvan niin, että tämä on vain minun työtäni, ja mikään muu ei häntä koske.

Ammattilaisen kulttuuritietämys on tärkeää, kun työskennellään monikielisten lasten kanssa. Koettiin, että pitäisi olla enemmän ammattilaisia, jotka ovat perehtyneet eri kulttuureihin, tai ovat itse kaksikielisiä. Tällöin ymmärretään ja osataan paremmin huomioida kaksikielisyys, perheen arki ja kulttuurierot.

Kärsivällisyyttä koettiin tarvittavan hyvässä vanhempainohjauksessa. Merkitykselliseksi koettiin, että ammattilainen osoittaa kiinnostusta ja halua auttaa vanhempia. Vanhemmalle tuli hyväolo ja tunne, että heitä halutaan auttaa ja heidän asiasta ollaan kiinnostuneita, kun heidät ensimmäisenä päivänä otettiin vastaan. Käytiin yhdessä läpi lapsen seuraavien päivien aikatauluja ja kysyttiin taustatietoja. Tilanne oli luonut tunnetta kuin olisi ammattilaisen kanssa oltu vanhoja ystäviä eikä tullut sellainen olo, että olisi sairaalaan tultu.

Ammattilaisella aktiivinen rooli tarkoitti, että ammattilainen on aloitteellinen ja aktiivinen hyvässä vanhempainohjauksessa kuntouttavan arjen rakentumiseksi. Ammattilaisen tulisi tehdä aloite ryhtyen heti alusta lähtien luomaan sellaista ohjaussuhdetta, johon kuuluu palautteen antaminen ja vastaanottaminen. Tärkeänä koettiin, että ammattilainen ottaa puheeksi vanhemman kanssa huomaamia asioita lapsen kanssa toimimisesta. Keskustelee vanhemman kanssa siitä, miten vanhempi on kokenut asian. Esimerkkinä syystä ottaa asioita puheeksi käytettiin, että vanhemmat voivat tottua tekemään asioita tietyllä tavalla lapsen kanssa eivätkä huomaa tai ymmärrä kokeilla tehdä toisin. Koettiin,

että ammattilaisen mielestä asian voisi ehkä tehdä toisin ja se voisi auttaa lasta. Ammattilaisen asioiden puheeksi ottamisella, hän viestittää samalla ymmärtävänsä ja rohkaisee vanhempaakin ottamaan asioita puheeksi. Ammattilaisen odotetaan ottavan esille asioita, koska vanhempi ei osaa niitä ehkä pyytää. Esimerkkejä esille otettavista asioista olivat, mitä juuri sen ikäisen lapsen odotetaan osaavan ja tukikeinoista kertominen.

Vanhempien muistuttelu ja motivointi AAC -menetelmien käyttämiseen liittyen koettiin tärkeänä. Niiden kuvattiin kuitenkin olevan semmoisia lisäjuttuja siinä arjessa, jotka vaativat vähän enemmän aikaa ja kaikista helpointa olisi vaan jättää esimerkiksi kuvakommunikaatiokansio pöydälle ja unohtaa se. Ohjaussuhteessa ammattilaisen tulisi aktiivisesti tarjota apuaan ja varmistaa vielä myöhemmin ovatko vanhemmat saaneet tehtyä tarvittavat asiat. Esimerkkinä miksi asioiden toteutumisen varmistaminen vanhemmilta koettiin tarpeelliseksi, oli että suositellut kuntoutukset eivät jäisi toteutumatta. Perheen tilanteen selvittely tulisi tehdä keskustelulla ja kysymällä vanhemmalta, miten heidän arki sujuu ja onko arjessa vaikeuksia, onko arjen paikat ja rytmit kunnossa.

Avoin suhtautuminen perheen asioihin ja tarpeen mukaan ohjaaminen eteenpäin tarkoittivat, että ammattilainen suhtautuisi perheen erilaisiin vaikeuksiin ja ongelmiin avoimemmin. Vaikkakaan asiat eivät suoraan aina liittyisi ammattilaisen omaan työhön. Ei tarvitse tehdä asioita vanhemman puolesta, vaan ohjataan tarvittaessa vanhempaa eteenpäin. Avoimen suhtautumisen koettiin mahdollistavan puhua esimerkiksi lapseen liittyvistä huolista. Koettiin tärkeänä, että vanhempi saa kysyessään vastauksia. Vanhempaa ohjataan tarvittaessa siinä, mistä hän voi lähteä selvittämään asiaa. Jos ammattilainen ei tiedä itse vastausta asiaan, on rehellistä sanoa se vanhemmalle ja ohjata vanhempaa siinä, mistä hän voi lähteä selvittämään asiaa.

Itsensä esittely ja ohjaustilanteen taustoittaminen koettiin osaksi hyvää vanhempainohjausta. Ammattilaisen avoimuus ja kertominen jotain itsestään, oman nimensä ja ammatin lisäksi esimerkiksi kuinka kauan on tehnyt työtä tai miten on siihen hakeutunut, auttavat vanhempaa kertomaan avoimemmin itsestään ja helpottaa puhumaan lapsen vaikeimmista asioista. Ryhmäohjaustilanteessa ammattilainen voi ensin vähän kertoa itsestään ja sen jälkeen tarjota vanhemmille mahdollisuuden kertoa itsestään. Koettiin, että tämä tilanne voi olla vanhemmalle terapeutin. Vanhemmat voivat haluta jakaa asioita toisen samassa tilanteessa olevan vanhemman kanssa. Ohjaustilanteen taustoittaminen, kertomalla siitä, mitä ja millaista tukea ohjaustilanteessa voidaan tarjota, koettiin tekevän ohjauksesta hyödyllisemmän. Ammattilaisen tulisi avoimesti kertoa vanhemmille

mitä on heille tarjoamassa. Tämä perusteltiin hyödylliseksi, koska vanhempi voi olla kokonaisvaltaisesti hukassa eikä itsekään tiedä mitä tukea tarvitsee, tai mitä tukea on saatavilla.

Yhdessä tekemiseen (Kuvio 3.) liittyen hyvään vanhempainohjaukseen kuntouttavan arjen rakentumiseksi oli yhdessä keskustelua, miettimistä ja pohtimista, yhdessä asioiden tekemistä, omalla toiminnalla mallittamista sekä rinnalla kulkemista ja elämistä tapahtumissa mukana.

Yhdessä tekeminen

- Yhdessä keskustelua, miettimistä ja pohtimista.
- Yhdessä asioiden tekemistä.
- Omalla toiminnalla mallittaminen.
- Rinnalla kulkemista ja elämistä tapahtumissa mukana.

Kuvio 3. Yhdessä tekeminen liittyy hyvään vanhempainohjaukseen kuntouttavan arjen rakentumiseksi vanhempien näkökulmasta.

Yhdessä keskustelun, miettimisen ja pohtimisen koettiin olevan vanhemman ja ammattilaisen yhteistä tekemistä, jonka myötä vanhempi saa uusia näkökulmia omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Vanhemmat kuvasivat löytävänsä ratkaisuja arjen tilanteisiin, kun yhteisessä keskustelussa heille tuodaan esille erilaisia vaihtoehtoja, keinoja ja hyväksi koettuja tapoja. Ammattilaisen kanssa tehdyn yhteisen miettimisen jälkeen vanhemmat voivat päättää mitä he lähtevät kokeilemaan. Vanhemman näkökulmasta ohjauksen saaminen esimerkiksi siihen, miten ennakoidaan lapselle rutiineista poikkeavia tilanteita ja miten pysytään lapsen kanssa sovituissa asioissa, ovat tärkeitä.

Yhteinen keskustelu tarjoaa vanhemmalle mahdollisuuden kysyä ammattilaisen mielipidettä päätökseensä tueksi. Tällä tarkoitettiin, että vanhempi ei halua tehdä päätöstä, josta voisi olla haittaa lapselle. Yhdessä tilanteen ja toimintatapojen miettiminen vanhemman näkökulmasta tarkoitti pysähtymistä tarkastelemaan, mikä tilanne on nyt ja kuinka tilanteessa voisi toimia. Tärkeänä koettiin, että tietoa ei siirretä vanhemmalle pelkästään kirjallisesti vaan tarjotaan hänelle tarvittaessa mahdollisuus keskustella asiasta tarkemmin. Kaikkien aistien hyödyntäminen ohjauksessa koettiin myös tärkeäksi, sillä ainoastaan paperilla annettuna asiat eivät toimi. Asioita on liikaa muutenkin. Vanhemman näkökulmasta on tärkeää saada mahdollisuus keskustella ammattilaisen kanssa ilman lapsen läsnäoloa.

Yhdessä asioiden tekemisen kuvattiin merkitsevän vanhemman, lapsen ja ammattilaisen menemistä yhdessä tekemään harjoiteltavaa asiaa. Vanhempi koki, että konkreettinen tekeminen on hänelle paras tapa oppia. Vanhemman näkökulmasta hyvä vanhempainohjaus kuntouttavan arjen rakentumiseksi tarkoittaa, että yhdessä tekemisen yhteydessä ammattilainen voi samalla ohjata ja neuvoa vanhempaa sanoittamalla ääneen mitä vanhempi voisi tehdä. Sisaruksen mukaan ottaminen ohjaustilanteisiin koettiin hyödyllisenä, koska sisarukset haluavat osallistua ja tehdä asioita yhdessä. Yhteiseen tekemiseen liitettiin myös avun saaminen tukihakemusten täyttämiseen esimerkiksi tehden yhdessä listaa asioista mitkä kannattaa tukihakemuksissa mainita. Tuotiin esille vanhemman kaivanneen tukiasioiden laittamista kuntoon yhdessä ammattilaisen kanssa konkreettisesti täyttäen hakemuskaavakkeet. Kuvattiin, että tukiasioiden ollessa kunnossa arki kotona rullaa paremmin.

Omalla toiminnalla mallittaminen tarkoitti esimerkin antamista, miten voi tehdä. Vanhemman näkökulmasta annetut esimerkit auttavat oppimaan, kuinka edistää lapsen toimintakykyä. Vanhemmat kokivat merkityksellisenä päästä näkemään hetkiä, etenkin lapsen ollessa pieni, miten ammattilainen käyttää esimerkiksi kuvitettua päiväjärjestystä ja millä lailla hän ohjaa lasta tekemisiin. Vanhempi saa ammattilaisen toimintaa lapsen kanssa seuraamalla vinkkejä ja ajatuksia siihen, mitä ja miten hän voi itse toimia lapsen kanssa. Koettiin tärkeänä päästä näkemään, minkälaisia välineitä on olemassa ja kuinka niitä käytetään. Esimerkiksi kuvakommunikaatiokansion käytön ohjaamisessa tuotiin esille mallittamisen tärkeys. Lisäksi vanhemman näkökulmasta hyvä vanhempainohjaus merkitsee ympäristön järjestäminen niin, että vanhemmat pääsevät näkemään, kuinka viitotmat ja kuvat voivat olla osa kaikkia arjen tilanteita ja toimintaa. Tällaisen ympäristön ja toiminnan kuvattiin toteutuneen sopeutumisvalmennuskurssilla.

Rinnalla kulkeminen ja eläminen mukana perheen tapahtumissa nousi esille yhtenä asiana mitä on hyvä vanhempainohjaus kuntouttavan arjen rakentumiseksi. Ammattilaisen välittäessä tietoa eteenpäin toimivista keinoista ja hyvistä oivalluksista, hän välittää samalla vanhemmalle tunnetta, että vanhempi ei ole yksin miettimässä samoja asioita.

Kumppanuus (Kuvio 4.) hyvässä vanhempainohjauksessa kuntouttavan arjen rakentumiseksi oli, että ohjaussuhde on pitkäkestoinen, läsnäoloa, lapsen ja perheen asiaan pysähdytään ja osoitetaan, että välitetään ja ymmärretään, luottamusta sekä palautteen antamista ja saamista.

Kumppanuus

- Ohjaussuhde on pitkäkestoinen.
- Läsnäoloa.
- Lapsen ja perheen asiaan pysähdytään ja osoitetaan, että välitetään ja ymmärretään.
- Luottamusta.
- Palautteen antamista ja saamista.

Kuvio 4. Kumppanuus liittyy hyvään vanhempainohjaukseen kuntouttavan arjen rakentumiseksi vanhempien näkökulmasta.

Pitkäkestoinen ohjaussuhde koettiin olevan osa hyvää vanhempainohjausta kuntouttavan arjen rakentumiseksi. Pitkäkestoista ohjaussuhdetta perusteltiin pitkäkestoisen tuen tarpeella ja mahdollisuudella molemmin puoliseen tutustumiseen ja tuntemiseen. Koettiin tarve saada ohjausta esimerkiksi kerhotoiminnassa entuudestaan tutun ammattilaisen toimesta. Koettiin, että entuudestaan tuttu ihminen luo turvallisuuden tunnetta, jolloin vanhempi haluaa avautua asioistaan enemmän.

Läsnäolon, sekä vanhemman että ammattilaisen osalta, koettiin kuuluvan hyvään vanhempainohjaukseen. Hyvässä vanhempainohjauksessa lapsen ja perheen asiaan pysähdytään ja osoitetaan, että välitetään ja ymmärretään. Vanhempi kuvasi, että ohjaussuhteessa aistii heti, jos jotenkin tulee semmoinen olo, että ei oteta tosissaan tai välitetä tai ei ymmärretä mistä vanhempi puhuu tai mitä lapsi kertoo.

Luottamus koettiin merkitykselliseksi usean asian suhteen hyvässä vanhempainohjauksessa kuntouttavan arjen rakentumiseksi. Koettiin, että vanhemman toimintaa arjessa lapsen kanssa auttaa, jos ohjaussuhde ammattilaiseen on sellainen, että syntyy luottamus ammattilaiseen ja hänelle pystyy puhumaan pelkäämättä. Pitäisi muodostua sellainen suhde, että siinä voi ottaa puheeksi asioita ja sanoa. On luottamusta ammattilaiseen ja hänen tietoon mitä tehdä. Vanhemman ja ammattilaisen välille syntyy luottamusta ja molemmat ilmaisevat näkemyksiään ja yhdessä rakennetaan sitä ajatusta.

Palautteen antaminen ja saaminen koettiin liittyvän hyvään vanhempainohjaukseen. Molemmin puolinen palautteen antaminen ja saaminen, koska vanhempi koki kaipaavansa

myös palautetta toiminnastaan vanhempana ammattilaiselta. Ohjaussuhteen alusta lähtien tulisi olla mahdollisuus antaa palautetta ja pitää sitä yllä koko ajan.

Ohjaustoimintaan (Kuvio 5.) liittyen hyvä vanhempainohjaus kuntouttavan arjen rakentumiseksi oli, että ajankäyttö on harkittua ja hallittua, jatkuvuutta, verkostotyötä, tarvittaessa lomakkeiden ja valmiiden materiaalien tarjoamista, vertaistuen tarjoamista, ohjataan osallistumaan erilaiseen toimintaan mukaan, vanhemmalla mahdollisuus keskustella ammattilaisen kanssa epämuodollisessa tilanteessa sekä tarvittaessa kotona järjestettyä toimintaa.

Ohjaustoiminta

- Ajankäyttö on harkittua ja hallittua.
- Jatkuvuutta.
- Verkostotyötä.
- Tarvittaessa lomakkeiden ja valmiiden materiaalien tarjoamista.
- Vertaistuen tarjoamista.
- Ohjataan osallistumaan erilaiseen toimintaan mukaan.
- Vanhemmalla mahdollisuus keskustella ammattilaisen kanssa epämuodollisessa tilanteessa.
- Tarvittaessa kotona järjestettyä toimintaa.

Kuvio 5. Ohjaustoiminta liittyy hyvään vanhempainohjaukseen kuntouttavan arjen rakentumiseksi vanhempien näkökulmasta.

Ajankäyttö on harkittua ja hallittua hyvässä vanhempainohjauksessa kuntouttavan arjen rakentumiseksi tarkoitettiin, että tulee olla riittävästi aikaa vanhemmista lähtevien asioiden kuulemiseen ja käsittelemiseen. Tämä kuvattiin niin, että pystyäkseen kertomaan todellisen tilanteensa vanhempi tarvitsee aikaa. Vanhemmat lämpenevät keskusteluun eri tavoin. Vanhempi toivoi enemmän aikaa ja mahdollisuuksia huomioida hänen toiveita ja tarpeita, vaikka huomio ensisijaisesti on aina lapsessa. Riittävästi aikaa vanhemmista lähtevien asioiden kuulemiseen ja käsittelemiseen kuvattiin kuuluvan myös sen, että ihminen aistii käytettävissä olevan ajan, josta suurimman osan ohjauksessa vie virallinen osuus. Tapaamisen lopuksi vanhemmilta kysyttäessä mitä muuta te haluaisitte kertoa, he eivät aina saa sanottua asioitaan.

Kaivattiin enemmän aikaa jäsentää yhdessä ammattilaisen kanssa perheen arkea ja rutiineja sekä riittävästi aikaa saada tietoa mistä lapsen tilanteessa on kyse. Ohjausaika jakautuu tarpeen mukaan tapaamiseen osallistujien välillä ja välttämättä vanhemmat joutuvat toistamaan asiaansa. Ammattilaisen perheen asioihin ennakkoon tutustuminen

säästää ohjaushetken aikaa. Tulisi välttää ohjaamista asioissa, jotka vanhemmille jo en- tuudestaan hyvin tuttua. Lapsen tutkimusajan hyödyntäminen vanhempainohjaukseen esimerkiksi AAC- menetelmiin liittyen koettiin hyödylliseksi. Ajankäyttöön liittyen tulee huomioida, että vanhemmalla vie aikaa tulla sinuiksi kuvakommunikaatiokansion käytön kanssa. Jatkuvuus hyvässä vanhempainohjauksessa kuvattiin niin, että tehdään välita- voitteita ja seurataan niiden saavuttamista. Luodaan taas uusia tavoitteita, kun entiset on saavutettu.

Verkostotyö koettiin merkitykselliseksi osaksi hyvää vanhempainohjausta kuntouttavan arjen rakentumiseksi. Koettiin, että verkostoja tulisi osata ohjata ja vetää uudella tavalla esimerkkinä tähän se, että verkoston tapaamisessa vanhempi kokenut jäävänsä sivuun. Tapaamisessa on kuultu kaikkia osallistujia ja vanhemmat kertovat jotain kokemuksia, mutta pääpaino on työntekijöillä. Verkoston, joka koostuu lapsen kuntoutumista tukevista toimijoista, kokoontuminen jo sinänsä koettiin hyväksi asiaksi. Kuitenkin odotettiin ko- koontumisen lisäksi tiiviin ja aidon yhteistyön tekemistä lapsen kuntoutumisen ja kehitty- misen tukemiseksi.

Verkostotyön kuvattiin olevan sitä, että yhdessä pohditaan asioita eri näkökulmista. Ver- kostotyö on myös yhteistyön tekemistä perheen kaikkien toimijoiden kanssa niin, että perheen asiat kohdataan kokonaisvaltaisesti. Perheellä on selvillä kenen puoleen kään- tyä. Koettiin että, vaikka kuinka tehdään moniammatillista yhteistyötä niin kaikki tekevät kuitenkin sitä omaa osuuttaan. Monet perheen asiat ovat sellaisia, että ne asettuvat mo- nen aihealueen päälle, kuten perheen arki. Kuka ottaa vetovastuuta siitä, että perheessä on kaikki hyvin? Merkitykselliseksi koettiin, että verkoston kokoontuessa asiat pyritään yhdistämään kokonaisuudeksi, jolla on merkitystä perheelle. Eri ammattilaiset tukisivat ja painottaisivat samoja asioita. Tämän onnistumiseksi koettiin, että lapsen ja perheen kanssa toimivien ammattilaisten pitäisi keskustella enemmän toistensa kanssa. Kaivat- tiin, että Foniatrian poliklinikalla eri ammattilaisten ohjaukset eivät olisi niin erillään toi- sistaan. Ammattilaiset voisivat ohjata yhdessä samanaikaisesti vanhempia.

Tarvittaessa lomakkeiden ja valmiiden materiaalien tarjoaminen koettiin osaksi hyvää vanhempainohjausta. Saadessa tarpeen mukaan valmiita kuvia käyttöön, joilla van- hempi on pystynyt kuvittamaan lapselle arjen tilanteita, on sen koettu auttanut pärjää- mään paremmin lapsen kanssa arjessa. Koettiin, että pelkästään ohjaaminen Papunetin -nettisivuille katsomaan kuvamateriaalia ei riitä siihen, että kuvat tulisivat käyttöön ar-

jessa. Valmiiden kuvien saaminen ilahduttaa. Koettiin myös arkea helpottavana, jos tarvittaessa saa vastaanotolla käydessä valmiiksi printatut hakemuslomakkeet mukaan täytettäväksi.

Vertaistuen tarjoamisen koettiin olevan osa hyvää vanhempainohjausta. Vanhemman näkökulmasta vertaistukea tulee tarjota vanhempien lisäksi kielihäiriöisen lapsen sisaruksille. Heidän kanssa voidaan käydä esimerkiksi erityisen sisaruuden teemaa läpi. Sisaruksille tulisi olla mahdollisuus päästä asiaan mukaan, sanoittaa omia tuntemuksia ja ajatuksia.

Ohjaus osallistua erilaiseen toimintaan mukaan ajateltiin olevan yksi tapa toteuttaa hyvää vanhempainohjausta. Vanhempien näkökulmasta on hyvä ohjata perheitä osallistumaan erilaiseen toimintaan mukaan, missä on saman ikäisiä lapsia kuin heillä on. Koettiin, että monelle perheelle on tärkeää, että osallistuminen on helppoa, ilmaista ja lähellä. Perheitä tulisi ohjata varsinkin alkuvaiheessa osallistumaan poliklinikkakäyntien lisäksi erilaisille kursseille (sopeutumisvalmennuskursseille), joissa annetaan lisätietoa siitä, miten he voivat tukea lasta.

Vanhemman mahdollisuus keskustella ammattilaisen kanssa epämuodollisessa tilanteessa koettiin olevan osa hyvää vanhempainohjausta kuntouttavan arjen rakentumiseksi. Vanhemman näkökulmasta vanhemmalla tulisi olla mahdollisuus vapaasti kysyä ja keskustella asioista ammattilaisen kanssa epämuodollisessa tilanteessa, koska virallisen osuuden koettiin olevan kaikista jännittävin. Jos pystyy järjestämään, jotain epävirallisempaa, kun se on paljon rennompaa. Rento ympäristö tuotiin myös esille osana hyvää vanhempainohjausta.

Tarvittaessa kotona järjestetty toiminta koettiin tavaksi toteuttaa hyvää vanhempainohjausta. Koettiin, että tulisi järjestää toimintaa kotiin, jos vanhemmat eivät jaksaa tai jostain syystä pääse kodinulkopuoliseen toimintaan mukaan. Ammattilaisen tuleminen kotiin mahdollisti perheen tuen toteutumisen, koska vanhemman oli vaikea lähteä kodinulkopuoliseen ryhmäopetustilanteeseen. Ammattilaisen tuleminen kotiin mahdollisti koko perheen läsnäolon. Vanhempi koki kotona tapahtuneen ohjauksen auttaneen häntä oppimaan, kuinka voi edistää lapsen kehittymisen arjessa.

7.2 Hyvä vanhempainohjaus ammattilaisten näkökulmasta

Ammattilaisten tuottamana hyvä vanhempainohjaus kielihäiriöisen lapsen kuntouttavan arjen rakentumiseksi yhteistoiminnan, kumppanuuden, ratkaisukeskeisyyden ja yksilöllisyyden näkökulmasta tarkasteltuna muodostui useasta eri asiasta, jotka on kuvattu taulukossa 3.

Taulukko 3. Hyvä vanhempainohjaus ammattilaisen näkökulmasta

Hyvä vanhempainohjaus ammattilaisten näkökulmasta:
Vanhemmat ja ammattilainen ovat tietoisia toistensa ajatuksista liittyen lapseen, hänen kuntoutukseen ja vastuunjakoon.
Keskustelua vanhempien kanssa ennen lapsen kuntoutuksen käynnistymistä.
Vanhemman asiantuntijuuden huomioiminen oman lapsen ja arjen asioissa.
Huomioidaan ja keskustellaan mitä perheen on mahdollista tehdä.
Vanhempainohjauksen linkittyminen osaksi lapsen kuntoutumisen rakentamista.
Arjessa tehtävien asioiden merkityksen korostamista lapsen toimintakyvyn edistymiseen.
Vanhempien oivaltamisen tukemista.
Omalla toiminnalla lapsen kanssa mallinäyttämistä.
Yhdessä tekemistä.
Ammattilaiset puhuvat ymmärrettävästi.
Kannustamista.
Luottamusta.
Vanhemmat tulevat kohdatuksi ja kuulluksi.
Perheen yksilöllinen huomioiminen.
Lapsen lähiympäristössä toteutettua toimintaa.
Jatkuvuutta.
Vanhempien ja lapsen lähiympäristön kanssa tehtävää yhteistyötä.
Ammattilaiset tekevät yhteistyötä organisaation sisällä.
Ammattilaiset keskustelevat keskenään yli organisaatio rajojen.
Kokonaisvaltaista asioiden käsittelyä vanhempien kanssa.
Kaikille perheille mahdollista.
Toteutuu myös ilman lasta.
Riittävästi aikaa.
Vanhemmille tarjotaan käyttövalmista materiaalia.
Vertaistukea tarjoavaa.
Tarjoaa mahdollisuuden tulla ja kysyä ammattilaisilta lisätietoa ja –apua.
Perheiden ohjaaminen osallistumaan sopeutumisvalmennuskursseille.

Hyvässä vanhempainohjauksessa vanhempien ja ammattilaisten tulisi olla tietoisia toistensa näkemyksistä liittyen lapsen kielenkehitykseen, kuntoutukseen ja siihen liittyvään vastuunjakoon. Ammattilaisten keskuudessa tämä koettiin niin, että kaikilta vanhemmilta tulisi selvittää kuinka tietoisia he ovat lapsen asioista heidän tullessa Foniatrian poliklinikalle. Erilaisissa kulttuureissa ja erilaisilla perheillä on erilaisia tapoja ja heillä voi olla hyvin erilaisia käsityksiä kielihäiriöstä ja lapsen kielenkehityksestä. Vanhemmille tulisi kertoa kuinka Suomessa näiden asioiden ajatellaan olevan. Hyvässä vanhempainohjauksessa tulisi selvittää miten vanhemmat itse näkevät vastuunjaon lapsen kuntoutusasioissa. Suomessa haluttaisiin pitää perhe keskiössä ja kuntoutuksen koetaan kuuluvan myös perheelle. Hyvässä vanhempainohjauksessa huomioidaan, että eri kulttuureissa on erilaiset tavat olla lapsen kanssa ja ajatella lapsuutta tai lapsen ja vanhemman suhdetta.

Keskustelu vanhempien kanssa ennen lapsen kuntoutuksen käynnistymistä koettiin olevan tärkeä osa hyvää vanhempainohjausta kielihäiriöisen lapsen kuntouttavan arjen rakentumiseksi. Ammatillaiset kokivat, että ennen kuntoutuksen ja AAC-ohjauksen käynnistymistä tulisi käydä peruskeskustelu vanhempien kanssa siitä, mistä on kysymys, kun lapsella on kielihäiriö, mitä vanhemmilta odotetaan, mikä heidän rooli on ja mitä he voivat tehdä, että asiat menevät eteenpäin. Perheen kanssa tulisi keskustella myös siitä, mitä lapselta voidaan odottaa tietyssä iässä, mitä lapsen pitäisi osata, miten lasta voidaan auttaa, minkälaiset rajat olisi hyvä asettaa ja miten perheen tulisi osallistua lapsen kuntoutukseen. Muistutetaan vanhempia, että lapsen kanssa harjoittelu kuuluu tähän tilanteeseen. Sanoittaminen, että lapsi ylipäättään tarvitsee paljon tukea aikuiselta, koettiin osaksi hyvää vanhempainohjausta. Hyvän vanhempainohjauksen koettiin linkittyvän osaksi lapsen kuntoutumisen rakentumista.

Hyvään vanhempainohjaukseen koettiin kuuluvan vanhemman asiantuntijuuden huomiointi oman lapsen ja heidän arjen asioissa. Tällä tarkoitettiin, että vanhempi tuntee parhaiten lapsen ja heidän arjen. Koettiin, että ammattilaisen tulisi sanoittaa, että vanhemman näkemystä lapsesta ja heidän arjesta arvostetaan. Vanhempainohjaukseen tulisi sisältyä huomiointi ja keskustelu vanhempien kanssa siitä, mitä perheen on mahdollista tehdä. Tämä tarkoitti, että tulisi huomioida mikä perheen arjessa on oikeasti mahdollista tehdä ilman, että sanellaan ylhäältäpäin tai yritetään pakottaa asioita tapahtumaan. Keskustelun tulisi tapahtua samalla tasolla ja varmistaen, että molemmat ymmärtävät toisiaan ollen tietoisia mikä tilanne on kotona ja mitä siellä on voimavaroja tehdä.

Arjessa tehtävien asioiden merkityksen korostaminen lapsen toimintakyvyn edistämiseen koettiin ammattilaisten näkökulmasta olevan osa hyvää vanhempainohjausta. Koettiin, että on tärkeää korostaa, miten merkittävä rooli vanhemmilla on ja miten myös pienillä asioilla, mitä vanhemmat arjessa tekevät on merkitystä lapsen toimintakyvyn edistymisen kannalta. Vanhempainohjauksen tukeminen koettiin olevan osa hyvää vanhempainohjausta. Tämä tarkoitti, että ohjaustapaamisista tulevien vinkkien kautta vanhemmat pystyisivät itse oivaltamaan asioita ja linkittämään asioita omaan arkeensa. Hyvässä vanhempainohjauksessa motivoidaan vanhempia kokeilemaan asioita ja tekemään muutoksia, jotka eivät ehkä heti tunnu helpoilta. Pyrkimyksenä on, että vanhemmat saisivat mahdollisuuden kokea tai nähdä itse asian tai tehdyn muutoksen tuoman hyödyn. Vanhemmille tulisi välittää ajatusta, että muutoksia voi tehdä vähän kerrassaan.

Omalla toiminnalla mallittamisen koettiin olevan hyvää vanhempainohjausta tarkoittaen, että vanhemmalle annetaan mallia ja näytetään, kuinka lapsen kanssa esimerkiksi leikitään. Vanhempainohjauksessa päästessä näkemään, miten ammattilaiset käytännössä toimivat lapsen kanssa, esimerkiksi ohjaavat lasta kuvilla tai keskustelevat selkokielellä, he saavat käsitystä siitä, mitä konkreettisia keinoja voi olla lapsen kanssa toimimiseen. Ammattilaisten näkökulmasta vanhemmille voisi ohjata ja näyttää, miten hän voi auttaa lasta esimerkiksi läksyjen tekemisessä.

Hyvää vanhempainohjausta kuntouttavan arjen rakentumiseksi koettiin olevan myös kädestä pitäen opettamisen. Tämä tarkoitti, että vanhemmalle opetetaan hyvin konkreettisesti, kuinka lapsen kanssa voi toimia. Yhdessä tekeminen koettiin myös osaksi hyvää vanhempainohjausta. Ammattilaiset kuvasivat, että ohjaustilanteessa voidaan yhdessä vanhemman kanssa tehdä asioita, kuten esimerkiksi leikkiä lapsen kanssa.

Hyvässä vanhempainohjauksessa, ammattilaiset puhuvat ymmärrettävästi. Tällä tarkoitettiin, että ammattilaiset käyttäisivät selkokieltä ja pyrkisivät valitsemaan yksinkertaisia sanoja, jota vanhemmat ja tulkit ymmärtävät.

Kannustaminen koettiin olevan tärkeä asia hyvässä vanhempainohjauksessa. Kannustamisen tulisi olla positiivista. Ohjauksessa tulisi olla myönteinen ja kannustava ote. Kauheana koettiin, jos ohjausote olisi tuomitseva tai syyllistävä. Hyvässä vanhempainohjauksessa tärkeänä koettiin luottamus. Ammattilainen välittää olemuksellaan ja sanoiltaan luottamuksellisuutta. Ohjaussuhteessa tulisi olla luottamus, että vanhemmat esimerkiksi uskaltavat puhua. Perheen ja hoitavan tahon välille tulee syntyä luottamus.

Perheen kohdatuksi ja kuulluksi tuleminen koettiin ammattilaisten näkökulmasta yhdeksi merkitykselliseksi asiaksi hyvässä vanhempainohjauksessa. Tärkeäksi koettiin, että ohjausotteen tulee olla kuunteleva, keskustelevalle ja pohtiva. Ammatilaisen tulisi välittää aitoa kiinnostusta lapsesta, lapsen asioista ja perheestä. Hyvässä vanhempainohjaustilanteessa vanhemmat kokevat tulevansa kuulluiksi. Koettiin, että selvittääkseen vanhemman toiveita liittyen vanhempainohjaukseen pitää kysyä konkreettisia kysymyksiä arjen eri tilanteista ja millaisia toiveita vanhemmilla on. Tulisi kysyä vanhemmilta myös syytä, miksi jokin asia jää toteutumatta. Ammatilaiset kokivat, että hyvässä vanhempainohjauksessa sekä yksilöllisyyden ja ratkaisukeskeisyyden kannalta perheen tulee tulla kuulluksi ja kohdatuksi. Ammatilaiset pohtivat voisiko kysyä lapselta hänen omaa mielipidettä, toivetta ja tarpeita ja huomioida ne myös vanhempainohjauksessa. Perheen kohdatuksi ja kuulluksi tuleminen edellyttää, että tarvittaessa pitäisi aina mahdollistaa perheelle tulkki.

Perheen yksilöllisen huomioimisen koettiin olevan osa hyvää vanhempainohjausta. Yksilöllinen huomioiminen tarkoitti, että mikäli perheessä lapsella, jolla on kielihäiriö, on sisaruksia, myös hänet tulisi huomioidaan. Esimerkkinä huomioimista oli, että laitetaan vaikka viikkojärjestykseen myös sisaruksen elämää koskevia kuvia. Perheellä tulisi tarvittaessa olla mahdollisuus yksilölliseen tukeen ja tapaamisiin. Hyvässä vanhempainohjauksessa kuntouttavan arjen rakentumiseksi huomioidaan, onko perheellä tarvetta lisäapuun liittyen lapsen kanssa toimimiseen tai lapsen toimintakyvyn edistämiseen. Koettiin, että perheen yksilölliseen huomioimiseen kuuluu, että tarjottaisiin perheelle aikaa ammatilaisen luokse, joka antaisi tietoa ja alkaisi rakentaa aivan alusta systeemiä vanhempien kanssa. Koettiin, että perheen yksilöllinen huomioiminen pitäisi pystyä toteuttamaan suunnitelmissa.

Lapsen lähiympäristössä toteutetun toiminnan koettiin kuuluvan hyvään vanhempainohjaukseen kuntouttavan arjen rakentumiseksi. Ammattilaisten näkökulmasta hyvässä vanhempainohjauksessa vanhemmilta tulisi kysyä haluavatko vanhemmat, että joku tulisi ohjaamaan heitä heidän kotiin. Hyvässä vanhempainohjauksessa huomioidaan, ettei kaikki perheet välttämättä halua ammatilaisen tulevan heidän kotiin. Koettiin, että vanhemmille voisi tarjota mahdollisuutta ammatilaisen tekemään kotikäyntiin, jolloin omasta arjesta puhuminen voi olla vanhemmalle helpompaa.

Ammattilaisten näkökulmasta hyvää vanhempainohjausta on, että asioita viedään perheen arkeen työntekijöiden tekemillä koti-, päiväkotij- ja koulukäynneillä. Ammattilaisten

konkreettisten tilanteiden näkeminen koti-, päiväkoti- ja koulukäynneillä tuo ehkä enemmän esille kysymyksiä ja ongelmia. Arkiympäristöissä pystyy ehkä paremmin keskustelemaan ja mallittamaan tilanteita. Ammattilaisten näkökulmasta lapsen kuntouttava terapeutti voisi aloittaa kuntoutuksen kotikäynneillä mahdollistaen vanhempainohjauksen toteutumisen lapsen kuntoutuksen alussa. Osana lapsen lähiympäristössä toteutettua toimintaa koettiin olevan sen, että suositellaan vanhemman paikallaoloa lapsen kuntoutuskäynnillä etenkin aluksi.

Jatkuvuus hyvässä vanhempainohjauksessa kielihäiriö lapsen kuntouttavan arjen rakentumiseksi ammattilaisten näkökulmasta tarkoitti montaa asiaa. Koettiin tärkeänä, että mahdollisuuksien mukaan sama työntekijä tapaisi perheen vuodesta toiseen. Koko lapsen kuntoutus tapahtuisi jatkumona, jonka keskiössä ovat vanhemmat ja yhteistyötä tehdään myös päiväkodin ja koulun kanssa. Jatkuvuus tarkoitti myös, että kaikilla perheen kanssa toimijoilla on vähän tietoa missä mennään ja miten tästä eteenpäin. Jatkuvuuteen liittyen ammattilaiset pohtivat, voisiko olla enemmän perheille soittamista, jossa kysyttäisiin mitä heille kuuluu ja miten asiat ovat kotona lähtenyt sujumaan. Hyvää vanhempainohjausta, jossa jatkuvuus toteutuu, koettiin olevan kuvaohjaus ja siihen liittyvä kontrollisoitto. Jatkuvuus ammattilaisten näkökulmasta hyvässä vanhempainohjauksessa tarkoitti myös tarvittaessa kontrollin kontrollia.

Ammattilaisten näkökulmasta hyvää vanhempainohjausta koettiin olevan vanhempien ja lapsen lähiympäristön kanssa tehtävä yhteistyö. Tämä tarkoitti, että ammattilaisten tutkimuksissa havaitut ja vanhempien kanssa yhdessä oivalletut asiat konkretisoituvat arkeen koko yhteistyöringin kautta. Koettiin, että autetaan vanhempia ymmärtämään lapsen kuntoutuksen kokonaisuus ja eri toimijoiden roolit toteuttamalla yhteisohjauksia vanhemmille eri ammattilaisten kanssa yhdessä. Vanhempien ja lapsen lähiympäristön kanssa tehtävästä yhteistyöstä esimerkkinä käytettiin vanhemman mukaan kutsumista päiväkodeissa ja kouluissa järjestettäviin kuvakommunikaatiokansion ohjauksiin. Näin toimien saadaan luotua yhteisiä pelisääntöjä, ideoita ja hyvää ilmapiiriä. Hyvää vanhempainohjausta on vanhempien ja lapsen lähiympäristön kanssa tehtävä yhteistyö, jossa kannustetaan yhteiseen puhumiseen.

Ammattilaisten keskinäinen yhteistyö organisaation sisällä koettiin olevan osa hyvää vanhempainohjausta. Tämä tarkoitti, että ammattilaiset konsultoivat toisia työryhmän ammattilaisia tilanteissa, joissa tuntuu esimerkiksi olevan syytä tarkentaa vanhemmilta perheen tilannetta. Ammatilainen välittää ajatuksiaan ja havaintojaan muille työryhmän

jäsenille, jotta perheen asioihin voidaan tarpeen mukaan tarttua ja selvittää tarkemmin. Ammattilaisten välinen yhteistyö auttaa, että osataan ohjata vanhempia hakemaan heidän tarpeen mukaista palvelua esimerkiksi kotikunnasta.

Ammattilaisten keskusteleminen keskenään yli organisaatio rajojen koettiin olevan myös hyvää vanhempainohjausta. Tällä tarkoitettiin, että Foniatrian poliklinikan ammattilaisten tulisi keskustella kuntouttavien ammattilaisten kanssa esimerkiksi vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön lisäämisestä. Koettiin, että tulisi keskustella kuntouttajien kanssa, kuinka he tekevät yhteistyötä vanhempien kanssa ja kuinka vanhemmat saisivat ohjausta siihen, mitä he voivat omalta osaltaan tehdä lapsen toimintakyvyn edistämiseksi.

Kokonaisvaltainen asioiden käsittelyä vanhempien kanssa koettiin olevan hyvää vanhempainohjausta. Kokonaisvaltainen asioiden käsittely vanhempien kanssa tarkoitti, että autettaessa vanhempia täyttämään esimerkiksi Kela kuntoutushakemuksia, käydään vanhempien kanssa samalla läpi myös kuntoutussuunnitelmaa. Mitä kuntoutussuunnitelmassa on suositeltu, kuinka paljon käyntejä ja mihin ne käynnit on tarkoitettu. Kokonaisvaltainen asioiden käsittely vanhempien kanssa tarkoitti myös pyrkimystä antaa vanhemmille tukea silloin, kun lapsen haasteet eivät liity ainoastaan kielihäiriöön.

Kaikille perheille mahdollista hyvässä vanhempainohjauksessa tarkoitti, että kaikkien perheiden olisi ehkä mahdollisuus saada AAC -menetelmien ja leikin ohjausta. Hyvää vanhempainohjausta koettiin olevan sen, että ohjaus voidaan toteuttaa myös ilman lasta. Tämä tarkoitti, että olisi mahdollisuus ohjaustilanteisiin missä lapsi ei ole mukana.

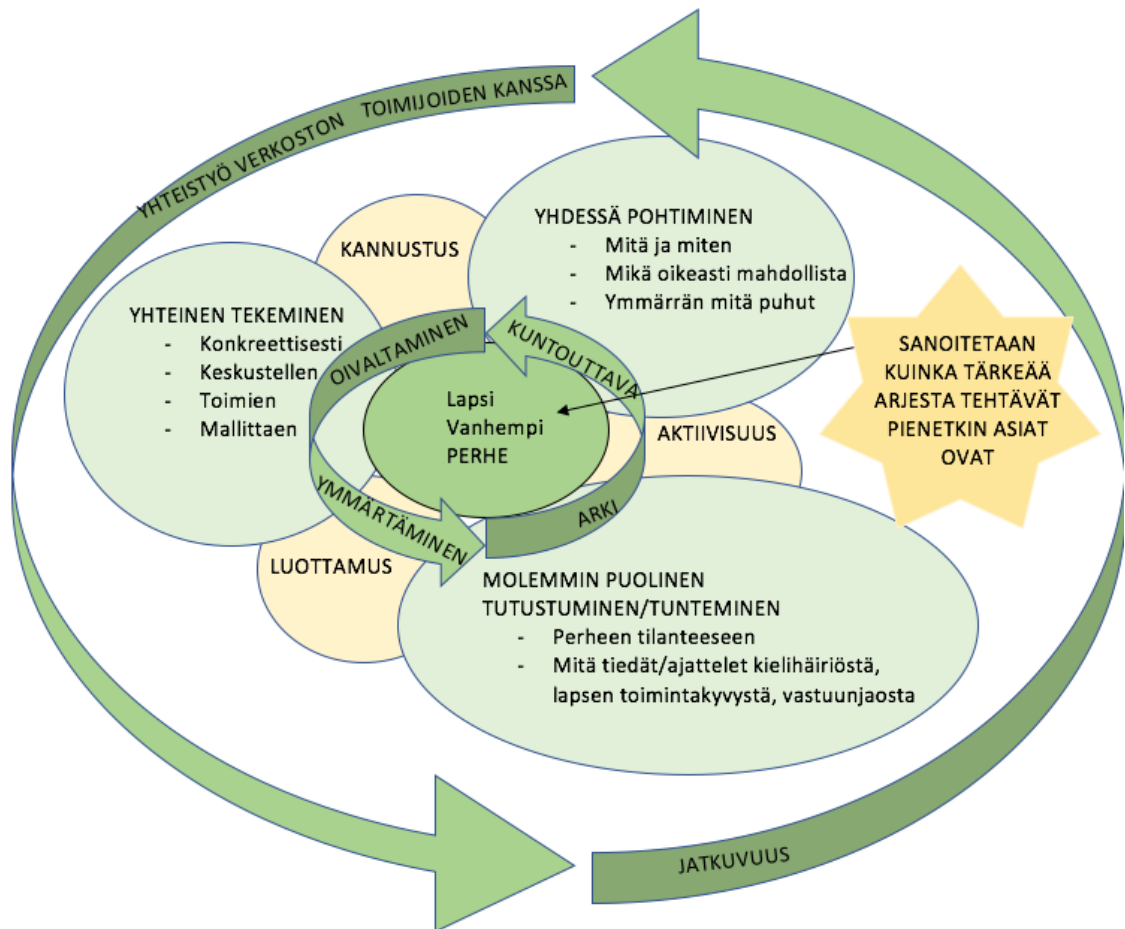
Riittävästi aikaa koettiin olevan hyvää vanhempainohjausta kielihäiriöisen lapsen kuntouttavan arjen rakentumiseksi. Tällä tarkoitettiin, että ohjaukselle tarvitaan aikaa, jotta se voi toteutua kunnolla. Olemassa olevat resurssit asettavat tällä hetkellä tiukat rajat ja aika loppuu monesti kesken.

Se, että vanhemmille tarjotaan käyttövalmista materiaalia, koettiin olevan osa hyvää vanhempainohjausta. Konkreettisen ja valmiin materiaalin saaminen mukaan kotiin ajateltiin auttavan asioiden siirtymistä arjessa käyttöön. Ammatillaiset pohtivat pitäisikö vanhemmille kohdistettua materiaalia olla nykyisten kirjallisten lisäksi kuvamateriaalina ja videoina. Materiaalista tehtäisiin tietopankki. Kaikilla lääkäreillä tulisi olla käytössä uusitut informaatiopaketit.

Hyvä vanhempainohjaus on vertaistukea tarjoavaa. Koettiin, että vertaistukitapaamisia voisi järjestää nykyistä enemmän perheille, joiden lapsella on kielihäiriö. Ensitetopäivän koettiin olevan paikka missä vanhemmat saavat vertaistukea, mutta myös tietoa kielihäiriöstä. Mahdollisuuden tarjoaminen tulla ja kysyä ammattilaisilta lisätietoa ja –apua koettiin olevan hyvää vanhempainohjausta. Tällä tarkoitettiin, että tietyinä aikana ja tietyssä paikassa järjestettäisiin avointa osaamiskeskustoimintaa, johon vanhemmat voivat tulla ja kysyä ammattilaisilta kaikenlaista mikä heitä askarruttaa. Perheiden ohjaaminen osallistumaan sopeutumisvalmennuskursseille koettiin olevan hyvää vanhempainohjausta. Sopeutumisvalmennuskursseilla voidaan tukea koko perheen arkea.

8 Hyvä vanhempainohjauskäytäntö kuntouttavan arjen rakentumiseksi

Hyvä vanhempainohjauskäytäntö lapsen kuntouttavan arjen rakentumiseksi muodostui kehittämistyön molempien aineistojen tulosten yhteenvetona. Keskiössä ovat lapsen arjessa tehtävät pienetkin asiat. Kuntouttava arki rakentuu yhteisen ymmärryksen lisääntyessä ja yhteistoiminnassa tutustuen, pohtien ja tehden asioita yhdessä. Hyvä vanhempainohjaus perustuu luottamukseen, kannustamiseen ja ammattilaisen aktiiviseen rooliin. Kuntouttavan arjen rakentuminen laajenee jatkuvuuden myötä ja rajapintojakin ylittävän yhteistyön myötä lapsen kuntoutumista tukevista toimijoista muodostuvan verkoston kanssa. (Kuvio 6.)

Kuvio 6. Hyvä vanhempainohjauskäytäntö kuntouttavan arjen rakentumiseksi.

Kehittämistyön tulosten perusteella hyvässä vanhempainohjauksessa kuntouttavan arjen rakentumisen kannalta keskiössä ovat lapsi, perhe ja heidän päivittäinen arki. Hyvässä vanhempainohjauksessa olennaista on lisätä vanhemman ymmärtämistä sekä tukea hänen omien oivallusten ja oppimisen syntymistä lapsen toimintakyvyn edistämiseen. Kuntouttavan arjen rakentumisen kannalta on merkittävää, että vanhempainohjaus on osa lapsen kuntoutumisen rakentumista. Ohjauksessa käsiteltävät asiat osataan yhdistää perheen päivittäiseen arkeen. Vanhempainohjauksessa tulisi inhimillisellä otteella huomioida perheen kokonaistilanne sisältäen muun muassa vanhemman voimavarojen ja sisarusten huomioimisen. Tärkeää on ääneen sanoittaa, kuinka merkittävä rooli vanhemmilla on ja kuinka heidän pienilläkin teoilla arjessa on merkitystä lapsen toimintakyvyn edistämiseksi.

Vanhempainohjauksen tulee rakentua yksilöllisten tarpeiden mukaan ja tämä edellyttää ammattilaiselta aktiivista roolia kysellä, kartoittaa ja tutustua lapseen, vanhempaan ja perheen arkeen. Perheen auttaminen arjessa edellyttää tutustumista, miten arki sujuu,

mitä arjessa tehdään ja keitä lapsen arkeen kuuluu. Yksilöllisyyden, toiveiden ja tarpeiden huomioiminen vaatii aikaa. Hyvässä vanhempainohjauksessa vanhempien ja ammattilaisten tulisi molempien olla tietoisia toistensa näkemyksistä liittyen lapsen kielenkehitykseen, kuntoutukseen ja siihen liittyvään vastuunjakoon.

Hyvä vanhempainohjaus kuntouttavan arjen rakentumiseksi edellyttää asioiden aktiivista yhteistä käsittelyä ja pohtimista. Vanhempien tulee tulla kuulluksi ja osalliseksi yhteiseen keskusteluun kuntouttavan arjen rakentuessa yhteistoiminnassa. Vanhemmat ovat asiantuntijoita oman lapsen ja oman arjen suhteen. Ammattilaisilla on tietoa ja osaamista kielihäiriöstä ja sen tukemisesta. Merkityksellistä on yhdistää vanhempien ja ammattilaisten tiedot ja osaaminen. Tulee löytää perheelle ratkaisuja ja keinoja sekä esimerkiksi lapsen toimintaa tukevia AAC -menetelmiä. Merkityksellistä on, että perhe pystyy oikeasti ottamaan AAC –menetelmät käyttöön arjessaan ja ne tukevat juuri sen hetkistä lapsen tilannetta.

Hyvän vanhempainohjauksen edellytyksiä on molemmin puolinen ymmärretyksi tuleminen. Ammattilaisten tulee puhua riittävän ymmärrettävästi ja selkokielellä. Aina tarvittaessa tulee olla mahdollisuus käyttää tulkkia molemmin puolisen ymmärtämisen mahdollistamiseksi. Tärkeänä koettiin, että tietoa ei siirretä vanhemmalle pelkästään kirjallisesti vaan tarjotaan hänelle tarvittaessa mahdollisuus keskustella asiasta tarkemmin. Merkityksellistä on, että vanhempi pystyy yhdistämään saamansa tiedon lapseen, hänen kanssa toimimiseen ja toimintakyvyn edistämiseen. Vanhemmalla tulee olla mahdollisuus keskustella ammattilaisen kanssa ilman lapsen läsnäoloa.

Yhteinen tekeminen vanhempainohjauksessa voi olla yhteistä leikkiä tai harjoiteltavan asian tekemistä yhdessä lapsen kanssa. Ammattilainen omalla toiminnallaan mallittaa lapsen toiminnan tukemista ja asettumista lapsen tasolle. Omalla toiminnallaan ammattilainen mallittaa AAC -menetelmien käyttöä lapsen kanssa toimimisessa. Konkreettinen tekeminen on yksi tapa oppia asioita. Merkityksellistä ovat, että vanhemmille taustoitetaan ohjaustilannetta. Yhteisen tekemisen tavoite ja tarkoitus ovat tiedossa sekä ammattilaisilla että vanhemmilla. Yhdessä keskustelu ja miettiminen ovat myös vanhemman ja ammattilaisen yhteistä tekemistä, jonka myötä vanhemmalla on mahdollisuus saada uusia näkökulmia omaan ajatteluunsa ja toimintaansa.

Ratkaisujen löytäminen arjen tilanteisiin löytyy muun muassa yhteisessä keskustelussa, jossa tuodaan esille erilaisia vaihtoehtoja, keinoja ja hyväksi koettuja tapoja. Yhteisen

miettimisen jälkeen vanhemmat voivat päättää, mitä he lähtevät kokeilemaan. Yhdessä tilanteen ja toimintatapojen miettiminen tarkoittaa pysähtymistä tarkastelemaan, mikä tilanne on nyt ja kuinka tilanteessa voisi toimia. Rinnalla kulkeminen ja eläminen mukana perheen tapahtumissa on yksi hyvän vanhempainohjauksen toteutumisen muoto. Ammattilaisen välittäessään tietoa eteenpäin toimivista keinoista ja hyvistä oivalluksista, välittää hän samalla vanhemmalle tunnetta, että vanhempi ei ole yksin miettimässä samoja asioita.

Vanhempainohjauksessa tulisi ammattilaisilla olla myönteinen ja kannustava ote. Kannustamisen ohella hyvässä vanhempainohjauksessa tärkeää on luottamus. Vanhemman ja ammattilaisen välille syntyvä luottamus auttaa ilmaisemaan näkemyksiä, jonka myötä on mahdollista yhdessä rakentaa ajatusta ja toimintaa eteenpäin. Ammattilainen välittää olemuksellaan ja sanoillaan luottamuksellisuutta.

Vanhemmat toivovat ammattilaiselta aloitteellista ja aktiivista roolia. Ammattilainen tekee aloitteen ryhtyen heti alusta lähtien luomaan sellaista ohjaussuhdetta, johon kuuluu palautteen antaminen ja vastaanottaminen. Merkityksellistä on ottaa asioita puheeksi ja keskustella vanhemman kanssa, miten hän on asian kokenut. Puheeksi ottamalla ammattilainen viestittää ymmärtävänsä ja rohkaisee vanhempaakin ottamaan asioita puheeksi. Vanhempien aktiivinen muistuttelu ja motivointi korvaavien kommunikaatiokeinojen käyttämiseen liittyen on tärkeää, koska niiden kuvattiin olevan lisäjuttuja siinä arjessa ja niiden käyttö vaatii aikaa. Ohjaussuhteessa ammattilaisen tulisi aktiivisesti tarjota apuaan ja varmistaa vielä myöhemmin ovatko vanhemmat saaneet tehtyä tarvittavat asiat.

Vanhempainohjauksessa jatkuvuus on merkityksellinen asia, sekä vanhempien kanssa työskentelevien ammattilaisten osalta, että asioiden etenemisessä katkeamattomana jatkumona. Vanhempien tulisi olla tietoisia kenen puoleen he voivat kääntyä tilanteissa, joissa he tarvitsevat apua. Lasten asioiden hoitaminen saumattomasti ja ajantasaisesti edellyttää, että vanhemmilla olisi mahdollisuus saada ohjausta perheen arjesta nouseviin asioihin vaivattomasti. Yhtenä ratkaisuehdotuksena vanhempien lisäavun tarpeeseen on ehdotettu Foniatrian poliklinikalle avointa toimintaa, jossa vanhemmat pystyvät tuomaan esille heitä askarruttavia asioita. Lisäksi koettiin, että lapsen lähiympäristöön suunnattua toimintaa tulisi lisätä. Kaikilla perheen kanssa toimijoilla tulisi olla ajantasaista tietoa lapsen kuntoutumisen tukemisesta.

Lapsen kuntoutumista tukevien toimijoiden muodostaman verkoston tulee tehdä aitoa yhteistyötä lapsen kuntoutumisen ja kehittymisen tukemiseksi. Vanhempainohjauksen toteuttaminen on verkoston yhteistä työtä. Verkoston kokoontuessa asioita tulee pohtia yhdessä eri näkökulmista pyrkien yhdistämään asiat kokonaisuudeksi, jolla on merkitystä perheelle. Kokonaisuuden syntymistä edistää, kun eri ammattilaiset toteuttavat ohjauksia yhdessä. Yhtenä tavoitteena on, että vanhemmat ovat selvillä lapsen kuntoutuksen kokonaisuudesta ja eri toimijoiden rooleista. Ammattilaisten tutkimuksissa havaitut ja vanhempien kanssa yhdessä oivalletut asiat tulisi konkretisoida arkeen koko verkoston kautta. Rajapintoja ylittävää yhteistyötä tulee tehdä myös ammattilaisten välillä hyvän vanhempainohjauksen toteutumiseksi. Ammattilaisten keskinäisen tiedon ja osaamisen hyödyntäminen edistää vanhempainohjauksen linkittymistä saumattomasti ja ajantasaisesti osaksi lapsen kuntoutumisen tukemista.

9 Pohdinta

9.1 Tulosten tarkastelu

Kehittämistyön tuloksista käy ilmi, kuinka vanhempainohjaus kuntouttavan arjen rakentumiseksi on monitasoista ja monivaiheista yhteistoimintaa (Vehviläinen 2014: 219). Hyvässä vanhempainohjauksessa tiedostetaan, että kaikella tekemisellä on merkitystä kokonaisuuden kannalta ja yksittäisten toimintojen tulisi linkittyä lapsen kuntoutumisen kokonaisprosessiin (Järvikoski 2013: 73). Vanhempainohjauksessa on kyse yhteistoiminnallisesta oppimisprosessista, jossa sekä ammattilaisen että vanhemman ymmärrys kasvaa ja heidän toimintamahdollisuudet laajenevat (Vehviläinen 2014: 27). Vanhempainohjausta ei pysty kuvaamaan polkumaisesti etenevänä prosessina, koska ohjaus rakentuu koko ajan edetessään ohjauksessa mukana olevien toimesta ja muuttuvaan arkeen linkittyvien tarpeiden mukaan. Onnismaa (2007) kuvaa, kuinka ohjauskeskustelu on monivaiheinen, ja siihen vaikuttavat sekä ohjattavan tekemät aloitteet että ammattilaisen käyttämä lähestymistapa (Onnismaa 2007: 26-28). Vanhempainohjausta kuvaa tietynlainen ennakoimattomuus, mutta myös tarve muuntautua yksilöllisten tarpeiden mukaan. Ei ole olemassa siis yhtä tapaa tai yhtä menetelmää hyvän ohjauksen toteuttamiseen. Sen sijaan pystytään kuvaamaan toisiinsa kietoutuvia elementtejä, joista hyvä ohjaus rakentuu.

Kehittämistyön tuloksissa painottuu merkityksellisenä asiana, että vanhempainohjauksen tulee olla tiiviisti osa lapsen kuntoutumisen rakentumista. Vanhempainohjausta ei

voi erottaa lapsen kuntoutumisesta ja kuntoutusprosessista, koska kyseessä on lapsen toimintakyvyn edistäminen (Kauppila ym. 2016: 110-115). Vanhempien näkökulmasta lasten kuntoutumisen päämääränä painottuvat arjen sujuvuus ja elämänhallinta, kun taas lapsen näkökulmasta päämäärinä painottuu osallistuminen ja mahdollisimman hyvät omatoimisuustaidot. (Sipari 2008: 114-116). Kehittämistyöntuloksissa sekä vanhemmat että ammattilaiset painottivat, että lapsen tulee olla keskiössä. Vanhemmat nostivat esille, että vanhempainohjauksessa tulee lähteä liikkeelle lapsen tarpeista ja vanhempien toiveita kuullessa lapsen paras tulee laittaa etusijalle.

Ekologisten teorioiden mukaan lapsi kehittyy ja oppii vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Lapsen arjen keskeinen paikka ja kasvuympäristö ovat koti, jossa lapsi ja hänen perhe rakentavat arkiset käytännöt heidän omien mahdollisuuksien ja tarpeiden mukaan. (Määttä & Rantala 2016: 68, 87.) Kehittämistyön tuloksissa nousi ohjaustoiminnan keskiöön lapsen lisäksi vanhemmat ja koko perhe. Kehittämistyön tulos myötäilee Siparin ja Vänskän (2017) esille tuomaa lapsen vanhempien suurta merkitystä lapsen mahdollisuuksiin saavuttaa hänen kuntoutumiselle asetettuja tavoitteita. Tämän vuoksi vanhempainohjauksessa pyritäänkin tukemaan vanhempia omassa roolissaan. (Sipari & Vänskä 2017: 3.) Lapsen kuntoutuksessa perhekeskeinen toimintatapa ottaa huomioon koko perheen eikä ainoastaan lasta. Perhelähtöisyydessä huomioidaan perheen tarpeet, toiveet, odotukset ja näkemykset lapsen kuntoutuksesta. (Kauppila ym. 2016: 115-121.)

Erityistä tukea tarvitsevan lapsen oppimisen ja kuntoutumisen tukemiseksi perhe joutuu usein muuttamaan ja mukauttamaan omaa toimintaansa. Perhekulttuurin puitteissa, huomioiden perheen tarpeet ja voimavarat, voidaan perheen arkea muuttaa lapsen kuntoutumista tukevaksi tarvittaessa yhteistoiminnassa kuntoutuksen ammattilaisten kanssa. (Kauppila ym. 2016: 115-121.) Tässä kehittämistyössä nousi esille tärkeänä huomioida perheen kokonaistilanne, kun tavoitellaan vanhempainohjaamisessa kuntoutuvan arjen rakentamista. Kehittämistyön tuloksissa korostettiin, että vanhempainohjauksessa ammattilaisen auttaessa vanhempia ratkaisemaan, kuinka he voivat sisällyttää lapsen kuntoutumista edistäviä asioita aidosti heidän arjen tekemisiin, tulee tuntea perheen arkea. Vanhemmat kokivat turhautumista, jos heitä ohjataan tekemään asioita, joita he ovat jo tehneet paljon. Perheen arkeen tutustumisella, yhteisellä keskustelulla ja miettimisellä on mahdollista löytää keinoja edistää lapsen kuntoutumista perheen omassa arjessa. Kuntouttavasta arjesta puhuttaessa lapsen kuntoutumisen tavoitteet tulisi sisällyttää suoraan lapsen joka päiväisiin arjen rutiineihin (Kauppila ym. 2016: 115-121).

Lapsen kehityksen kannalta olennaisia asioita ovat hänen arkipäivän rutiinit. Se mitä hänen kanssaan tehdään joka päivä luo perustaa lapsen oppimiselle ja erilaisten taitojen kehittymiselle. Perheen uskomukset ja käsitykset taas ohjaavat sitä, mitä lapsen kanssa tehdään ja mitä häneltä odotetaan eri ikäisenä. (Arvonen & Katva & Nurminen 2010: 30-31.) Määtän (1999) mukaan perhekulttuuri säätelee myös, millaisiin muutoksiin perhe on arkielämässään valmis ja halukas tukeakseen lapsen kehitystä (Ks. Paananen 2011: 197). Tutustumisen ja tuntemisen tulisi vanhempainohjauksessa olla kaksisuuntaista ja laaja-alaista. Tuloksissa nousi esille, että ammattilaisen tulisi selvittää kuinka tietoisia vanhemmat ovat lapsen kielenkehityksestä, millaisia käsityksiä heillä on kielihäiriöstä ja kuntoutuksesta.

Kehittämistyössä tunnistettiin eri toimijoiden roolit niin, että vanhemmilla on näkemystä perheen tilanteesta ja voimavaroista sekä lapsen toiminnasta omassa arjessa. Ammatillisella on erityisesti tietoa kielihäiriöstä ja sen vaikutuksesta lapsen toimintaan. (Aro & Ahoniska-Assa & Aro & Ahonen 2019: 57-58.) Kehittämistyössä tuli esille myös tarve saada selville myös lapsen näkemys. Tuloksissa merkityksellisenä asiana painottui eri näkemyksistä muodostettava kokonaisuus ja konkreettinen yhteys lapsen kanssa toimimiseen ja arjessa tehtäviin tekoihin.

Aro ym. (2019) kuvaat kuinka yhteisen ymmärtämisen rakentumiseen pyrkivän keskustelun tavoitteita ovat ymmärtää ongelman luonnetta, löytää keinoja edistää voimavaroja ja tehdä suunnitelmaa lapsen tukemiseksi. Keskustelussa ei ole tavoitteena enää yksittäisten tietojen esille tuominen tai korostaminen mikä havainto on tärkein tai oikein. Ei haeta perheen muuttamista. (Aro ym. 2019: 57-58.) Kuntoutuksen eri osa-alueet eivät rajaudu asiantuntijoiden ammattialojen mukaan, vaan hyvä kuntoutus on monialaista ja moniammatillista. Tavoitteena on voimavarojen tunnistaminen ja vahvistuminen. (Järviskoski 2013: 53, 75.)

Vanhemmat kuvasivat tutkimuksellisessa kehittämistyössä, että voidakseen kehittää omaa toimintaansa, heillä tulee olla tiedossa mistä aloittaa. Vänskä & Laitinen-Väänänen & Kettunen & Mäkeä (2011) kuvailee ohjauskeskustelua oppimisprosessina niin, että toiminnan muutokseen täytyy aluksi tiedostaa olemassa oleva oma tapa toimia ja tulla tietoiseksi siitä. Tämän jälkeen voidaan löytää vaihtoehtoja ja laajentaa näkökulmia pysyvästi saamaan uuden jäsenyyksen asiaan ja uuden tavan toimia. (Vänskä ym. 2011: 69-73.) Tässä kehittämistyössä vanhemmat toivat esille, että toisinaan he tarvitsevat apua

hahmottaakseen mikä on heidän oma ja perheen tilanne suhteessa lapsen kuntoutumisen tukemiseen. Vanhemmat kokivat, että he voivat olla tottuneet lapsen haasteisiin tai omiin toimintatapoihin, etteivät pysty itse arvioimaan tai näkemään tilannetta. Määttä (1999) mukaan vanhemmat ovat lapsen ja oman arjen parhaita asiantuntijoita, mutta he voivat kokea myös neuvottomuutta ja tarvita tukea tunnistaa asioita. Kuntoutuksen suunnittelussa on työntekijän tärkeä auttaa vanhempia tunnistamaan lapsen arkeen liittyvät ongelmat ja arjen selviytymisen kannalta tärkeimmät harjoiteltavat asiat. (Ks. Paananen 2011: 196.)

Lapsen ja perheen tarpeiden tunnistaminen ja aktiivinen osallistuminen on lapsi ja perhelähtöisen kuntoutuksen lähtökohta (Vänskä & Pollari & Sipari 2016). Ammatillaisen aktiivinen rooli ohjauskeskustelun eteenpäin viejänä on merkittävä, kun hän valitsee lähestymistapaa millä keskustelussa edetään (Vänskä ym. 2011: 69-73). Ohjaavaa ammattilaista on kuvattu ohjausprosessin asiantuntijana. Vanhempi ohjattavana on vuorostaan asiantuntija suhteessa omaan arkeensa ja lapseensa. Ohjaustoiminta on jaettua asiantuntijuutta. (Onnismaa 2007: 27). Erilaiset vanhemmat ja perheiden erilaiset tilanteet edellyttävät erilaisia lähestymistapoja. Ammatillainen pyrkii ohjaustilanteessa vahvistamaan vanhemman toimintakykyä ja osallistumista esimerkiksi ratkaisujen löytymiseen. (Onnismaa 2007: 26.) Ohjauksessa käytettävät toimintamallit ja keinot tulisi valita niin, että ne tukevat vanhemman toimijuuden löytymistä ja vahvistumista. Vanhemman omien tietojen, taitojen ja voimavarojen tunnistaminen on yksi ohjauksella haettava asia. Pyritään laajentamaan vanhemman mahdollisuuksia toimia lapsen toimintakykyä edistävasti auttaen häntä arvioimaan oman toiminnan toimivuutta ja harjoittelemaa uusia tapoja toimia. (Vehviläinen 2014: 20.)

Aro ym. (2019) teoksessa Oppimisvaikeudet käsittelevät oppimisvaikeuksista puhumista vanhempien kanssa yhteisen ymmärryksen rakentamisen muodossa. Lapsen vaikeuksista puhumiseen tunnistetaan liittyvän yhteistyösuhteet, eri toimijoiden roolit ja asemat. Ammatillaisten ja asiakkaan välisissä yhteistyösuhteissa korostetaan dialogisuuden merkitystä. Dialogialla pyritään yhteisen ymmärtämisen syntymiseen. (Aro ym. 2019: 57 - 58.) Tällöin vuorovaikutus on vastavuoroista, jossa molemmat osapuolet vaikuttavat toisiinsa ja uuteen oivaltamiseen pyritään erilaisten näkemysten sekä mielipiteiden kohdatessa (Seikula & Arnkil 2009: 89-95). Tutkimuksellisessa kehittämistyössä vanhemmat kuvasivat samaa ilmiötä kertoessaan näkemyksiä siitä, mitä on hyvä ohjaus kuntouttavan arjen rakentumiseksi. Vanhemmat kuvasivat, että hyvä ohjaus pohjautuu yhteiseen keskusteluun ja pohtimiseen, missä myös vanhemmat pystyvät tuomaan esille heidän

tarpeiden mukaisia asioita. Myös ratkaisuja arjen tilanteisiin sekä keinoja lapsen kanssa toimiseen löytyy vastavuoroisessa keskustelussa.

Yhteistoiminnan ytimessä on ymmärrys yhteisestä päämäärästä (Vehviläinen 2014: 197). Kehittämistyön tuloksissa tuli esille samoja asioita mitä Vehviläisen (2014) teoksessa Ohjaustyön opas esitti. Hyvässä vanhempainohjauksessa sekä vanhempi että ammattilainen ovat tietoisia tavoitteesta, jonka eteen he toimivat. Tämä yhteinen tavoite tulee rakentaa yhdessä keskustellen ja neuvotellen. (Vehviläinen 2014: 94.) Tutkimuksellisessa kehittämissä vanhemmat kokivat monella tapaa merkityksellisenä taustoitaa ohjaustilannetta ennen aloittamista. Onnismaa (2007) kuvaa myös, kuinka tapoista voidaan selventää, kun alkuun sovitaan tavoitteista ja kestosta (Onnismaa 2007: 29-30). Yhteisellä sopimisella voidaan tukea myös, että ajankäyttö on hallittua ja molempien osapuolten odotukset tilanteeseen tulevat tietoisuuteen.

Ajankäyttö nousi esille myös tässä tutkimuksellisessa kehittämissä sekä resurssina että välineenä. Koettiin, että onnistuakseen ohjaustyö tarvitsee riittävästi aikaa. Vanhemmat pohtivat ammattilaisia enemmän, kuinka käytössä oleva aika tulisi käyttää. Perheen jatkuva taustatietojen toistaminen koettiin vanhempien keskuudessa turhana ajankäytönä. Merkityksellisenä koettiin, että aika jakaantuisi tarpeen mukaa kaikille ohjaustilanteissa mukana oleville. Vanhempien puheenvuoron ollessa lopussa, jossa kaikki tiedostavat, että käytössä oleva aika on päättymässä ei voida olettaa, että vanhemmalla on edes edellytyksiä tuoda omaa näkemystään esille. Onnismaa (2007) tuo esille kuinka oleellista on organisoida käytettävissä oleva aika vanhempien kannalta parhaiten. Kaikenlaista kiireen tuntua tulee välttää. Hymyileminen, tervehtiminen, läsnäolo ja kunnioitava asenne luovat merkittävää pohjaa yhteiselle työskentelylle vieden hyvin vähän aikaa. (Onnismaa 2007: 39-40.)

Lapsen kuntoutumista tulisi ohjata hänelle merkitykselliset asiat huomioivat kuntoutustavoitteet. Kehittämissä nousi hyvin vähän esille lapsen osallisuus tai kuntoutuksen tavoitteiden laatiminen yhdessä lasta kuunnellen. Tunnistettiin, että ehkä lapsenkin mielipidettä voitaisiin kysyä. Vanhemman kuvaamana vanhemmat ovat yhä enemmän osallisia esimerkiksi tavoitteiden suunnittelussa, mutta ei juurikaan lapsi. Lapselle merkitykselliset asiat saadaan selville kysymällä vanhemmilta, mutta myös kuulemalla lasta (Sipari & Vänskä 2017: 3). Yleisesti lapsen osallisuus koetaan tärkeäksi, mutta lapsen äänen kuuleminen on vähäistä. Kuitenkin harjoiteltavien asioiden ollessa merkityksellisiä syntyy kuntoutumiseen mielekkyyttä ja motivaatioita (Autti-Rämö 2016: 211, 214-215.).

Koska vanhempainohjauksen tulisi olla osa lapsen kuntoutumisen rakentumista, on kuntoutumisen tavoitteet avainasemassa suhteessa vanhempainohjaukseen. Kehittämistyöntekijä jää pohtimaan lisäksi lapsen osallisuuden lisääminen kuntoutuksen suunnittelussa myös vanhempien sitoutumista ja motivointia kuntoutuksen toteutumiseen. Kun kuntoutumisen tavoitteet ovat mahdollisimman lapsesta ja perheestä lähteviä, onko niihin sitoutuminen helpompaa ja mielekkäämpää. Vanhemmat toivat esille, että lapsen kuntoutumisen tavoitteista puhuttaessa pitäisi korostua, että tavoitteet laaditaan lasta varten. Vanhempien kuuleminen ja heidän mielipiteen ja näkemyksen huomioon ottaminen on tärkeää sitoutumisen ja luottamuksen kannalta (Aunola & Heinonen & Leppänen 2019: 156-157).

Kuntoutuksen toiminnan laadussa ei ole enää kyse pelkästään vajavuuksien arvioinnista, kompensoimisesta ja sopeuttamisesta, vaan on kyse myös kuntoutujan voimavaroja tukevien olosuhteiden luomisesta. (Järvikoski & Härkäpää 2011). Pystyäkseen vahvistamaan vanhempien toimijuutta ohjauksessa sanoitetaan vahvuuksia ja voimavaroja (Vehviläinen 2014). Tämän tutkimuksellisen työn tuloksissa tuli esille, että vanhempien on välillä vaikea sanoittaa minkä he kokevat vaikeaksi lapsen kanssa toimiessa. Onko aina edes tarpeellista etsiä haasteita ja ongelmia vaan sen sijaan lähestyä asioita sen kautta minkä vanhempi kokee sujuvan tai mistä hän pitää. Lapsen ja hänen lähi-ihmisiensä motivoiminen harjoitteluun terapiassa ja kotona vaikuttavat oleellisesti kuntoutuksen tuloksellisuuteen (Asikainen & Ervast 2019).

Huoltajien voimavarat, perhetilanteet ja kulttuurit ovat erilaisia. Tämän vuoksi on tärkeää pohtia yhdessä, millaiset mahdollisuudet vanhemmilla on tukea lasta, jotta se on vanhemmalle kohtuullista ja mahdollista. (Siiskonen & Lerkkanen & Savolainen 2019: 92-93, Vehviläinen 2014: 50.) Kehittämistyössä vanhemmat nostivat merkityksellisenä asiana esille oikeuden pitää huolta omasta ajastaan ja jaksamisesta. Kuinka ammattilaisena muistamme ja ymmärrämme heijastaa sanoilla ja teoilla kannustusta vanhemmille ehyeen ja kokonaisvaltaiseen vanhemmuuteen. Ammattilaiset toivat esille tärkeyden priorisoida asioita ja muistaa sanoittaa vanhemmille kuinka pienetkin teot arjessa ovat tärkeitä. Koko lapsen kuntoutuksessa tulee huomioida, että koko elämä ei voi olla kuntoutusta (Sipari 2008).

Ohjaustilanteeseen liittyy useita eri elementtejä, joista tiedon antaminen on yksi (Vänskä ym. 2011: 15-21). Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä nousi esille vanhempien

merkittävä tarve saada tietoa kielihäiriöstä ja sen vaikutuksista lapsen toimintaan. Vanhempia kiinnosti myös se, millaisia vaikutuksia kielihäiriöllä on mahdollisesti lapsen tulevaisuuteen. Arkkila (2009) on tutkimuksessaan tuonut esille kielellisen erityisvaikeuden vaikutusten näkyvän eri elämänalueisiin yleensä aikuisikään saakka (Arkkila 2009). Tässä kehittämistyössä myös ammattilaiset korostivat vanhempien tiedon ja ymmärryksen merkitystä lapsen kielenkehittymisestä sekä kielihäiriön vaikutuksista lapsen toimintakykyyn. Launonen (2011) tuo esille myös kuinka merkityksellistä vanhemman on tietää, kuinka hänen oma kielenkäyttö tukee lapsen kehitystä ja mitä lapselta voidaan odottaa seuraavaksi (Launonen 2011: 246-251).

Vanhempainohjauksen tulisi rakentua lapsen kuntoutuksen ympärille niin, että huomioiduksi tulee vanhempien tiedon saaminen ajantasaisesti lapsen kehitymisestä, mutta myös seuraavaa vaihetta odottaen. Kun vanhemmilla on riittävästi tietoa lapsen kielellisistä puutteista, niiden taustatekijöistä ja vaikutuksista lapsen suoriutumiseen sekä osallistumiseen arjessa, heidän sitoutuminen on yleensä parempaa harjoitteluun ja tukitoimiin (Asikainen & Ervast 2019). Merkityksellistä huomioida, että vanhempien tarvitsee saada tietoa itselleen ymmärrettävällä tavalla. Vanhemmalla ja ammattilaisella tulee olla ikään kuin yhteinen sanasto, joka luo väylää puhua samoista asioista. Tämä mahdollistaa ymmärtämään myös eri näkökulmia (Vänskä ym. 2011: 69). Ainostaan kirjallisesti annettua tietoa ei koettu riittäväksi vaan aina tulisi olla mahdollisuus keskusteluun. Merkityksellistä vanhempien tiedon saamisessa koettiin olevan vanhemman pystyminen yhdistämään saamansa tiedon lapseen, hänen kanssa toimimiseen ja toimintakyvyn edistämiseen. Kuntoutusprosessin eteneminen edellyttää oppimista käyttää tietoja hyväksi omassa toiminnassa (Järvikoski 2013: 49).

Verkostotyössä on kyse lapsen kuntoutuksen vaikuttavuuden parantumisesta. Eri asiantuntijoiden yhteistyöllä lapsen tukeminen uusien taitojen oppimisessa ja niiden siirtymisessä osaksi arkielämää nähdään tulokselliseksi, kun lapsi pääsee toimimaan päivittäin hänen toimintakykyään edistävissä tilanteissa. (Kiviranta & Sätälä & Suhonen-Polvi & Kilpinen-Loisa & Mäenpää 2016.) Saavuttaakseen kuntoutuksen tuloksellisuutta tarvitaan lapsen verkostossa toimijoille yhteistä ymmärrystä toiminnan tavoitteista ja niiden suunnassa toimimisesta. Tärkeimpiä tekijöitä toimivassa toiminnallisessa kuntoutusverkostossa on yhteisesti määritellyt kuntoutujälähtöiset tavoitteet, jotka on määritelty mielekkääksi tekemiseksi arjessa. Kun kaikilla on yhteinen päämäärä, tulee toimintaan tehokkuutta. (Sipari 2014: 113.) Tämän kehittämistyön tuloksen mukailivat näitä Kiviranta ym. (2016) ja Sipari (2014) kuvauksia. Kehittämistyön tuloksissa vanhemmille verkostotyön

toimivuus tarkoitti myös sitä, että he ovat ajantasaisesti tietoisia, kenen puoleen voivat kääntyä ja he voivat ottaa ajantasaisesti yhteyttä selvittääkseen heistä lähteviä kysymyksiä tai asioita.

Käypähoito suosituksessa on määritelty lasten kielellisten ongelmien tutkimuksen ja kuntoutuksen järjestymisen porrastus perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä. Kyseessä on moniammatillisen työryhmän toimintaa, jossa resurssit ja asiantuntijapalvelut voivat vaihdella paikallisesti. (Kehityksellinen kielihäiriö, Käypä hoito -suositus 2019.) Lapset, joilla on kielihäiriö, ovat siis monen eri ammattialan edustajien asiakkaita Foniatrian poliklinikalla, sekä monen eri sektorin asiakkaita yhteiskunnan palvelujärjestelmässä. Tarvitaan myös monenlaisia kohtaamispintoja, jotta asiat eivät jää irrallisiksi eikä vastuu asioiden kokonaisuuden muodostamisesta jää vanhemmille. Verkostomaista lähestymistapaa ja verkostomaisten palveluiden kehittämistä tarvitaan sektoroituneiden palveluiden rinnalle (Seppänen-Järvelä & Karjalainen 2006: 251-252). Eri järjestelmien ja palveluiden joustava yhteistyö on tärkeää, jotta kuntoutus voi toteutua kokonaisuutena ja mahdollistaa tavoitteiden saavuttamisen (Paltamaa, Karhula, Suomela-Markkanen & Autti-Rämö 2011: 35). Kehittämistyössä määriteltiin hyvään vanhempainohjaukseen kuuluvan rajapintoja ylittävä yhteistyö eri toimijoiden kanssa. Perheiden tilanteet ja tarpeet sekä olosuhteet vaihtelevat ja verkostot ovat erilaisia. Verkostojen kokoontumisen lisäksi verkostojen tulisi tehdä aitoa yhteistyötä liittyen käytännön asioihin. Verkostoissa tulisi yhdessä pohtia asioita eri näkökulmista. Pyritään yhdistämään yhdessä eri toimijoiden kanssa asioita kokonaisuudeksi ja toimitaan niin, että eri toimijat tukevat ja painottavat samoja asioita lapsen kuntoutumisen edistämiseksi.

9.2 Kehittämistyön prosessi, menetelmälliset ratkaisut ja eettisyys

Tutkimuksellisen kehittämistyön suunnitteluvaiheessa tutkimussuunnitelmaa tarkennettiin ja täydennettiin kehittämisprosessin edetessä. Tutkimusluvan saamisen jälkeen kehittämisprosessi eteni suunnitelman mukaisesti. Ammatillisista muodostetun kehittämisryhmän aineiston keruu yhteiskehittelyllä toteutui samojen teemojen mukaisesti kuin vanhempien teemahaastattelut. Ainoastaan oppimisen näkökulma siihen, mitä on hyvä ohjaus kuntouttavan arjen rakentumiseksi, jätettiin ammattilaisten kehittäjäryhmässä erillisenä teemana pois. Syynä teeman pois jättämiseen oli käytettävissä oleva rajallinen aika ja kehittäjäryhmän osallistujien suunniteltua pienempi määrä. Lisäksi vanhempien aineistossa ilmeni, että oppimisen näkökulma linkittyi osaksi muita teemoja.

Kaikki kutsutut vanhemmat halusivat osallistua mukaan kehittämistyöhön. Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä mahdollisti sopia jokaisen haastateltavan kanssa juuri hänelle sopivan ajan ja paikan haastatteluun. Haastattelun joustavuus oli merkittävä syy valita se menetelmäksi, sillä haluttiin varmistaa vanhempien näkökulman mukaan saaminen tähän kehittämistyöhön. Teemahaastattelussa vanhemmalla oli aikaa ja rauha tuottaa aineistoa haluamallaan tasolla ja aikataululla. Haastattelu sopi tiedonkeruumenetelmäksi, mikäli vanhemmilla olisi ollut mahdollisesti haastetta lukemisen ymmärtämisessä ja kirjoittamisessa. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 85.) Ennalta suunnitellut teemat ohjasivat teemahaastatteluissa keskustelun etenemistä.

Ammattilaisten yhteiskehittely aineistonkeruu menetelmänä herätti jälkepäin kehittämistyöntekijälle ajatuksen, kuinka samaa menetelmää olisi voinut käyttää myös vanhempien kohdalla. Yhteiskehittelymenetelmää käyttäen osallistujille mahdollistuu jakaa ja täydentää omaa ajatustaan toisten osallistujien kanssa. Vanhemman rooli olisi ollut enemmän kehittäjäkumppani kuin tiedontuottaja (Toikko & Rantanen 2009: 89-91). Jatkossa olisi varmasti hyvä huomioida yhteiskehittelymenetelmä myös asiakkaiden kanssa käytettäväksi.

Lapsen kuntouttavavan arjen rakentumista tavoittelevassa vanhempainohjauksessa on kyse hyvin kokonaisvaltaisesta ja laajasta asiasta (Kauppila ym. 2016: 115-121). Voidaan tarkastella hyvin monesta eri näkökulmasta, mitä on hyvä ohjaus kuntouttavan arjen rakentumiseksi. Tähän tutkimukselliseen kehittämistyöhön valittiin yhteistoiminnan, kumppanuuden, yksilöllisyyden, ratkaisukeskeisyyden ja oppimisen teemat perustuen siihen, että ne ovat ohjaustyön keskeisiä teemoja. Lisäksi huomioitiin, että kehittämistyön tarkoituksena oli lapsen toimintakyvyn edistäminen arjessa. Näkökulmien moninaisuus ja aiheen laajuus haastoivat erityisesti tutkimuksellisen kehittämistyöntekijää. Teemoja rajaamalla olisi niin vanhempien ja ammattilaisten kanssa voinut vielä syventää, täsmentää ja konkretisoida enemmän asioita. Kehittämistyöllä oli kuitenkin pyrkimys tuottaa tietoa kokonaisvaltaisesti siitä mitä on hyvä ohjaus.

Ammattilaisten kanssa käytetty yhteiskehittely menetelmä toimi hyvin ja rajallisesta ajasta huolimatta aihetta päästiin tarkastelemaan neljän teeman kautta. Jokainen osallistunut ammattilainen pääsi tuottamaan sisältöä. Merkityksellistä oli, että ammattilaiset pääsivät keskustelemaan aiheesta moniammatillisesti ja tilaisuus tarjosi mahdollisuuden hahmottaa eri ammattilaisten erilaisia näkökulmia samaan asiaan. Tällainen yhteinen

asioiden käsittely loi mahdollisuuden lisätä ymmärrystä ja pohjaa yhteistyöskentelemiselle (Jeglinsky & Kukkonen 2016: 393-401).

Tutkimuksellisessa kehittämistyössä noudatettiin hyvää tieteellistä käytäntöä ja toimintatapoja eli rehellisyyttä ja rehtiyttä. Kehittämistyössä noudatettiin yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tulosten tallentamisesta esittämiseen ja arviointiin. Tähän kehittämistyöhön sovellettiin tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012: 6-7.) Tutkimukselliselle kehittämistyölle haettiin ja saatiin HUS Eettisen toimikunnan puoltava lausunto ja HUS myönsi kehittämistyölle tutkimusluvan.

Kehittämistyöntekijän sisäistetty ymmärrys roolistaan tutkimuksellisen kehittämistyön erivaiheissa oli tutkimuseettisesti merkittävää. Tässä työssä kehittämistyöntekijän rooli oli organisoija, osallistaja, aineiston analysoija ja kehittämistyön eteenpäin viejä (Heikkinen 2015: 216). Aineiston keräämisessä vanhemmilta teemahaastattelulla noudatettiin kehittämistyöntekijälle tiedonhankintahaastattelijalle sopivaa roolia. Tekijä oli ymmärtänyt haastattelun olevan vuorovaikutustilanne, jolla on tiettyjä ominaispiirteitä. Hän oli perehtynyt tutkimusaiheeseen teoretiedon kautta ja suunnitellut haastattelut. (Hirsjärvi & Hurme 2000: 42-43.)

Tutkimuksellisen kehittämistyön tarkoitusta mietittäessä huomioitiin, että tiedon tuottamisen lisäksi tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitteena oli kehittää vanhempainohjauksen käytäntöjä Foniatrian poliklinikalla. Lasten, joilla on kielihäiriö, seuranta Foniatrian poliklinikalla jatkuu yleensä muutamia vuosia. Oletettavaa on, että kehittämistyöhön osallistuvat vanhemmat hyötyvät jatkossa itsekin vanhempainohjauksen kehittämisestä ja ohjaukseen toteutumisesta paremmin heidän tarpeisiin vastaten (Hirsjärvi & Hurme 2000: 19-20). Tämä tutkimuksellinen kehittämistyö luo mahdollisuuden rakentaa yhteistä ymmärrystä kielihäiriöisten lasten vanhempainohjaukseen ja tuo tarvittavaa tietoa vanhemmilta heihin kohdistuvan ohjauksen kehittämiseen. Yhdessä tuotettu tieto luo uutta asiantuntijuutta (Seppänen-Järvelä & Karjalainen 2006: 251-267). Yhteinen työskentely lisää jokaisen osapuolen omaa osaamista ja jäsentää työryhmän työntekijöiden työnkuvia ja työnjakoa. Suurimmassa määrin työntekijöiden tekemästä yhteistyöstä hyötyy asiakas, kun hän saa kokonaisvaltaisempaa ja oikeampaa aikaisempaa ohjausta (Jeglinsky & Kukkonen 2016: 393-401).

Jo tutkimuksellisen kehittämistyön suunnitelmavaiheessa huomioitiin erityisesti tutkimukseen osallistuvien informointiin perustuva suostumus. Tutkimushenkilötiedotteisiin (Liite 1 ja 2) kuvattiin riittävä ja olennainen tieto tutkimuksesta, jotta tutkimukseen osallistuva antaa suostumuksensa asianmukaisen informaation pohjalta. Kehittämistyöntekijän kutsuessa henkilökohtaisesti osallistujia osallistumaan mukaan kehittämistyöhön mahdollistettiin esittää heti tarkentavia kysymyksiä (Hirsjärvi & Hurme 2000: 19-20). Kutsu osallistumiseen esitettiin vanhempien kohdalla vähintään päivää ennen haastattelun tekemistä. Vanhemmat saivat itse päättää missä ja milloin haastattelu toteutetaan. Ennen haastattelun aloittamista osallistuvilta vanhemmilta pyydettiin kirjallinen suostumus kehittämistyöhön osallistumisesta (Liite 3). Suostumus allekirjoitettiin kahdena kappaleena, joista toinen jäi osallistujalle itselleen.

Kehittämistyöhön osallistuminen vanhempien kohdalla ei aiheuttanut haittaa vanhempien osallistumiseen lastensa tutkimuskäynteihin Foniatrian poliklinikalla. Vanhempien osallistuminen kehittämistyöhön ei vaikuttanut Foniatrian poliklinikalla lapsen tutkimuskäynnin sisältöön eikä vanhempien saamaan palveluun. Vanhemmilla oli oikeus kieltäytyä kehittämistyöhön osallistumisesta eikä kieltäytyminen olisi vaikuttanut millään lailla heidän lasten tutkimusten toteuttamiseen Foniatrian poliklinikalla.

Haastattelutilanteessa eettisenä kysymyksenä ymmärrettiin henkilöiden antamien tietojen ehdoton luottamuksellisuus. Kehittämistyöntekijä tiedosti, että itse haastattelutilanne voi herättää haastateltavassa erilaisia ajatuksia ja huomioita esimerkiksi omasta toiminnastaan (Hirsjärvi & Hurme 2000: 19-20). Tekijä huomioi ja havainnoi haastattelutilannetta pyrkien tekemään tilanteesta myönteisen kehittämistyöhön osallistuvalla ja piti tilanteen tiedonhankintahaastatteluna. Haastattelu pohjautui ennalta suunniteltuihin teema-alueisiin (Liite 5). Tekijä syvensi haastattelutilanteessa keskustelua kehittämiskysymyksen vaatimalle tasolle, huomioiden haastateltavan kiinnostuksen. (Hirsjärvi & Hurme 2000: 66-67.) Vanhemmille kerrottiin mahdollisuudesta olla yhteydessä kehittämistyön tekijään haastattelun jälkeen, mikäli heille olisi herännyt tarve palata haastattelun yhteydessä esille tulleet asioihin tai jos jokin asia haastatteluun liittyen olisi herättänyt kysymyksiä.

Ammattilaisten kutsu osallistua kehittämistyöhön lähetettiin sähköpostilla kaikille Foniatrian poliklinikan työntekijöille yhdenaikaisesti ensin yli 2 kuukautta ja uudestaan 2 viikkoa ennen yhteiskehittelyn toteuttamista, jolloin heillä oli riittävästi aikaa päättää osallistumi-

sestaan. Kaikilla ammattilaisilla oli mahdollisuus kysyä henkilökohtaisesti kehittämistyöntekijältä tarkempia tietoja ennen yhteiskehittelyn toteutumista. Kehittämistyöhön osallistuneet ammattilaiset saivat sähköpostilla tiedoksi etukäteen tutkimushenkilötiedotteen ja teemat (liite 2 ja 4), joista yhteiskehittelyssä keskusteltiin. Tutkimukselliseen kehittämistyöhön osallistuminen oli ammattilaisille vapaaehtoista ja se oli heidän työaikaan.

Tutkimuksellisen kehittämistyöntekijä käsitteli aineiston henkilökohtaisesti. Nauhoitettujen aineistojen litteroinnissa huomioitiin luottamuksellisuus ja kirjallinen litterointi tehtiin hyvin täsmällisesti noudattaen aineistontuottajien suullisia lausumia. Tutkimuksellisen kehittämistyön aineisto anonymisoitiin täysin. Aineistosta kategorisoitiin tai luokiteltiin yksilöivät arkaluonteiset tiedot. Haastatteluja litteroidessa haastateltavan käyttämän etunimen ja paikan nimen tilalle kirjattiin kategoria (lapsi, päiväkotiki, koulu, ammattilainen). Kehittämistyössä tunnistettavuuden ehkäisemiseksi tiedontuottajista puhutaan nimikkeillä vanhemmat ja ammattilaiset (Hirsjärvi & Hurme 2000: 19-20).

Kehittämistyössä esitetty tieto on niin varmaa ja todennettua kuin mahdollista (Hirsjärvi & Hurme 2000: 20). Tiedostaen, että toimintatutkimuksen luonteen mukaisesti oli kyseessä prosessi, jossa ymmärrys tutkittavasta asiasta kehkeytyy vähitellen (Heikkinen & Syrjälä 2008: 149). Tutkimuksellisen kehittämistyön raportoinnissa huomioitiin luottamuksellisuuden lisäksi, että julkaistulla raportilla on niin kehittämistyöhön osallistuville, kuin heidän vertaisilleen, kehittämistyön tarkoituksen ja tavoitteen mukaiset seuraukset. Raportoinnissa on pyritty kuvaamaan kehittämistyön prosessi tarkasti. Aineiston analyysin jokaisessa vaiheessa pyrittiin säilyttämään paljon alkuperäistä ilmaisua. Aineiston analyysistä on liitteenä näyte (Liite 6).

Tutkimuksellisen kehittämistyön aineistot hävitettiin asianmukaisesti työn päätyttyä. Kehittämistyössä tuotetut paperiset materiaalit hävitettiin tietosuojajätteeseen. Sähköiset materiaalit, joita kehittämistyön tekemisen aikana säilytettiin salasanalla suojatulla tietokoneella, poistettiin työn valmistuttua.

9.3 Tutkimuksellisen kehittämistyön hyödynnettävyys ja jatkotutkimusaiheet

Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä tarkoituksena oli kehittää vanhempainohjausta kielihäiriöisen lapsen kuntouttavan arjen rakentumiseksi. Kielihäiriöisen lapsen kohdalla painottuvat tähän viitekehykseen kuuluvat tietosisällöt ja menetelmät kuten pu-

heen ja kielen kehitys, vuorovaikutus ja puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiokeinnot. Kehittämistyön tuloksena syntynyttä kuvausta hyvästä vanhempainohjauskäytännöstä voi hyödyntää muidenkin kuin kielihäiriöisten lasten vanhempiin kohdistuvassa ohjauksessa. Yleisesti ottaen vanhempainohjauksessa merkityksellistä on huomioida lapsen, vanhemman ja perheen yksilölliset tarpeet ja vanhempainohjauksen tulee olla osa lapsen kuntoutumisen rakentamista. Tutkimuksellisessa kehittämistyössä nousi esille, kuinka hyvä vanhempainohjausta rakennetaan ja toteutetaan yhteisellä keskustelulla, pohtimisella ja miettimisellä. Ohjaus on yhteistyötä (Vehviläinen 2014: 219). Tuloksissa nähtävä ajatus oman oivaltamisen ja ymmärtämisen kautta tapahtuvaan oppimiseen toimii lähtökohtana myös muiden kuin kielihäiriöisten lasten vanhempien ohjaamiseen.

Kehittämistyön tulosten hyödyllisyys kytkeytyy niiden siirtämiseen käytäntöön ja kehitettyjen ideoiden toteutukseen (Ojasalo & Moilanen & Raitalahti 2009: 20). Joka tapauksessa kehittämistyöhön osallistuneiden osallisuus heitä itseään koskeviin asioihin voi olla itseisarvoista (Toikko & Rantanen 2009: 90-91). Tämä kehittämistyö on esimerkki siitä, kuinka kehittämistyössä ei ainoastaan pyritä kuvaamaan ja selittämään asioita, vaan siinä etsitään parempia vaihtoehtoja pyrkien viemään asioita käytäntöön. Erikoissairaanhoidossa tieteellisen tutkimuksen rinnalle olisikin tärkeää saada lisää tutkimuksellista kehittämistyötä, jotta ilmiöistä tehtävien uusien teorioiden lisäksi saadaan aikaan parastamista ja uusia ratkaisuja. (Ojasalo ym. 2009: 19.) Uusien innovaatioiden ja palveluiden muotoilun ydintä on yhteissuunnittelulla tehtävät muutokset ja muutoksen tekemiseen kiinteästi kuuluva riskien ottaminen (Tuulaniemi 2015: 108-109).

Tätä kehittämistyötä tehtiin osaksi julkisen sektorin toimintaa, jossa Vaajakallio & Matelmäen (2013) kuvaama palveluiden yhteissuunnitteluiden haasteena ovat muun muassa kokemuksen puute luovan yhteistyön hallinnoinnista, eivätkä nykyiset organisaatiokulttuurit välttämättä rohkaise uusien ratkaisujen etsimiseen (ks. Tuulaniemi 2015: 108-109). HUSn avaintavoitteena on olla muun muassa innovatiivinen tuottaja sote -palveluketjussa, jossa ammatillisesti johdetaan moniammatillisia osaajia (HUS talousarvio 2019 ja taloussuunnitelma 2019 – 2021: 15-16). Nämä HUSn kirjatut tavoitteet antavat hyvän lähtökohdan siirtää katseen tulevaisuuteen ja pyrkiä kehittämään palveluita ihmisten kanssa. Uudenlaisten toimintamallien kehittäminen ja käyttöönotto vaativat kuitenkin aivan käytännöntason muutoksia toimintakulttuurissa liittyen muun muassa aikaan, resursseihin ja johtoportaan tukeen (Tuulaniemi 2015: 108-109).

Digitaalisuuden hyödyntäminen on ajankohtaista. Tämän tuovat esille myös Sipari & Vänskä & Pollari (2017a) vuorovaikutuksen ja vastavuoroisuuden tukemisesta teknologian keinoin. Myös kuntoutukseen liittyen tarvitaan uusia tapoja hyödyntää digitaalisia välineitä lasten ja aikuisten välisessä yhteistoiminnassa. Digitalisoituminen mahdollistaa yhteydenpidon ja viestinnän uudella tavoin voiden myös näin helpottaa yhteistoiminnan rakentumista. (Sipari & Vänskä & Pollari 2017a.) Tässä kehittämistyössä nousi myös esille tarve löytää uudenlaisia keinoja välittää tietoa lapsen arjesta ammattilaisille. Vanhempien kuvaamana digitaaliset keinot ovat usein nopeampi ja helpompia käyttää kuin esimerkiksi paperille piirrettävät ja kirjoitettavat viestit. Tulevaisuudessa onkin merkityksellistä löytää uusia ketteriä, yhteisesti sovittuja tapoja yhteydenpitoon ja viestintään. LOOK- hankkeessa kehitetty lapsen kuntoutumisen Metkut- välineet ovat yksi esimerkki digitaalisesta välineestä (Sipari & Vänskä & Pollari 2017b).

Kehittämistyössä kuvautuu, kuinka hyvässä vanhempainohjauksessa on kyse vanhemman oppimisesta ja hänen oman ymmärtämisen syntyisestä sekä laajenemisesta suhteessa lapsen kehityksen tukemiseen ja edistämiseen arjessa. Ohjauksella pyritään käynnistämään oppimisprosessi ja tukemaan sitä. Edellytyksenä ohjaukselle ja oppimiselle on vuorovaikutus ja yhteistyö (Vänskä ym. 2011: 21-25, Ahonen & Aro & Aro & Lerkkanen & Siiskonen 2019: 13). Kehittämistyön tuloksissa koettiin ohjauksen toteutumisen epämuodollisessa, rennossa ympäristössä tukevan vanhemman ja ammattilaisen molemmin puolista tutustumista. Ohjaussuhteen rentoudesta vanhempi käytti vertausta kaverillinen. Pekkari (2009) luonnehtii, että ohjauskeskustelussa on kyse ammatillisesta suhteesta eikä ystävyyssuhteesta. Ohjaussuhde saa kuitenkin olla henkilökohtainen sisältäen aitoutta, arvostamista, empatiaa ja ymmärtämistä. (Pekkari 2009: 142.) Hyvään ohjaukseen kuuluu molemmin puolinen luottamus, sillä luottamuksen koettiin edistävän avointa keskustelua ja vaikeimpien asioiden puheeksi ottamista. Oppimisen näkökulmasta katsottuna tämä toivottu rentous, epävirallisuus voidaan nähdä myös suotuisan oppimisympäristön luomisena.

Työtiloilla on merkitystä ohjauksessa vuorovaikutukseen (Onnismaa 2007: 27). Oppimisen tutkimuksessa on tunnistettu oppimisympäristöjen merkitys oppimisessa (Ahonen ym. 2019: 13). Vanhemmat kokivat, saavansa mallia ja ideoita lapsen kanssa toimimiseen omassa arjessa seuraamalla ammattilaisen toimintaa lapsen kanssa. Kehittämistyöntekijälle herää ajatus, tulisiko nykyistä enemmän kiinnittää huomiota esimerkiksi sairaalan toimitilojen toimimiseen myös tietyltä osin oppimisympäristöinä. Kielihäiriöisten

lasten osallistumisen ja suoriutumisen tukena käytettävien AAC -menetelmien näkyminen esimerkiksi Foniatrian poliklinikan toimitiloissa voidaan katsoa olevan osa oppimisympäristön rakentamista ja linkittymistä osaksi muuta toimintaa. On merkityksellistä kiinnittää huomiota myös ammattilaisten AAC -menetelmien käyttöön. AAC –menetelmien käyttö todellisissa tilanteissa auttaa vanhempia huomaamaan, kuinka ne voivat olla luonteva osa arkea lapsen kanssa toimiessa.

ICF -luokituksen on todettu tunnistavan myös puhehäiriöiden vaikutukset osallistumisessa jokapäiväiseen toimintaan huomioiden myös siihen vaikuttavat ympäristö- ja yksilötekijät. Tämän vuoksi ICF –luokitus on suositeltu tarkoituksenmukaiseksi käyttökehykseksi myös lasten puhehäiriöiden kohdalla. (McCormack & McLeod & McAllister & Harrison 2009.) Tämän kehittämistyön tulokset kattoivat kaikki ICF viitekehyksen osat alueet. Onkin perusteltua, että ICF -luokituksen käyttöä voitaisiin tehostaa ja hyödyntää vanhempainohjauksessa lapsen kuntoutustarpeiden kuvaamisen lisäksi myös työyhteisön sisäisen toiminnan ja työnjaosta sopimiseen nykyistä enemmän (Lautamo & Kuukkanen 2015: 72-74).

Kehittämistyössä nousi esille tarve osata ohjata verkostoja uudella tavalla. Kehittämistyössä vanhemmat kuvasivat asemaansa yhteisissä tapaamisissa ammattilaisten kanssa samansuuntaisesti kuin kirjallisuudessa on kuvattu. On havaintoja ammattilaisten käyttävän suurimman osan keskusteluajasta ja vanhempien lähinnä täydentävän ammattilaisten keskustelua (Aro & Ahoniska-Assa & Aro & Ahonen 2019: 59). Mikä olisi kuntoutusajattelun ja lasten arjen toimintaympäristöjen muuttumisen huomioiva, sekä yhteistoiminnan mahdollistava tapa ohjata verkostojen toimintaa ja rakentaa niiden toimivaa johtamista? Lasten kohdalla on merkityksellistä huomioida lisäksi heidän luontaisen kasvamisen ja kehittymisen mukana tuleva tarve verkostojen aktiiviselle muuntautumiselle lapsen toimintaympäristöjen vaihtuessa ja elinpiirin laajentuessa. Myös lasten apuvälineiden muuntuminen ja ikään kuin kasvaminen lapsen mukana on asioita, joihin verkostotyöskentelyssä tulee kiinnittää huomiota.

Lasten kuntoutuksessa usein tarvitaan monialaista toimintaa sekä eri organisaatioiden ja ammattilaisten asiantuntemusta. Haasteena on vastuiden jakamisen ongelmat. On vaarana, että kokonaisprosessin ohjaamisen jääminen vanhemmalle. Tämä ei ole tarkoituksenmukaista, sillä ei voida olettaa vanhemmalla olevan tähän riittäviä tietoja ja taitoja. Kuntoutusprosessin jatkuvuuden turvaamiseen on tunnistettu tarvittavan ammatti-

maista osaamista ja omaa vastuuhenkilöä, jolla on hyvää perehtyneisyyttä koko palvelujärjestelmään ja kuntoutuspalveluihin. Haasteena erityisesti monijärjestelmäisyys ja vastuuhenkilön sijoittuminen ja siirtyminen eri vaiheissa. (Järvikoski 2013: 58-60.) On tarve löytää keino, joilla eri järjestelmien ja organisaatioiden rajat ylitetään ja osin yhdistetään ilman, että lapsen kuntoutusprosessi katkeaa tai siihen tulee taukoa.

Verkoston kanssa työskentely ei ole uusi asia, mutta siitä huolimatta sitä ei voida pitää itsestään selvyytenä tai yksinkertaisena. Samoin kuin vanhempien kohtaamisen tueksi tarvitaan ammattilaiselta koulutusta ja hyvien käytäntöjen pohtimista, verkostomaiseen yhteistyöhön tarvitaan osaamisen rakentamista. Parhaimmillaan moniammatillinen kokonaisuus muodostuu toisiaan täydentävistä osista. Myös ammattilaisilla tulisi olla tietoa keneen olla yhteydessä, kun kokee tarvitsevänsä asiakkaan asiaan liittyen täydentävää asiantuntemusta. (Seikula & Arnkilt 2009: 13.) Kehittämistyössä vanhemmat toivat esille, kuinka merkityksellistä on saada kysymyksiinsä vastaus. Vanhemmat pitivät ymmärrettävänä, että yksittäinen ammattilainen ei osaa tai pysty vastaamaan kaikkiin kysymyksiin tai hänellä ei ole osaamista kaikkiin perheen asioihin. Tunnistettiin tarve ohjata vanhempia ottamaan yhteyttä oikeaan tahoon. Onnistuakseen ohjaamaan vanhemmat asiantuntevan tahon puoleen, tulee ammattilaisella olla tuntemusta verkoston muiden toimijoiden osaamisesta.

Vanhemmat toivat esille, kuinka perheen asiat ja heidän arki ovat niin laaja kokonaisuus. Heillä on toisinaan vaikeutta tunnistaa kuka ammattilainen tai mikä taho hoitaa mitään ja kenen tehtävä on lopulta huolehtia, että perheessä kaikki on hyvin. Tuloksissa ammattilaiset painottivat vanhempia enemmän kielihäiriötä ja siihen liittyvien asioiden tukeamista. Ammattilaiset tiedostivat, että vanhemmat saattavat tarvita muissakin lapsen asioissa kuin kielihäiriöön liittyen tukea ja sitä pitäisi pyrkiä antamaan. Foniatrian poliklinikan moniammatillisen työryhmän työskentelyssä on tärkeää tietää muiden työryhmän jäsenten toimenkuvat ja yhteistyön mahdollisuudet. Kun tiedetään mitä kukakin pystyy tekemään, osataan pyytää neuvoa. Sipari & Mäkinen (2012) kuvaavat kuinka moniammatillisuudessa uudistusta tapahtuu ammattilaisten oman paikan etsimisen sijaan keskittymisen asiakkaan elämän tilanteeseen ja hänen elinympäristöönsä. Uudistuksessa tarvitaan erilaisten toimintatapojen, tiedottamisen ja palveluohjauksen lisäksi erityisesti kokonaisuuksien hahmottamista ja hallintaa. Onnistuakseen uudistumisessa tarvitaan eri tasojen välistä vuorovaikutusta ja kommunikaatiota. (Sipari & Mäkinen 2012: 32.)

Lapsen kuntoutuksessa, johon vanhempainohjauksen tulee tiiviisti linkittyä, tavoitteena on lapsen oppimisen lisäksi hänen voimavarojen vahvistuminen, parempi selviytyminen päivittäisistä toimista sekä toimintakyvyn paraneminen. Lapsen yksilöllisten kuntoutumisen tavoitteiden tulisi sisältää lapselle merkityksellistä toimintaa arjessa. Merkityksellistä lapsen näkökulmasta on mieluisaan toimintaa osallistuminen. (Sipari & Vänskä 2017: 3-5.) Onkin hyvin perusteltu tutkimuksellisessa kehittämistyössäkin esille tuotu ajatus lapsen huomioimisesta, näkemyksen kuulemisesta ja osallistumisesta kuntoutuksen suunnittelun vaiheessa.

Tutkimuksellisessa kehittämistyössä nousi esille ammattilaisiin kohdistuvia odotuksia liittyen muun muassa tiedolliseen osaamiseen, aktiiviseen rooliin, mutta erityisesti vuorovaikutus ja keskustelutaidot korostuivat. Vänskä ym. (2011) tuovat esille saman suuntaisesti, että ohjaustyössä vaikuttavat ohjaustyötä tekevän henkilön omat valmiudet ja osaaminen. Ohjaustoiminta on aina kuitenkin sidottu ajan ja paikan lisäksi myös organisaatioon ja yhteiskuntaan. Onnistuneessa ohjaustyössä näkyy organisaation, johdon sekä moniammatillisessa työryhmässä toimiessa muiden työntekijöiden vaikutus. Ohjaustyön tunnistaminen osaksi ammattilaisten perustyötä on lähtökohta, jota tulee seurata ohjaustyön tekemiseen liittyvien osaamisesta huolehtiminen. (Vänskä ym. 2011: 13-15.)

Merkityksellistä on tarkastella vanhempien ohjauksen käytäntöjä organisaatioiden ja toimintaympäristöjen näkökulmasta, sillä ne luovat puitteet ohjaustoiminnan toteuttamiselle. (Vänskä ym. 2011: 8-10). Ohjaustoiminta muodostuu sekä yhden yksittäisen ammattilaisen toimiessa vanhemman kanssa, että useamman ammattilaisen ja perheen muodostamasta verkostosta. Tässä kehittämistyössä erityisesti vanhemmat toivat esille tarpeen saada kokonaisvaltaista arkeen linkittyvää ohjausta. Vanhemmat kuvasivat, että yhdenaikainen keskustelu eri ammattilaisten kanssa mahdollistaa asioiden yhdistämisen kokonaisuudeksi, jolla on perheelle merkitystä. Erityisesti tällaisia tilanteita on, kun lapsi on käynyt useamman ammattilaisen luona tutkimuksissa tai useampi ammattilainen toteuttaa kuntoutusta.

Verkostossa tapahtuvasta toimijoiden välisestä keskinäisessä keskustelussa ja pohtimisessa voidaan muodostaa sellaista ymmärrystä, joka ei olisi kenenkään toimijan yksin tavoitettavissa. Vanhempainohjauksessa on kyse mukana olevien osapuolten voimavarojen yhdistämisestä. (Seikula & Arkilt 2019: 14.) Mikäli toimintaa lähdetään kehittämään tähän suuntaan, on tarve huomioida asiaa organisaatio tasolla, jotta toimintaympäristö

muotoutuu toimintaa tukevaksi (Vänskä ym. 2011: 8-10). Jatkossa on merkityksellistä lähteä tarkastelemaan, kehittämään ja luomaan työkäytäntöjä ja toimintaympäristöä, jotka mahdollistavat ammattilaisten ja vanhempien määrittämän hyvän ohjauksen toteutumisen. Millaisilla käytännön ratkaisulla pystymme jatkossa mahdollistamaan hyvän vastavuoroisen vuoropuhelun, jossa löydämme ratkaisuja kunkin perheen tilanteeseen ja asiat konkretisoituvat vanhemmille arkeen ulottuviksi kokonaisuuksiksi (Seikula & Arnkil 2009: 11-12).

Jatkossa tarvitaan enemmän verkostotumista sekä Foniatrian poliklinikan sisällä että sen ulkopuolella. Yhteistyöongelmat eivät ratkea vain lisäämällä yhteistyömäärää vaan tarvitaan työmuotoja, jotka edistävät eri osapuolten hyvää vuoropuhelua ja toiminnan koordinoitua. (Seppänen-Järvelä & Karjalainen 2006: 233.) Moniammatillisen tiimin harjaantumisessa on kysymys kunkin toimijan oman asiantuntijuuden päälle rakentuvan verkostoasiantuntijuuden kehittymisestä. Verkosto yhteistyössä pyritään eriytyneen tiedon tuottamisesta integroituneen tiedon tuottamiseen. Yhdessä tuotettu tieto on uutta asiantuntijuutta ja toimijoiden yhteisesti käytettävissä olevaa. Verkostokehittäminen vaatii osallistujiltaan epävarmuuden kohtaamista ja luovien ratkaisujen rakentelua jatkuvasti muuttuvassa toimintaympäristössä. (Seppänen-Järvelä & Karjalainen 2006: 260-267.)

Lapsen kuntoutuksessa korostuu verkostojen merkitys, koska kuntoutus on luonteeltaankin moniasiantuntijuuteen perustavaa yhteistoimintaa. Tavoiteltavaa on saada luoduksi toimiva verkosto, jolla voidaan luoda lapselle ja perheelle mielekäs kokonaisuus pirstaleisen palvelutarjonnan sijaan. (Sipari 2014: 67.) Tarvitaan yhä enemmän monilajuisia yhteistyötä ja asiakasymmärtämistä, jotta toimintaa voidaan viedä asiakaslähtöisemmäksi ja toiminta palvelisi asiakkaiden tarpeita (Mäkinen 2014: 11-12). Mikäli toiminnan muutoksella tavoitellaan asiakaslähtöisyyttä, ei voi muutosta lähteä tekemään täysin yksipuolisesti esimerkiksi Foniatrian poliklinikan työryhmän keskuudessa. Todelliseen muutokseen tarvitaan kaikkien toimintaan osallistuvien ymmärrys siitä, miksi ja miten toimitaan. Tarvitaan myös lisääntyvää yhteistyötä eri tasoisten palveluntuottajien kanssa (Seppänen-Järvelä & Karjalainen 2006: 233). Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tuloksia voidaan hyödyntää, kun lähdetään kehittämään monitahoista yhteistyötä vanhempainohjauksessa ja kielihäiriöisen lapsen kuntouttavan arjen rakentumiseksi.

Lähteet

Ahonen, Timo & Haapasalo, Seija 2008. Oppimisvaikeudet. Teoksessa Rissanen, Paavo & Kallanranta, Tapani & Suikkanen, Asko (toim.): Kuntoutus. 2. painos. Helsinki: Duodecim. 489-506.

Ahonen, Timo & Aro, Mikko & Aro, Tuija & Lerkkanen, Marja-Kristiina & Siiskonen, Tiina 2019. Oppiminen ja oppimisen vaikeudet. Teoksessa Ahonen, Timo & Aro, Mikko, Aro, Tuija & Lerkkanen, Marja-Kristiina & Siiskonen, Tiina (toim.): Oppimisen vaikeudet. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti. 12-19.

Arkkila, Eva 2009. Specific language impairment in pre-adolescence, adolescence, and adulthood with special emphasis on health-related quality of life. Helsinki: Helsingin yliopisto. Saatavissa osoitteessa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-5808-0>.

Aro, Tuija & Ahonniska-Assa, Jaana & Aro, Mikko & Ahonen, Timo 2019. Oppimisen vaikeuksien tunnistaminen. Teoksessa Ahonen, Timo & Aro, Mikko, Aro, Tuija & Lerkkanen, Marja-Kristiina & Siiskonen, Tiina (toim.): Oppimisen vaikeudet. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti. 40-64.

Aro, Tuija & Siiskonen Tiina 2014. Millaista on hyvä tuki? Teoksessa Siiskonen, Tiina & Aro, Tiina & Ahonen, Timo & Ketonen, Ritva (toim.): Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. 4. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus. 188-200.

Arvonen, Anu & Katva, Liisa & Nurminen Anne 2010. Maahanmuuttajien oppimisvaikeuksien tunnistaminen. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Asiakainen, Marja & Ervast, Leena 2019. Esimerkkejä kuntoutustavoitteista kielihäiriöllä lapsella. Julkaistu 24.1.2019. Saatavissa osoitteessa: <https://www.kaypa-hoito.fi/nix02634>. Luettu 10.11.2019.

Aunola, Kaisa & Heinonen, Johanna & Leppänen, Ulla 2019 Vanhempien ja kodin merkitys oppimisessa. Teoksessa Ahonen, Timo & Aro, Mikko, Aro, Tuija & Lerkkanen, Marja-Kristiina & Siiskonen, Tiina (toim.): Oppimisen vaikeudet. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti. 148-159.

Aula, Maria Kaisa & Juurikkala, Virva & Kalmari, Hanne & Kaukonen, Pälvi & Lavikainen, Marjo & Pelkonen, Marjaana 2016. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016: 29. Saatavissa osoitteessa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3813-7>. Luettu 21.11.2019.

Autti-Rämö, Ilona & Salminen Anna-Liisa 2016. Kuntoutuksesta kuntoutumisen käsitteeseen. Teoksessa Autti-Rämö, Ilona & Salminen, Anna-Liisa & Rajavaara, Marketta & Ylinen, Aarne (toim.): Kuntoutuminen. Helsinki: Duodecim. 14-17.

Autti-Rämö, Ilona & Säilä, Hanna & Vuori, Miika 2016. Lapsen kuntoutustarpeen tunnistaminen terveydenhuollossa. Teoksessa Autti-Rämö, Ilona & Salminen, Anna-Liisa & Rajavaara, Marketta & Ylinen, Aarne (toim.): Kuntoutuminen. Helsinki: Duodecim. 122-130.

Eskola, Jaana & Vastamäki, Jari 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Valli, Raine & Aaltola, Juhani (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu. Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 27-44.

Ervast, Leena 2019. Varhainen intervention ja lapsen kielellinen kehitys. Näytönastekatsaus. Julkaistu 24.1.2019. Saatavissa osoitteessa: <https://www.kaypa-hoito.fi/nak09163>. Luettu 10.11.2019.

Harra, Toini 2014. Terapeuttinen yhteistoiminta. Asiakkaan osallistumisen mahdollistaminen toimintaterapiassa. Rovaniemi: Lapin yliopisto. Saatavissa osoitteessa: https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/.../Harra_Toini_ActaE_156pdfA.pdf?. Luettu 7.2018.

Heikkinen, Hannu L. T. 2015. Toimintatutkimus: Kun käytäntö ja tutkimus kohtaavat. Teoksessa Valli, Raine & Aaltola, Juhani (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu. Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 204-219.

Heikkinen, Hannu L.T. & Syrjälä, Leena 2008. Tutkimuksen arviointi. Teoksessa Heikkinen, Hannu L.T. & Rovio, Esa & Syrjälä, Leena (toim.): Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3. painos. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.

HUS talousarvio 2019 ja taloussuunnitelma 2019 – 2021. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri. Saatavissa osoitteesta: <https://www.hus.fi/hus-tietoa/talous/Documents/Talousarvio%202019%20ja%20taloussuunnitelma%202019%20-%202021.pdf> Luettu 2.2.2019.

Jeglinsky, Ira & Kukkonen, Tarja 2016. Moniammatillinen yhteistyö kuntoutuksessa. Teoksessa Autti-Rämö, Ilona & Salminen, Anna-Liisa & Rajavaara, Marketta & Ylinen, Aarne (toim.): Kuntoutuminen. Helsinki: Duodecim. 393-401.

Jeglinsky, Ira & Sipari, Salla 2015. GAS- menetelmä moniammatillisesti asiakkaan arjessa. Teoksessa Sukula, Seija & Vainiemi, Kirsi & Laukkala, Tanja (toim.): GAS. Menetelmästä sovellukseen. Tampere. Saatavissa osoitteessa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/158520/GAS.pdf?sequence=5>. Luettu 24.7.2018. 47-55.

Järvikoski, Aila 2013. Monimuotoinen kuntoutus ja sen käsitteet. Sosiaali- ja terveystieteiden raportteja ja muistioita 2013:43. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.

Järvikoski, Aila & Härkäpää, Kristiina 2011. Kuntoutuksen perusteet. Helsinki: WSOY.

Kananen, Jorma 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytännöt. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja- sarja. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kauppila, Jorma & Sipari, Salla & Suhonen-Polvi, Hanna 2016. Lapsen kokonaiskuntoutus kehitysympäristössään. Teoksessa Autti-Rämö, Ilona & Salminen, Anna-Liisa & Rajavaara, Marketta & Ylinen, Aarne (toim.): Kuntoutuminen. Helsinki: Duodecim. 110-121.

Kehityksellinen kielihäiriö, Käypä hoito –suositus 2019. Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. Saatavissa osoitteesta: <http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suositukset/suositus?id=hoi50085>. Luettu 28.1.2019.

Ketonen, Ritva & Launonen, Kaisa & Ikonen, Alisa & Salmi, Paula & Palmroth, Anne, Röman, Marjatta & Mattinen Aino 2014. Teoksessa Siiskonen, Tiina & Aro, Tiina & Ahonen, Timo & Ketonen, Ritva (toim.): Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. 4. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus. 201-225.

Kiviranta, Tuula & Sätälä, Heli & Suhonen-Polvi, Hanna & Kilpinen-Loisa Päivi & Mäenpää, Helena 2016. Lapsen ja nuoren hyvä kuntoutus. Päivitys keväällä 2018. Saatavissa osoitteesta: <https://www.phyky.fi/assets/files/2016/05/Lasten-neuro-SLNY-Lapsen-ja-nuoren-hyva-kuntoutus.pdf>. Luettu 10.11.2019.

Korhonen, Satu & Julkunen, Ilse & Karjalainen, Pekka & Muuri, Anu & Seppänen-Järvelä Riitta 2007. Arviointi ja hyvät käytännöt sosiaalipalveluissa. Asiantuntijoiden pohdintoja tulevasta. Stakesin raportteja 16/2007. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Saatavissa osoitteesta: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201204193600>. Luettu 20.11.2019.

Kuntoutuksen uudistamiskomitea 2017. Kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:41. Saatavissa osoitteesta: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3891-5>. Luettu 4.2018.

Laakso, Marja-Leena 2014. Esikielellinen vuorovaikutus ja viestintä. Teoksessa Siiskonen, Tiina & Aro, Tiina & Ahonen, Timo & Ketonen, Ritva (toim.): Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. 4. painos. Jyväskylä: PS-Kustannus. 22-50.

Laaksonen, Saara & Koskinen, Sanna & Salminen, Leena 2011. Teoksessa Junnila, Riina & Koskinen, Sanna & Stolt, Minna & Salminen, Leena (toim.): Näyttöön perustuva opettaminen ja ohjaaminen. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja. Sarja A62. Turku: Turun yliopisto.

Launonen, Kaisa 2011. Lasten pragmaattisten taitojen kuntoutuksen perusteet. Teoksessa Loukusa, Soile & Paavola, Leila (toim.): Lapset kieltä käyttämässä. Pragmaattisten taitojen kehitys ja sen häiriöt. Jyväskylä: PS-Kustannus. 245-260.

Lautamo, Tiina & Kuukkanen, Tiina 2015. Työntekijöiden kokemat haasteet ICF:n juurruttamisessa. Teoksessa 60-80. Paltamaa, Jaana & Perttilä, Pirkko (toim.): Toimintakyky arviointi. ICF teoriasta käytäntöön. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 137/2015. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.

Matilainen, Tuula 2008. Lapsi elää rutiineista. Helppo ja hyvä arki. Jyväskylä: Gummerus.

McCormack, Jane & McLeon, Sharynne & McAllister, Lindy & Harrison, Linda 2009. A systematic review of the association between childhood speech impairment and participation across the lifespan. *International Journal of Speech-Language Pathology*, 2009; 11(2): 155-170.

Mäkinen, Elisa 2014. Teoksessa: Salla, Sipari, Elisa, Mäkinen & Pekka Paalasmaa (toim.) Kuntoutettavasta kehittäjäkumppaniksi. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Aatos-artikkelit 13/2017. 8-14. Saatavissa osoitteesta: https://www.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/Julkaisutoiminta/Julkaisusarjat/AATOS/PDF/AATOS_13_Kuntoutettavasta_kehittajakumppaniksi.pdf. Luettu 19.11.2019.

Määttä, Paula 1999. Perhe asiantuntijana. Erityiskasvatuksen ja kuntoutuksen käytännöt. Jyväskylä: PS-kustannus.

Määttä, Paula & Rantala, Anja 2016. Tavallisen erityinen lapsi. Onnistuneen yhteistyön arvoitusta ratkomassa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2015. Kehittämistyön menetelmät, uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3.-4. painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Onnismaa, Jussi 2007. Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Helsinki: Gaudeamus.

Paananen, Jaana 2011. Kuntoutukseen osallistuneiden lasten vanhempien kokemuksia arjen sujumisesta ja kuntoutusosallisuudesta. Teoksessa Järvikoski, Aila & Lindh, Jari & Suikkanen, Asko (toim.): Kuntoutus muutoksessa. Rovaniemi: Lapin yliopisto-kustannus. 196-206.

Paltamaa, Jaana & Anttila, Heidi 2015. Maailman terveysjärjestön toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus (ICF). Teoksessa Paltamaa, Jaana & Perttinen, Pirkko (toim.): Toimintakyvyn arviointi. ICF teoriasta käytäntöön. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 137/2015. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.

Paltamaa, Jaana & Karhula, Maarit & Suomela-Markkanen, Tiina & Autti-Rämö, Ilona 2011. Hyvän kuntoutuskäytännön perusta. Saatavissa osoitteesta: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/.../Hyvan%20kuntoutuskaytannon%20perusta.pdf>.

Pekkari, Mervi 2009. Tavoitteellinen ohjauskeskustelu. Helsinki: Tammi.

Roberts, Megan & Kaiser, Ann 2011. The Effectiveness of Parent-Implemented Language Interventions: A Meta-Analysis. *American Journal Speech-Language Pathology* 2011 volume 20: 180-199.

Roberts, Megan & Kaiser, Ann 2015. Early Intervention for Toddlers With Language Delays: A Randomized Controlled Trial. *Pediatrics* 2015; 135: 686-693.

Salonen, Kari & Eloranta, Sini & Hautala, Tiina & Kinos, Sirpa 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 108. Turun ammattikorkeakoulu 2017. Saatavissa osoitteessa: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>. Luettu 12.1.2019.

Seikkula, Jaakko & Arnkil, Tom Erik 2009. Dialoginen verkostotyö. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa osoitteesta: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205084999>. Luettu 13.11.2019.

Seppänen-Järvelä, Riitta & Karjalainen, Vappu 2006. Kehittämistyön risteyksessä. Helsinki: Stakes.

Siiskonen, Tiina & Lerkkanen, Marja-Kristiina & Savolainen, Hannu 2019. Oppimisen tukeminen. Teoksessa Ahonen, Timo & Aro, Mikko, Aro, Tuija & Lerkkanen, Marja-Kristiina & Siiskonen, Tiina (toim.): Oppimisen vaikeudet. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti. 78-98.

Sipari, Salla 2008. Kuntouttava arki lapsen tueksi. Kasvatuksen ja kuntoutuksen yhteistoiminnan rakentuminen asiantuntijoiden keskusteluissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Saatavissa osoitteessa: <https://www.thl.fi/documents/470564/817072/Sipari+2008+Kuntouttava+arki+lapsen+tueksi.pdf/af4af520-993b-437a-8b0d-559a03a7fe78>. Luettu 10.2017.

Sipari, Salla 2014. Hybridit kuntoutusverkostot Teoksessa: Salla Sipari, Elisa Mäkinen & Pekka Paalasmaa (toim.) Kuntoutettavasta kehittäjäkumppaniksi. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Aatos-artikkelit 13/2017. Saatavissa osoitteessa: https://www.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/Julkaisutoiminta/Julkaisusarjat/AA-TOS/PDF/AATOS_13_Kuntoutettavasta_kehittajakumppaniksi.pdf. Luettu 19.11.2019.

Sipari, Salla & Mäkinen, Elisa 2012. Yhdessä rakentuva kuntoutusosaaminen. Metropolia ammattikorkeakoulu julkaisusarja. Aatos-artikkelit 6/2012. 66-71. Saatavissa osoitteessa: https://www.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/TK/Julkaisut/pdf/AA-TOS_6_2012_Sipari_Makinen.pdf.

Sipari, Salla & Vänskä, Nea & Pollari, Kirsi 2017a. Lapsen edun toteutuminen kuntoutuksessa. Osallistumista ja toimijuutta vahvistavat hyvät käytännöt. Sosiaali- ja terveysturvan raportteja 5/2017. Saatavissa osoitteessa: <http://hdl.handle.net/10138/220550>.

Sipari, Salla & Vänskä, Nea & Pollari, Kirsi 2017b. Lapselle merkityksellinen toiminta kuntoutumisessa – Lapsen Metkut, 2017. Lapsen oikeus osallistua kuntoutukseensa – Lapsen edun arviointi (LOOK) -hanke. Saatavissa osoitteessa: metropolia.e-julkaisu.com/lapsen-metkut. Luettu 10.11.2019.

Sipari, Salla & Vänskä, Nea & yhteistoiminnassa Chiarello, Lisa & Palisano, Robert 2017. Käsikirja. Osallistumisen ekologinen arviointi. Yhteinen arviointi ja suunnittelu lapsen osallistumiseksi merkitykselliseen toimintaan. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja 2017. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. Saatavissa osoitteesta: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-328-073-1>. Luettu 1.11.2019.

Sipari, Salla & Vänskä, Nea & Lönnqvist, Mira 2018. Läheisen ohjaus terapiatyössä. Rehablogi. Blogipostaus 29.5.2018. Saatavissa osoitteesta: <https://blogit.metropolia.fi/rehablogi/avainsana/metropolia-amk/> Luettu 1.11.2019.

Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 3. painos. Tampere: Tampere University Press.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 10. painos. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. Saatavissa osoitteesta: < http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf> Luettu 15.1.2018.

Tuulaniemi, Juha 2015: Palvelumuotoilu osallistuvan innovaatiotoiminnan menetelmänä. Teoksessa Saarisilta, Jaana & Heikkilä, Johanna (toim.) Yhdessä Innovoimaan osallistava innovaatiotoiminta ja se johtaminen sosiaali- ja terveysalan muutoksessa: Osuva- tutkimushankkeen loppuraportti. Raportti 4/2015. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus 103 – 117. Saatavissa osoitteesta: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-433-5>. Luettu 10.11.2019.

Vehviläinen, Sanna 2014. Ohjaustyön opas. Yhteistyössä kohti toimijuutta. Helsinki: Gaudeamus.

Vilka, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustantamo.

Vänskä, Kirsti & Laitinen-Väänänen, Sirpa & Kettunen, Tarja & Mäkeä, Juha 2011. Onnistuuko ohjaus. Sosiaali- ja terveysalan ohjaustyössä kehittyminen. Helsinki: Edita.

Vänskä, Nea & Pollari, Kirsi & Sipari, Salla 2016. Lapsen osallistumista ja toimijuutta vahvistavat hyvät käytännöt kirjallisuudessa. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Kelan tutkimus 94/2016. Helsinki: Kelan tutkimus.

TIEDOTE LAPSEN VANHEMMALLE TUTKIMUKSELLISESTA KEHITTÄMISTYÖSTÄ:
VANHEMPAINOHJAUksen KEHITTÄMINEN FONIATRIAN POLIKLINIKALLA KIELI-
HÄIRIÖLAPSEN KUNTOUTTAVAN ARJEN RAKENTUMISEKSI.

Hyvä lapsen vanhempi,

Tervetuloa mukaan kehittämään Foniatrian poliklinikan vanhempainohjausta.

Tutkimuksellisen kehittämistyön tarkoituksena on kehittää kielihäiriöisten lasten vanhempien ohjauskäytäntöjä.

Kutsun Sinut, Foniatrian poliklinikan lapsiasiakkaan vanhempana, osallistumaan yksilöhaastatteluun. Haastelun tarkoituksena on saada tietoa vanhemman näkökulmasta, millainen vanhempainohjaus tukee lapsen toimintakyvyn edistymistä arjessa. Haastatteluun pääsee neljä ensimmäiseksi ilmoittautunutta.

Haastattelu toteutetaan Foniatrian poliklinikan tiloissa tai muussa Sinulle sopivassa ja haastatteluun soveltuvassa tilassa Sinulle parhaiten sopivana ajankohtana. Haastattelun kesto on noin 1- 1,5 tuntia.

Haastattelu liittyy kehittämistyöhön, joka on osa Metropolia ammattikorkeakoulun Kuntoutuksen ylemmän amk-tutkinnon opintoja. Kehittämistyön tutkimussuunnitelman on hyväksynyt yliopettaja Salla Sipari. HUSssa kehittämistyön vastuuhenkilö on (nimi, puh.). Tutkimuksellisen kehittämistyön rekisterinpitäjä on HUS, joka vastaa tutkimuksen yhteydessä tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta. HUSn Eettinen toimikunta on antanut kehittämistyöhön puoltavan lausunnon 4.4.2019 ja HUS on myöntänyt kehittämistyölle tutkimusluvan 22.5.2019.

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja sinulla on oikeus keskeyttää osallistumisesi milloin tahansa syytä ilmoittamatta. Haastattelu nauhoitetaan ja kirjoitetaan puhtaaksi tekstimuotoon. Haastattelun aineisto käsitellään luottamuksellisesti ja tulokset raportoidaan niin, ettei yksittäistä henkilöä voida tunnistaa lopullisesta raportista. Tuloksia hyödynnetään lasten vanhempien ohjauskäytäntöjen kehittämisessä. Tutkimusaineiston käsittelyyn ja analysointiin ei osallistu ulkopuolisia henkilöitä. Valmis työ on saatavissa elektronisena versiona Metropolia Ammattikorkeakoulun kirjaston Theseus –tietokannasta ja HUSn Tietu -järjestelmästä.

Ilmoittautuminen haastatteluun tapahtuu Hannele Tahvanaiselle henkilökohtaisesti, sähköpostitse tai puhelimitse (päiväys) mennessä.

Annan mielelläni lisätietoa kehittämistyöstä. Yhteystietoni löydät tämän tiedotteen lopusta.

Toivoisin kuulevani juuri sinun näkemyksiäsi lasten vanhempien ohjauksen kehittämiseen!

Ystävällisin terveisin Hannele Tahvanainen

Tutkimuksen (tutkimuksellinen kehittämistyön) oikeusperusta

Tämä tutkimus (tutkimuksellinen kehittämistyö) ja siihen kuuluva henkilötietojen käsittely perustuu seuraaviin lainsäädäntöihin. Lisäksi tätä tutkimusta varten on tullut saada puoltava lausunto eettiseltä toimikunnalta.

- EU tietosuoja-asetus 2016/679, 6 artikla 1 a), b) c) ja e) ja 9 artikla 3 a), g), i) ja j) kohdat
-laki lääketieteellisestä tutkimuksesta 1999/488.

Lisäksi tätä tutkimusta ja henkilötietojen käsittelyä siinä koskevat myös terveydenhuoltolaki (1326/2010), laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992), laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994), laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (62/1999), henkilötietolaki (523/1999), ja arkistolaki (831/1994), huomioiden kuitenkin EU:n tietosuoja-asetuksen yli kansallisen lainsäädännön menevät määräykset.

Tietojen luottamuksellisuus ja tietosuoja

Tutkimuksessa henkilöllisyytenne on ainoastaan tutkijan tiedossa, ja hän on salassapitovelvollinen. Kaikkia kerättäviä tietoja käsitellään luottamuksellisesti, eikä henkilöllisyyttä voida tunnistaa tutkimukseen liittyvistä tutkimustuloksista, selvityksistä tai julkaisuista.

Tutkimuksessa käsitellään ja henkilötiedoistanne tallennetaan vain tutkimuksen tarkoituksen kannalta välttämättömät henkilötiedot. Teidän nimeänne, henkilötunnustanne, yhteystietojanne tai mitään muutakaan henkilötietojanne ei anneta tutkimuksen toimeksiantajalle. Tutkimusrekisteristä vastaa tässä tutkimuksessa HUS eli HUS on tutkimusrekisterin rekisterinpitäjä.

Tutkimusrekisterillä tarkoitetaan koostetta kaikista tutkimukseen osallistuvista. Tutkimusrekisteri (kooste) ei sisällä henkilötietoja. Tätä listaa/koostetta säilytetään rekisterinpitäjän vastuulla ja sen määrittelemissä tiloissa, kunnes tutkimus on päättynyt.

Tutkimuksen rekisterinpitäjän on laadittava ja ylläpidettävä tutkimusrekisteristä erillistä, omaa selostetta (seloste käsittelytoimista). Teillä on oikeus saada tämä seloste tiedokseenne.

HUSissa on oma tietosuojavastaava, joka seuraa tietosuojasääntöjen noudattamista. Lisäksi Suomessa tietosuojan toteutumista valvoo tietosuojavaltuutettu.

Jos päätätte peruuttaa suostumuksenne, peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja käytetään osana tutkimusaineistoa. Se on välttämätöntä tutkimustulosten ja tutkittavien turvallisuuden varmistamiseksi.

Oikeutenne saada tietoja

Kehittämistyöhön osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja jokaisella osallistujalla on oikeus keskeyttää osallistumisensa milloin tahansa syytä ilmoittamatta. Voitte koska tahansa peruuttaa suostumuksenne. Teillä on myös oikeus pyytää tietojenne poistamista ("oikeus tulla unohdetuksi") tai niiden käytön rajoittamista. Teillä on myös oikeus pyytää tietojenne oikaisemista tai täydentämistä (esimerkiksi, jos havaitsette niissä virheen tai ne ovat puutteellisia tai epätarkkoja).

Voitte milloin tahansa ottaa yhteyttä ja tiedustella, säilyttämekö teistä koskevia tietoja, käsittelyn perusteesta, mistä olemme saaneet tietojanne ja tietojanne on luovutettu. Teillä on oikeus saada tiedot maksutta ja kohtuullisessa ajassa (yhden kuukauden sisällä siitä, kun pyydätte tietoja). Jos tietopyyntönne on hyvin laaja tai jostakin muusta perustellusta syystä tietojen kerääminen on hyvin monimutkaista, voidaan määräaika pidentää enintään kahdella (2) kuukaudella. Määräajan jatkamisesta toimitetaan ilmoitus perusteluineen. Pyydetyt tiedot toimitetaan teille kirjallisesti, mutta myös sähköinen tietojen toimitus on mahdollista, jos niin pyydätte ja henkilöllisyytenne voidaan varmistaa. Tiedot voidaan antaa myös suullisesti, mutta se edellyttää, että henkilöllisyytenne voidaan varmistaa luotettavasti.

Tietosuoja-asioissa suosittelemme ottamaan ensisijaisesti yhteyttä tutkimuksen vastuuhenkilöön.

Tutkimusrekisterin rekisterinpitäjä:

Nimi: Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä

Osoite: Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä Stenbäckinkatu 9 PL 100, 00029 HUS

Yhteystiedot: Puhelinvaihe 09 4711, kirjaamon sähköposti keskuskirjaamo@hus.fi

Voitte toteuttaa tietosuoja-asetuksen mukaisia oikeuksianne vapaamuotoisilla ilmoituksilla, mutta suosittelemme käyttämään näitä tarkoituksia varten laadittuja HUSin lomakkeita. Löydätte lomakkeet HUSin internet-sivuilta:

http://www.hus.fi/potilaalle/potilaan_oikeudet/terveystieteellinen%20tutkimus/Sivut/default.aspx

Teillä on myös oikeus tehdä tietosuoja-asioissa valitus Suomessa tietosuojasta vastaavalle viranomaiselle eli tietosuojavaltuutetulle.

Tietosuojavaltuutetun toimisto

Ratapihantie 9, 6. krs, 00520 Helsinki, PL 800, 00521 Helsinki

Puhelinvaihde: 029 566 6700

Sähköposti (kirjaamo): tietosuoja@om.fi

Tietojenne säilytysaika

Tietojenne säilytysaika sääntelee lainsäädäntö sekä hyvä eettinen tutkimustapa.

Tässä tutkimuksessa on kyseessä rekisteritutkimus. Henkilötiedot hävitetään, kun niitä ei enää tarvita tutkimukseen. On kuitenkin otettava huomioon, että tutkimuksen tulosten oikeellisuuden varmentamiseksi tietoja on suositeltava säilyttää vielä tutkimuksen päättymisen jälkeen.

Yhteystiedot

Hannele Tahvanainen

Kuntoutusohjaaja, opiskelija Metropolia ammattikorkeakoulu

sähköposti: xxxx

puhelinnumero: xxxx

TIEDOTE AMMATILAISELLE TUTKIMUKSELLISESTA KEHITTÄMISTYÖSTÄ: VANHEMPAINOHJAUksen KEHITTÄMINEN FONIATRIAN POLIKLINIKALLA KIELIHÄIRIÖLASTEN KUNTOUTTAVAN ARJEN RAKENTUMISEKSI.

Tervetuloa mukaan kehittämään Foniatrian poliklinikan vanhempainohjausta. Kehittämistyön tarkoituksena on kehittää kielihäiriölasten vanhempien ohjauksen käytäntöjä kuntouttavan arjen rakentumiseksi.

Kutsun sinut mukaan kehittämistyöryhmään, jossa ammattilaiset tuottavat tietoa siitä, mitä on hyvä vanhempainohjaus kielihäiriöisen lapsen kuntouttavan arjen rakentumisessa. Aineisto tuotetaan yhteiskehittelyllä. Työskentelyssä hyödynnetään kehittämissä aiemmin vanhemmilta vanhempainohjauksesta kerättyä tietoa. Kehittämistyöryhmän tapaaminen on pvm ja klo x –x Foniatrian poliklinikalla x.

Tapaaminen liittyy kehittämistyöhön, joka on osa Metropolia Ammattikorkeakoulun Kuntoutuksen ylempään amk-tutkinnon opintoja. Kehittämistyön tutkimussuunnitelman on hyväksynyt yliopettaja Salla Sipari. HUS:ssa kehittämistyön vastuhenkilö on (nimi, puh.). Tutkimuksen rekisterinpitäjä on HUS, joka vastaa tutkimuksen yhteydessä tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta. HUS:n Eettinen toimikunta on antanut kehittämistyöhön puoltavan lausunnon 4.4.2019 ja HUS on myöntänyt kehittämistyölle tutkimusluvan 22.5.2019.

Tutkimuksen (tutkimuksellisen kehittämistyön) oikeusperusta

Tämä tutkimus (tutkimuksellinen kehittämistyö) ja siihen kuuluva henkilötietojen käsittely perustuu seuraaviin lainsäädäntöihin. Lisäksi tätä tutkimusta varten on tullut saada puoltava lausunto eettiseltä toimikunnalta.

- EU tietosuoja-asetus 2016/679, 6 artikla 1 a), b) c) ja e) ja 9 artikla 3 a), g), i) ja j) kohdat
- laki lääketieteellisestä tutkimuksesta 1999/488.

Lisäksi tätä tutkimusta ja henkilötietojen käsittelyä siinä koskevat myös terveydenhuoltolaki (1326/2010), laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992), laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994), laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (62/1999), henkilötietolaki (523/1999), ja arkistolaki (831/1994), huomioiden kuitenkin EU:n tietosuoja-asetuksen yli kansallisen lainsäädännön menevät määräykset.

Tietojen luottamuksellisuus ja tietosuoja

Tutkimuksessa henkilöllisyytenne on ainoastaan tutkijan tiedossa, ja hän on salassapitovelvollinen. Kaikkia kerättäviä tietoja käsitellään luottamuksellisesti, eikä henkilöllisyyttä voi tunnistaa tutkimukseen liittyvistä tutkimustuloksista, selvityksistä tai julkaisuista.

Tutkimuksessa käsitellään ja henkilötiedoistanne tallennetaan vain tutkimuksen tarkoituksen kannalta välttämättömät henkilötiedot. Teidän nimeänne, henkilötunnustanne,

yhteystietojanne tai mitään muutakaan henkilötietojanne ei anneta tutkimuksen toimeksiantajalle. Tutkimusrekisteristä vastaa tässä tutkimuksessa HUS eli HUS on tutkimusrekisterin rekisterinpitäjä.

Tutkimusrekisterillä tarkoitetaan koostetta kaikista tutkimukseen osallistuvista. Tutkimusrekisteri (kooste) ei sisällä henkilötietoja. Tätä listaa/koostetta säilytetään rekisterinpitäjän vastuulla ja sen määrittelemissä tiloissa, kunnes tutkimus on päättynyt.

Tutkimuksen rekisterinpitäjän on laadittava ja ylläpidettävä tutkimusrekisteristä erillistä, omaa selostetta (seloste käsittelytoimista). Teillä on oikeus saada tämä seloste tiedokseen.

HUSissa on oma tietosuojavastaava, joka seuraa tietosuojasääntöjen noudattamista. Lisäksi Suomessa tietosuojan toteutumista valvoo tietosuojavaltuutettu.

Jos päätätte peruuttaa suostumuksenne, peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja käytetään osana tutkimusaineistoa. Se on välttämätöntä tutkimustulosten ja tutkittavien turvallisuuden varmistamiseksi.

Oikeutenne saada tietoja

Kehittämistyöhön osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja jokaisella osallistujalla on oikeus keskeyttää osallistumisensa milloin tahansa syytä ilmoittamatta. Voitte koska tahansa peruuttaa suostumuksenne. Teillä on myös oikeus pyytää tietojenne poistamista ("oikeus tulla unohdetuksi") tai niiden käytön rajoittamista. Teillä on myös oikeus pyytää tietojenne oikaisemista tai täydentämistä (esimerkiksi, jos havaitsette niissä virheen tai ne ovat puutteellisia tai epätarkkoja).

Voitte milloin tahansa ottaa yhteyttä ja tiedustella, säilyttämmekö teistä koskevia tietoja, käsittelyn perusteesta, mistä olemme saaneet tietojanne ja tietojanne on luovutettu. Teillä on oikeus saada tiedot maksutta ja kohtuullisessa ajassa (yhden kuukauden sisällä siitä, kun pyydätte tietoja). Jos tietopyyntönne on hyvin laaja tai jostakin muusta perustellusta syystä tietojen kerääminen on hyvin monimutkaista, voidaan määräaika pidentää enintään kahdella (2) kuukaudella. Määräajan jatkamisesta toimitetaan ilmoitus perusteluineen. Pyydetty tiedot toimitetaan teille kirjallisesti, mutta myös sähköinen tietojen toimitus on mahdollista, jos niin pyydätte ja henkilöllisyytenne voidaan varmistaa. Tiedot voidaan antaa myös suullisesti, mutta se edellyttää, että henkilöllisyytenne voidaan varmistaa luotettavasti.

Tietosuoja-asioissa suosittelemme ottamaan ensisijaisesti yhteyttä tutkimuksen vastuuhenkilöön.

Tutkimusrekisterin rekisterinpitäjä:

Nimi: Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä Osoite: Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä Stenbäckinkatu 9 PL 100, 00029 HUS Yhteystiedot: Puhelinvaihe 09 4711, kirjaamon sähköposti keskuskirjaamo@hus.fi

Voitte toteuttaa tietosuoja-asetuksen mukaisia oikeuksianne vapaamuotoisilla ilmoituksilla, mutta suosittelemme käyttämään näitä tarkoituksia varten laadittuja HUSin lomakkeita. Löydätte lomakkeet HUSin internet-sivuilta: http://www.hus.fi/potilaalle/potilaan_oukeudet/terveystieteellinen%20tutkimus/Sivut/default.aspx

Teillä on myös oikeus tehdä tietosuoja-asioissa valitus Suomessa tietosuojasta vastaavalle viranomaiselle eli tietosuojavaltuutetulle.

Tietosuojavaltuutetun toimisto

Ratapihantie 9, 6. krs, 00520 Helsinki, PL 800, 00521 Helsinki Puhelinvaihe: 029 566 6700 Sähköposti (kirjaamo): tietosuoja@om.fi

Tietojenne säilytysaika

Tietojenne säilytysaika sääntelee lainsäädäntö sekä hyvä eettinen tutkimustapa.

Tässä tutkimuksessa on kyseessä rekisteritutkimus. Henkilötiedot hävitetään, kun niitä ei enää tarvita tutkimukseen. On kuitenkin otettava huomioon, että tutkimuksen tulosten oikeellisuuden varmentamiseksi tietoja on suositeltava säilyttää vielä tutkimuksen päättymisen jälkeen.

Tietojenne automaattinen käsittely

Tutkimuksessa tietojenne käsitellään seuraavasti:

Kehittämistyöryhmän tapaaminen taltioidaan nauhoittamalla. Kaikki kerättävä tieto käsitellään luottamuksellisesti eikä yksittäistä henkilöä voida tunnistaa lopullisesta raportista. Aineistossa tiedontuottajista puhutaan nimikkeillä vanhemmat ja ammattilaiset. Tutkimusaineiston käsittelyyn ja analysointiin ei osallistu ulkopuolisia henkilöitä. Kaikki taltioitu materiaali hävitetään kehittämistyön valmistuttua. Valmis työ on saatavissa elektronisena versiona Metropolia Ammattikorkeakoulun kirjaston Theseus –tietokannasta ja HUSn Tietu -järjestelmästä.

Ilmoittautuminen kehittämistyöryhmään tapahtuu Hannele Tahvanaiselle sähköpostitse tai puhelimitse (päiväys) mennessä. Annan mielelläni lisätietoa kehittämistyöstä.

Ystävällisin terveisin Hannele Tahvanainen

Yhteystiedot

Hannele Tahvanainen

Kuntoutusohjaaja, opiskelija Metropolia ammattikorkeakoulu

sähköposti: xxx, puhelinnumero: xxx

SUOSTUMUS TUTKIMUKSELLISEEN KEHITTÄMISTYÖHÖN OSALLISTUMISEEN

Minua on pyydetty osallistumaan ”Vanhempainohjauksen kehittäminen Foniatrian poliklinikalla kielihäiriölasten kuntouttavan arjen rakentumiseksi” tutkimukselliseen kehittämistyöhön.

Olen perehtynyt kehittämistyötä koskevaan tiedotteeseen ja saanut riittävästi tietoa kyseisestä tutkimuksellisesta kehittämistyöstä ja sen yhteydessä suoritettavasta tietojen keräämisestä, käsitteystä ja luovuttamisesta. Kehittämistyön sisältö on kerrottu minulle myös suullisesti ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin kehittämistyötä koskeviin kysymyksiini. Selvitykset antoi Hannele Tahvanainen, HUS. Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita kehittämistyöhön osallistumista.

Ymmärrän, että tähän kehittämistyöhön osallistuminen on vapaaehtoista. Minulla on oikeus, milloin tahansa kehittämistyön aikana ja syytä ilmoittamatta keskeyttää kehittämistyöhön osallistuminen. Olen tietoinen siitä, että suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja käytetään osana tutkimusaineistoa. Olen saanut tiedon myös oikeuksistani koskien omien tietojeni käyttöä ja tiedon siitä, kuinka voin näitä oikeuksia käyttää.

Allekirjoituksellani vahvistan, että osallistun tutkimukselliseen kehittämistyöhön ja suostun vapaaehtoisesti tiedontuottajaksi. Olen tietoinen siitä, että henkilötietojani voidaan käsitellä myös kotimaisen viranomaisen suorittaman tarkastuksen, tutkimustiimiin kuulumattoman tutkimuksen säännönmukaista laadunvalvontaa tekevän henkilön (tutkimusmonitorin), tai/ja toimeksiantajan edustajan suorittaman laadunvarmistustoiminnan yhteydessä.

Allekirjoitus _____ Päiväys _____

Nimen selvennys _____ Syntymäaika tai henkilötunnus _____

Osoite _____

Suostumus vastaanotettu

Suostumuksen vastaanottajan allekirjoitus _____

Nimen selvennys _____

Päiväys _____

Alkuperäinen allekirjoitettu asiakirja jää kehittämistyöntekijän arkistoon ja kopio annetaan tutkittavalle.

AMMATTILAISTEN YHTEISKEHITTELYN TEEMAT

Yhteistoiminnan näkökulmasta:

Mitä vanhempi ja työntekijä voivat yhdessä tehdä ohjauksessa, jotta vanhempi saa apua siihen, että arjen askareissa lapsen kehitys ja toimintakyky menevät eteenpäin?

Mitä voi yhdessä vanhemman kanssa tehdä ohjauksessa, jotta hänen tarpeet ja toiveet vanhempana, tulevat huomioituksi lapsen toimintakyvyn tukemisessa? (mikäli sisaruksia, heidän tarpeet ja toiveet)

Kumppanuuden näkökulmasta:

Kerro millainen ohjaussuhde työntekijän ja vanhemman välillä tukee lapsen kehitys- ja toimintakyvyn edistymistä arjen askareissa?

Millainen ohjaussuhde huomioi vanhempien tarpeet ja toiveet lapsen toimintakyvyn tukemisessa?

Yksilöllisyyden näkökulmasta:

Miten ohjauksessa tulisi huomioida vanhempien yksilölliset tarpeet, toiveet ja voimavarat edistää lapsen toimintakykyä arjessa?

Ratkaisukeskeisyyden näkökulmasta:

Millainen ohjaus auttaa löytämään ratkaisuja lapsen toimintakyvyn edistämiseen päivittäisissä askareissa?

Millainen ohjaus auttaa löytämään ratkaisuja lapsen toimintakykyä edistävien arjen rutiinien muodostamisessa?

VANHEMPIEN TEEMAHAASTATTELUN TEEMAT

Teema 1: Yhteistoiminnan näkökulmasta:

Oletteko saamassasi ohjauksessa yhdessä työntekijän kanssa tehneet jotain, joka on auttanut lapsen kehityksen ja toimintakyvyn edistymistä arjen askareissa?

Mitä voi yhdessä työntekijän kanssa tehdä ohjauksessa, jotta saa apua siihen, että arjen askareissa lapsen kehitys ja toimintakyky menevät eteenpäin?

Onko ohjauksessa tehty yhdessä työntekijän kanssa jotain, josta koet, että sinun tarpeesi ja toiveesi vanhempana on huomioitu lapsen toimintakyvyn tukemisessa? (mikäli sisaruksia, heidän tarpeet ja toiveet)

Mitä voi yhdessä työntekijän kanssa tehdä ohjauksessa, jotta sinun tarpeet ja toiveet vanhempana, tulevat huomioiduksi lapsen toimintakyvyn tukemisessa? (mikäli sisaruksia, heidän tarpeet ja toiveet)

Teema 2: Kumppanuuden näkökulmasta:

Kerro millainen ohjaussuhde työntekijän kanssa on tukenut/ tukee lapsen kehitys- ja toimintakyvyn edistymistä arjen askareissa?

Millainen ohjaussuhde huomioi vanhempien tarpeet ja toiveet lapsen toimintakyvyn tukemisessa?

Teema 3: Yksilöllisyyden näkökulmasta:

Kerro miten ohjauksessa on huomioitu / tulisi huomioida yksilöllisyys luoda arjen rutiineita niin, että lapsi oppii arjen askareissa?

Miten ohjauksessa on huomioitu/ tulisi huomioida vanhempien yksilölliset tarpeet, toiveet ja voimavarat edistää lapsen toimintakykyä arjessa?

Teema 4: Ratkaisukeskeisyyden näkökulmasta:

Millainen ohjaus on auttanut/ auttaa löytämään ratkaisuja arjen tilanteisiin lapsen toimintakyvyn edistämiseen päivittäisissä askareissa?

Millainen ohjaus on auttanut/ auttaa löytämään ratkaisuja lapsen toimintakykyä edistävien arjen rutiinien muodostamisessa?

Teema 5: Oppimisen näkökulmasta:

Millaisessa ohjauksessa koet oppineesi/ oppii parhaiten edistämään lapsen kehitystä arjen askareissa?

NÄYTE SISÄLLÖNANALYYYSISTÄ:

Analyytikysymys: mitä on hyvä ohjaus kuntouttavan arjen rakentumiseksi?

Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka
Omasta arjesta nousevat asiat jäävät toissijaiseksi.	Perheen päivittäinen arki ja rutiinit ovat keskiössä.	
Perheen elämää ovat päivittäinen arki ja rutiinit ja niiden tulee olla keskiössä päiväkodin lisäksi.		
Harjoitusten tulisi olla perheen arjen tekemisiin liittyviä. Olisi vaikeampaa, jos harjoitettava asia olisi ihan uusi ja sitä varten pitäisi mennä paikkaan missä perhe ei ole ikänä käynyt.	Lapsen kanssa harjoiteltavat asiat liittyvät perheen arjen tekemisiin ja niitä voi tehdä tutussa arkiympäristössä.	
Ammattilaisen kuullessa perheen alkaneen käymään ulkona, hän ehdottaa siihen liittyen nimeämisen harjoittelua hyvin konkreettisia esimerkkiä käyttäen.		
Tärkeää miten lapsen terapioiden tavoitteista puhutaan ja tavoitteiden tekeminen ensisijaisesti lapsen kuntoutumista varten.	Lapsen terapian tavoitteista puhutaan ja laaditaan ensisijaisesti lapsen kuntoutumista painottaen.	
Vie aikaa vanhemman tajuta ja huomata, että lapsen kommunikoinnin apuväline on hyvä juttu ja siitä on apua. Tässä vaiheessa kaipaisi hyvää otetta, miten asiaa markkinoidaan. Ei pakottamista vaan vanhemman oman oivaltamisen kautta.	Tuetaan vanhempaa löytämään, ymmärtämään ja oivaltamaan lapsen kommunikation apuvälineiden käyttö ja hyöty.	Vanhemman oman oivaltamisen ja ymmärtämisen tukeminen.
Kommunikaation apuvälineiden kohdalla pitää vanhemman itse löytää, ymmärtää ja oivaltaa asia ja oma suhtautuminen asiaan.		
Oppiminen on ohjaustilanteissa taustalla ja varsinkin kommunikation apuvälineiden käytön oppiminen on prosessi ja oppiminen ei tapahdu toisen ihmisen sanomana tai käskemänä.	Ymmärretään, että kommunikation apuvälineiden käytön oppiminen on prosessi eikä oppiminen tapahdu toisen ihmisen sanomana tai käskemänä.	
Kuvakommunikaatiokansion käytön omaksuminen vaatii paljon käytännön konkreettisia tilanteita ja paikkoja.	Kuvakommunikaatiokansion käytön omaksuminen vaatii paljon käytännön konkreettisia tilanteita.	
Tuetaan vanhempaa, löytämään tasapaino lapsen kanssa tehtävään harjoitteluun joko vähentäen tai lisäten aktiivisuutta huomioiden koulujärjestelmä ja kulttuuri.	Tuetaan vanhempaa löytämään sopiva aktiivisuudentaso lapsen kanssa harjoitteluun huomioiden koulujärjestelmä ja kulttuuri.	
Vanhemman pitää ensisijaisesti ymmärtää mitä kielihäiriö on ja miten se vaikuttaa lapseen. Tarvitaan paljon tietoa, että ymmärtää lapsen käytöksestä mikä on uhmakohtaus tai mistä omaehtoisuus johtuu.	Vanhemman ymmärrys kielihäiriöstä ja sen vaikutuksesta lapseen lisääntyy.	
Vanhemman täytyy tietää minkälaisia oireita kielihäiriö aiheuttaa lapselle.		

Vanhemman mieltä rauhoittaa, kun hän ymmärtää kuinka kielihäiriö peilautuu lapsen käytökseen. Vanhempana ymmärtää, että lapsi ei ole tahallaan ilkeä tai pelleile vaan lapsi on itsekin ahdistunut, ettei pysty toimimaan sen mukaan mitä häneltä odotetaan. Vanhempi on saattanut antaa liian pitkän ohjeen lapselle. Saatuaan tietoa kielihäiriöstä vanhempi pystyy asettamaan lapselle kohdistuvat odotukset hänelle sopivalle tasolle.	Lisää vanhemman ymmärrystä kuinka kielihäiriö peilautuu lapsen käytökseen ja auttaen vanhempaa asettamaan lapsen kohdistuvat odotukset hänelle sopivalle tasolle.	
Vanhempien tulisi ymmärtää mikä on liikaa vaadittu lapselta, koska lapsen toimintakyvyntaso saattaa olla alempana. Ainahan on hyvä opettaa uusia asioita, mutta jos lapselta ei odota liikaa niin arjessa tapahtuva turhautuminen ehkä vähenee.		
Huomioidaan lapsen tarve vanhemman läsnäoloon, vaikka se ei olisi verbaalisesti kerrottu.	Huomioidaan lapsen ja vanhemman tarpeet ennen ohjaustilanteen aloittamista, vaikka ne ei olisi verbaalisesti kerrottu.	Perheen kokonaisvaltaista huomioinnottamista
Huomatessa, että vanhemmat ovat ärtyneitä ja he tarvitsevat hetken levon, annetaan vanhemmalle lupa tehdä halutessaan jotain muuta.		
Tilanne kotona tulee huomioida, mutta myös mikä on lapselle parasta.	Otetaan huomioon tilanne kotona ja mikä on lapselle parasta.	
Huomioidaan kodintilanne, onko vanhemmat niin kiireisiä, etteivät pysty harjoittelemaan tai tekemään asioita.	Huomioidaan mitä vanhemmat pystyvät tekemään ja miten he toimivat.	
Huomioidaan minkälaisia vanhemmat ovat ja miten he toimivat.		
Ammattilaisella inhimillinen ote huomioida perheen kokonaisuikataulu ja arjen tekemiset ja menot.	Ammattilainen ottaa huomioon perheen kokonaisuikataulun.	
Molempien vanhempien näkemykset huomioidaan.	Huomioi molempien vanhempien näkemykset.	
Vanhempi ymmärtää, että lapsen kannalta on tärkeää, että hän keskustele ammattilaisen kanssa lapsen kuntoutukseen liittyvistä asioista. Vanhemmalla itsellään ollessa paljon asioita huomioitavana, hän saa hoitaa omia asioita kulluttamasta itseään loppuun ja ohjauskäynti voidaan sopia myöhemmäksi.	Otaa huomioon vanhemman luvan pitää huolta omasta ajasta ja jaksamisesta.	
Vanhemmalla on lupa pitää huolta omasta ajasta ja jaksamisesta.		
Vanhempi on tottunut ja sopeutunut siihen millainen lapsi on. Vanhempi on kokenut, että ei osaa vastata kysymykseen mikä on vaikeata tai mitä hän on tehnyt, koska hänestä tuntuu luontevalta, että lapsi on ylienerginen ja vähän haastavampi.	Huomioidaan, että vanhempi on tottunut ja sopeutunut siihen millainen lapsi on, joten hän ei välttämättä osaa vastata kysymykseen mikä on vaikeaa.	
AAC- menetelmissä riittää aina uutta opittavaa, koska lasten kasvaessa menetelmien pitää kasvaa lapsen mukana.	Huomioidaan, että lapsen kasvaessa korvaavien kommunikaatiomenetelmien kasvamisen tarve ja vanhemmilla riittää aina uutta opittavaa.	
Vanhemmilla on valtava tiedonhalu ja vaikka huomio on usein lapsen kanssa tekemisessä, annetaan vanhemmille tietoa kielellisestä erityisvaikeudesta.	Huomioidaan vanhempien tiedonhalu.	